

فهرست مطالب

۱ سخنی با مدرسین محترم
۳ مقدمه
۴ مقدمه شماره ۱) آشنایی با فضای مجازی
۷ مقدمه شماره ۲) رسانه‌های دیجیتال
۱۰ مقدمه شماره ۳) سواد فضای مجازی
۱۳ مقدمه شماره ۴) نقش ابزارهای فناورانه در آموزش
۱۷ موضوع شماره ۱ : شهروند مجازی
۱۹ کارگاه شماره ۱) شهروند مجازی و حریم خصوصی در فضای مجازی
۲۹ کارگاه شماره ۲) شهروند مجازی و آداب معاشرت آنلاین
۴۳ موضوع شماره ۲) تعامل در فضای مجازی
۴۵ کارگاه شماره ۱) استفاده از تکنولوژی
۴۶ کارگاه شماره ۲) رژیم مصرف در فضای مجازی
۵۱ موضوع شماره ۳) پرخاشگری (خشونت) مجازی
۵۳ کارگاه شماره ۱) طرح عمل خود مراقبتی
۵۵ کارگاه شماره ۲) طرح عمل خود مراقبتی ۲
۵۹ کارگاه شماره ۳) رفتار خشونت آمیز
۶۰ کارگاه شماره ۴) خشونت مجازی و آداب معاشرت
۶۷ موضوع شماره ۴) مسائل جنسی در فضای مجازی
۶۹ کارگاه شماره ۱) آسیب های جنسی در فضای مجازی
۷۱ کارگاه شماره ۲) فعالیت‌های جنسی آنلاین
۷۸ کارگاه شماره ۳) روابط پرخطر آنلاین
۸۱ کارگاه شماره ۴) عدم کنترل محتوای منتشر شده
۸۵ موضوع شماره ۵) مسئولیت اجتماعی در فضای مجازی
۸۷ کارگاه شماره ۱) مسئولیت اجتماعی افراد در فضای مجازی
۸۹ موضوع شماره ۶) شایعه و واقعیت در فضای مجازی
۹۱ کارگاه شماره ۱) از شایعه تا واقعیت در فضای مجازی
۹۳ موضوع شماره ۷) مدیریت اطلاعات شخصی در فضای مجازی
۹۵ کارگاه شماره ۱) امنیت شخصیت آنلاین
۱۰۳ کارگاه شماره ۲) حساب‌های کاربری آنلاین
۱۱۱ کارگاه شماره ۳) فناوری‌های دیجیتال
۱۱۵ کارگاه شماره ۴) شکارچیان آنلاین
۱۲۴ کارگاه شماره ۵) فعالیت گروهی
۱۲۹ موضوع شماره ۸) تعهدنامه/توافق‌نامه

سختی با مدرسین محترم

مقدمه

جهان امروز آمیزه ای از ارزشها و باید و نبایدهایی است که رفتار و اندیشه انسان ها را می سازد. منابع تولید این ارزشها با شکل گیری فناوری های نوین و ورود فضای مجازی به ساحت زندگی عمومی افراد و فرهنگ واقعی جامعه تغییرات قابل ملاحظه ای کرده و دنیای مجازی، دنیای واقعی ما را تحت تاثیر قرار داده است.

امروز دیگر فضای مجازی و فناوری های جدید به گروه یا قشر خاصی از جامعه تعلق ندارد بلکه در تمام جامعه اشاعه پیدا کرده و کنشگران جامعه را اعم از جنسیت های مختلف و سنین گوناگون به خود جلب کرده است.

همانطور که در دنیای واقعی منابع معرفتی متعددی وجود دارد که نیاز به واکاوی، شناسایی و برنامه ریزی دارد (چنانکه در طول تاریخ در جوامع مختلف همواره شاهد آن هستیم که اندیشمندان به بررسی منابع شناخت و کسب آگاهی پرداخته اند و فرصتها و محدودیتهای هر یک از منابع را روشن کرده اند) فضای مجازی نیز به عنوان یکی از منابع معرفتی دنیای حاضر نیاز به شناخت و تحقیق برای عموم کاربران دارد تا بتوانند آگاهانه، هوشمندانه و براساس شناخت با آن مواجه شوند.

غفلت از این حوزه سبب نفوذ و ورود ناگهانی مسائل اجتماعی (Social Problem) به درون جوامع می شود که ممکن است ساخت جامعه را تغییر دهد. این شناخت تنها به متخصصین و اندیشمندان مربوط نمی شود بلکه بر عموم کاربران این حوزه و تمام افرادی که قرار است در دنیای مجازی آینده حضور یابند لازم است به کسب شناخت در این حوزه پردازند که این ماحصل این شناخت در ادبیات علمی به سواد فضای مجازی معروف شده است.

در اینباره کتب، مقالات و محصولات گوناگونی تولید و منتشر شده و دوره های گوناگونی هم در سراسر کشور تعریف شده اند.

در این کتاب با مطالعه تجربیات سایر کشورها در حوزه آموزش سواد فضای مجازی به دانش آموزان (نوجوانان) به بومی سازی کارآمدترین کارگاه ها و روشها پرداخته و تلاش شده است تا ماحصل مطالعات در قالب مجموعه کارگاه های آموزشی در موضوعات گوناگون دسته بندی شود.

لذا معلم یا مربی سواد فضای مجازی کافی است موضوع خود را شناسایی کرده و بر اساس این کتاب و نوع مخاطب خود کارگاه ها را انتخاب نماید. در عمده کارگاه ها ابزارهای مورد نیاز اعم از پرسشنامه و طرح درس و ... به همراه پاسخ های درست ارائه شده اند.

علیرغم دقت و تلاش زیاد شورای نویسندگان کتاب در سازمان سراج، بدون شک همچنان کتاب حاضر خالی از ایراد نیست. از شما خواننده گرانقدر تقاضا نمودیم پیشنهادات، انتقادات و اصلاحات مدنظر خود را با ما در میان بگذارید تا در نسخه های بعد آن ها را اصلاح نماییم.

مقدمه شماره ۱: آشنایی با فضای مجازی

اتصال رایانه ها: سرویس گیرنده سرویس دهنده

رایانه ها از طریق شبکه ای سازمان یافته از سرویس دهنده ها و سرویس گیرنده ها به یکدیگر متصل می شوند. سرویس گیرندگان رایانه های شخصی و یا رایانه های کاربران هستند و سرویس دهندگان رایانه های مرکزی بزرگی هستند که داده ها و برنامه ها را دربردارند. داده ها از رایانه های شخصی در سرویس دهندگان گردآوری شده و از این طریق با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند. در این بین ISP ها (فراهم کنندگان خدمات اینترنت) نقش برقرار کننده ارتباط با سرویس دهندگان را ایفا می کنند.

شبکه جهان گستر چیست؟

وب یک سیستم مبتنی بر سرویس دهنده/سرویس گیرنده بر روی اینترنت است که با استفاده از ابزار فرامتنی و پیوند دادن اجزای اطلاعات به یکدیگر دسترسی به منابع اطلاعاتی را تسهیل می کند. وب از ابزار فوق رسانه ای که شامل فرامتن و مولتی مدیا است، بهره می گیرد. از طریق وب می توان اطلاعات را ارسال و یا دریافت نمود و متفاوت بودن سیستم های سخت افزاری و نرم افزاری مانع ایجاد ارتباط نمی گردد. اطلاعاتی که بر روی اینترنت قرار می گیرد می تواند شامل متن، صدا، تصویر و فیلم باشد. وب جریانی از اینترنت به صورت مخزنی از صفحات اینترنتی است که هر یک از آن ها دارای یک آدرس مشخص بوده و توسط این آدرس ها مسیریابی صورت می گیرد. مفهوم وب در سال ۱۹۹۰ توسط «تیم برنرزی» با نام «شبکه جهان گستر (World Wide Web)» خلق شد و تا قبل از آن ارتباط اینترنتی تنها به ارسال و دریافت اطلاعات به صورت مستقیم از یک کاربر به یک کاربر دیگر محدود بود (مانند ایمیل)، اما با ظهور وب، فضا یا محدوده ای ایجاد گشت که کاربران در این فضا اطلاعات و دیتاهای خود را قرار می دادند و این فضاها به فضاهای کوچکتری به نام صفحات تقسیم می گشتند و هر صفحه دارای آدرس منحصر به فردی بود.

وب امروزی برپایه نظریات برنرزی استوار گردیده که روز به روز در حال توسعه و تحول است. یکی از تحولات مهم بعد از پیدایش وب، استفاده از برنامه نویسی پویا در وب یا به عبارت ساده تر بهره گیری از صفحات وب متغیر است. در ابتدا صفحات وب بر مبنای متون ثابت (استاتیک) بود اما هم اکنون صفحات متغیر وب (دینامیک) وب سایت هایی با قابلیت های حیرت انگیز و برنامه ریزی شده خلق کرده است. وب سایت هایی که گاه نقش خبرگزاری را دارند، گاه پایگاه ویدئویی می شوند و گاه مانند ربات در شبکه می خزند. وب جهانی اینترنت به دنیایی مبدل شده است که حتی با نام «دنیای مجازی» نیز نامیده می شود و مانند یک شبکه جهانی همه فعالیت های جهان واقع را به سمت خود می کشد.

آدرس صفحات وب شامل ۴ بخش زیر می باشد: پروتکل ها (شامل پروتکل انتقال فراداده یا http و پروتکل انتقال فایل یا ftp)، بخش www که اشاره به شبکه جهان گستر دارد، نام دامنه که همان نام سایت و یا صفحه ای است که اطلاعات در آن است و بخش آخر پسوند دامنه که به .com یا .net و ... ختم می شود. این ۴ بخش، اشاره به مکانی در وب دارد که آن صفحه اینترنتی در آن قرار داده شده و حاوی اطلاعاتی به زبان HTML می باشد. مشابه با سیستم تلفن که هر خط تلفن دارای شماره منحصر به

فرد می باشد، هر رایانه که به شبکه اینترنت متصل است نیز دارای آدرس یا URL مخصوص به خود است که شامل نام شخص (یا سازمان) استفاده کننده بعلاوه یک نام منطقه ای می باشد؛ مانند <http://www.sanjesh.org>

به طور کلی چند گروه اصلی به شرح زیر برای نام منطقه ای وجود دارد:

- com. برای نام های تجاری
- net. برای شبکه ها
- org. برای سازمان ها
- edu. برای سازمان های آموزشی
- gov. برای ارگان های دولتی
- mil. برای ارگان های نظامی

اخیرا چند گروه دیگر نیز به موارد فوق اضافه شد که عبارتند از:

- aero. برای صنایع انتقال هوایی
- biz. برای کسب و کارها
- coop. برای شرکت ها
- info. عمومی برای همه کاربران
- museum. برای موزه ها
- name. برای کاربران شخصی
- pro. برای حرفه ها و مشاغل

همچنین اگر آدرس سایتی شامل کد یک کشور خاص نباشد (بعنوان مثال سایت ستاد اقامه نماز کشور <http://www.namaz.ir>) با احتمال زیاد آن سایت بر مبنای کشور آمریکا است. سایت های غیر آمریکایی با یک عبارت دو حرفی در آخر نام آن سایت مشخص می شوند مانند ir. (دات آی آر) برای ایران. برای دریافت و انتشار اطلاعات بر روی وب، نرم افزارهای متنوعی تهیه و مورد استفاده قرار گرفته است که بتوانند براساس پروتکل های پذیرفته شده، اطلاعات فرامتن را خوانده و به عبارتی به آن ها حیات ببخشند. این نرم افزارها را «مرورگر» صفحات اینترنتی می نامند.

* وب ۲

به تدریج کاربران اینترنت با انبوهی از اطلاعات رو به رو شدند که خود یک مشکل بزرگ محسوب می شد و می بایست راه حلی ارائه می گردید. از این جا بود که به تدریج «نرم افزارهای مبتنی بر وب» به کمک کاربران آمدند. نرم افزارهای مبتنی بر وب محیط وب را از صفحات ساده تبدیل به دنیایی چند بعدی کرده اند که امکان ارتباطات فردی و کارهای گروهی را فراهم کرده اند. شبکه های اجتماعی به سرعت به وجود آمدند و با استقبال گسترده کاربران رو به رو شدند.

یکی از بهترین تعاریف وب ۲ این است که وب تبدیل به بستری شده که می توان همه گونه نرم افزاری را بر پایه آن ساخت تا کاربران فارغ از نیاز به نصب آن بر روی کامپیوتر شخصی خود بتوانند از هر جایی به آن ها دسترسی داشته باشند؛ شاید بهترین تعبیر برای وب ۲، وارد کردن کاربر سایبری برای مشارکت در

اکثر برنامه‌های اینترنتی است تا کاربر در کنار دیگر اعضا بتواند نظرات و یا خواسته‌های خود را در فضای وب اعمال کند. به عنوان مثال (ویکی پدیا) Wikipedia یک سایت وب ۲ است؛ یک دایره المعارف که ظاهراً هیچ مولف خاصی ندارد و با نیروی کاربرانش گسترش پیدا می‌کند، اما دایره‌المعارف بریتانیکا یک سایت وب ۱ محسوب می‌شود، زیرا تعداد محدودی مولف هستند که مقالات این سایت را به روز می‌کنند و بر روی سایت قرار می‌دهند.

ویژگی های اصلی وب ۲ عبارتند از:

- توانایی تغییر صفحات وب توسط کاربر، بعنوان مثال سایت آمازون به مخاطبان اجازه می‌دهد نظرشان را در مورد محصولات بر روی سایت قرار دهند. با استفاده از یک فرم آنلاین، مخاطبان می‌توانند اطلاعاتی را به صفحات آمازون اضافه کنند.
- با استفاده از صفحات وب ۲ کاربران می‌توانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. سایت های شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک و MySpace بعنوان نمونه‌های خارجی تا حدی معروف هستند. همچنین سایت‌های شبکه‌های اجتماعی داخلی نظیر فیس‌نما، کلوب، هم‌میهن و ... نیز در این حوزه مطرح هستند.
- راه های سریع و مطمئن برای به اشتراک گذاری محتوا که یوتیوب و آپارات بعنوان مثال هایی برای این مورد هستند. کاربر این سایت ها می تواند یک ویدئو را تولید کرده و آن را بر روی این سایت ها بارگذاری نماید و به این طریق سایرین امکان دسترسی به این منابع را در زمانی کوتاه خواهند داشت.
- دسترسی وسیع به اینترنت بدن نیاز به کامپیوتر: بسیاری از مردم از طریق ابزارهایی مانند گوشی های تلفن و یا کنسول های بازی به اینترنت متصل می شوند. همچنین اخیرا امکان دسترسی به اینترنت از طریق تلویزیون ها نیز ممکن شده است.

* وب ۳

برخی از متخصصان اینترنت معتقدند که نسل بعدی وب، یعنی وب ۳، وظایفی مانند جستجو را سریعتر و راحت‌تر انجام می‌دهند. در وب ۳ کاربر به جای نیاز به جستجوهای زیاد و زمان بر، کافی است یک جمله کاملاً پیچیده و یا حتی دو جمله را درج نموده و مابقی کارها را برعهده وب بسپارد. در همین مثال کاربر می‌تواند با نوشتن عبارت «من می‌خواهم یک فیلم جذاب ببینم و بعد از آن در یک رستوران خوب غذا بخورم، گزینه های پیش روی من چیست؟» وب ۳، این درخواست را آنالیز کرده، جستجو را انجام می‌دهد و تمام پاسخ های ممکن را بررسی کرده و سپس نتایج را برای کاربر سازماندهی می‌کند.

این همه ماجرا نیست، خیلی از متخصصان اعتقاد دارند وب ۳ می‌تواند مشابه با یک دستیار شخصی عمل کند. زمانی که کاربر درون وب جستجو می‌کند، مرورگر علائق فرد را می‌آموزد و هرچه کاربر بیشتر از وب استفاده کند، براوزر بیشتر در مورد کاربر می‌آموزد. پس از مدتی کاربر می‌تواند از مرورگر خود این پرسش را انجام دهد که «بهتر است برای ناهار چه چیزی سفارش دهم؟». در این حال مرورگر براساس موارد مورد علاقه کاربر بررسی کرده، موقعیت مکانی کاربر را سنجیده و سپس لیستی از رستوران ها را به کاربر پیشنهاد می‌دهد. در محیط وب ۳، هر کاربر یک پروفایل مخصوص به خود دارد و وب با استفاده از این پروفایل فعالیت های آن شخص را پیگیری می‌کند. به این معنا که اگر دو نفر کلیدواژه های یکسانی را جستجو کنند برحسب ویژگی پروفایل آن دو فرد، نتایج متفاوتی را دریافت خواهند نمود.

مقدمه شماره ۲: رسانه‌های دیجیتال

در طی دو دهه گذشته جهان شاهد یک تغییر شگفت آور در امکانات و روش های ارتباطاتی بود. عصر جدید ارتباطات منجر به از بین رفتن فاصله های جغرافیایی، تجربه تعامل پویا و بوجود آمدن سایت های شبکه های اجتماعی فراوان گردید. امروزه با توجه به گسترش شبکه تلفن های همراه در بسیاری از نقاط توسعه یافته صنعتی و غیر توسعه یافته، دسترسی به اینترنت برای بخش وسیعی از مردم جهان فراهم شده است. دنیای اینترنت سطح جدیدی از آزادی را در اختیار افراد می گذارد که در بسیاری از موارد والدین سازوبرگ لازم و کافی برای مداخله در آن ها را ندارند.

فناوری ها به سرعت در حال توسعه و پیشرفت هستند و به تبع آن فرصتها و تهدیدهای جدیدی را به همراه خود می آورند. نوجوانان و جوانان از هوشمندی بالایی برخوردار هستند و اگر مسئولین آموزشی و والدین در این زمینه کند حرکت کنند، باید بدانند که جوانان و نوجوانان با سرعت بالایی در حال ارتباط برقرار کردن با فناوری های جدید و به ویژه اینترنت هستند. این مسئولیت برعهده مسئولین آموزشی و والدین و سرپرستان هست که اصول ایمنی و حفاظتی را به فرزندان بیاموزند و زمینه های لازم برای آن را فراهم کنند. همچنین باید توجه داشت که دسترسی به اینترنت محدود به رایانه نبوده بلکه از طریق گوشی های تلفن همراه، کنسول های بازی، پخش کننده های صوتی و تصویری، تلویزیون های هوشمند و ... این امکان در اختیار نوجوانان و جوانان وجود دارد، عبارت دیگر دسترسی به اینترنت در هر جایی و هر زمانی امکان پذیر شده است.

اینترنت، گوشی های تلفن همراه و سایر ابزار الکترونیکی برای نوجوانان و جوانان دسترسی به اطلاعات مختلف، فرهنگ، ارتباطات و محیط های مختلف را فراهم کرده است که تصور آن در چند دهه پیش غیرممکن بود. در کنار مزایای بی شمار این فضا، کاربر در معرض خطرات متعددی نیز بواسطه سوءاستفاده ها، اشتباهات و خطاهای سهوی و عمدی که توسط خود کاربر و یا دیگران رخ می دهد قرار دارد.

امروزه جوانان و نوجوانان در حال رشد و نمو در دنیایی هستند که تعامل ها و ارتباطات آنلاین و الکترونیکی رقیبی جدی برای تعاملات چهره به چهره در دنیای حقیقی شده اند؛ عبارت دیگر نسل جوان برخلاف نسل پدران آن ها بین جامعه ها و گروه ها در دنیای مجازی و دنیای واقعی تمایزی قائل نمی شوند. جوانان و نوجوانان امروز از طریق اینترنت به حجم زیادی از اطلاعات، ارتباطات، تفریح های متفاوت، بازی های آنلاین و آفلاین، هنر، فرهنگ و بسیاری دیگر حوزه ها دسترسی پیدا کرده اند که تا دو دهه پیش از این، امری محال بود. این فعالیت ها تنها بخشی از اقدامات ممکن در فضای مجازی است که مشابه آن در دنیای بیرونی و واقعی نیز قابل درک است. وب سایت ها، وبلاگ ها، شبکه های اجتماعی مجازی، گوشی های تلفن همراه، اتاق های گپ و گفت وگو، سایت های بازی، دوربین های دیجیتال و ... منجر به بازتعریف مفهوم زندگی و دوستی شده اند. این محیط های جدید امکاناتی را برای جوانان ایجاد می کند تا زندگی شان را به روشی متفاوت از نسل های قبلی بگذرانند. نکته حائز اهمیت این است که نه تنها حدود و ثغور دنیای مجازی و فیزیکی برای جوانان و نوجوان در حال برداشته شدن است، بلکه رفتارها و تجربه های آن ها در دنیای حقیقی در حال تاثیر پذیرفتن از حضور آن ها در فضای مجازی است به نحوی که منشا بسیاری از خطرها، فرصت ها و تهدیدها، دوستان و ... در دنیای حقیقی، حضور و تجربه های آن فرد در دنیای مجازی است.

البته حضور در اینترنت برای نوجوانان و جوانان خطرانی را نیز به همراه دارد، برخی از این خطرات عبارتند از:

- ممکن است جوانان در محیط اینترنت و شبکه های اجتماعی درخواست دوستی افرادی را بپذیرند که در دنیای واقعی این افراد را نمی شناسند.
- احتمال مورد خشونت قرار گرفتن بواسطه این اطلاعات منتشر شده برای ایشان بوجود می آید.
- ممکن است فرزندان تصاویر نامناسب خود را برای دوستان خود و یا سایر مخاطبین مجازی ارسال کنند؛ بدون دانستن این نکته که احتمال دارد این تصاویر در فضای مجازی برای هر فردی ارسال شده و مورد سوءاستفاده قرار گیرد.
- آن ها از این موضوع غافل هستند که رفتارهای پرخطر در فضای مجازی خلاف قانون بوده و ممکن است به دنبال این اعمال دچار مشکلات پیش بینی نشده ای بشوند.
- احتمال رویارویی نوجوانان و جوانان در فضای مجازی با کلاهبرداران، شکارچیان آنلاین و حتی افرادی با هویت جعلی وجود دارد که خطرات زیاد و بعضا جبران ناپذیری را در بر خواهد داشت.
- و ده ها مورد دیگر.

البته نباید ترسید، خطرهای موجود در فضای مجازی لزوما منجر به حادثه و اتفاق های ناگوار نمی شوند و تنها در صورتی که کاربر نسبت به این خطرها غافل باشد و فرزندان از اطلاع دادن آن ها به والدین و یا مسئولین مدرسه خودداری و یا تعلل کنند می توانند آسیب رسان باشند و جوان را به دردسر بیندازد.

تحقیقات نشان داده است که هر میزان جوانان و نوجوانان بیشتر با مهارت های سواد فضای مجازی آشنا باشند می توانند دستاوردهای بیشتری از اینترنت داشته باشند و نیز برای مقابله با مخاطرات آنلاین بهتر و بیشتر مهیا شوند. با پدیدار شدن ابزارهای ارتباط جمعی مانند تصویر، فیلم، رادیو، تلویزیون و فضای مجازی معنا و مفهوم مرسوم «سواد» تغییر کرده و توسعه یافته است. «سواد فضای مجازی» عبارت است از توانایی انتخاب و درک محتوای پیام ها، فیلم ها، تصاویر، بسته بندی های تبلیغاتی و محصولات، با هدف درک و پاسخ مناسب و تعامل مطلوب با آن ها. به طور خلاصه سواد فضای مجازی یعنی دید عاقلانه و قضاوت صحیح.

• سواد فضای مجازی مهارت هایی را شامل می شود که قدرت انتخاب صحیح را به کاربران می دهد به این صورت که کدام رسانه انتخاب و مفاهیم و اطلاعات موجود در رسانه های مختلف چگونه تفسیر شوند. بعنوان مثال در مورد رسانه های خبری غالبا از بین انبوه اطلاعاتی که از طریق رسانه های دیداری، شنیداری، شبکه های اجتماعی مجازی و ... دریافت می کنیم بخش زیادی از آن ها بدون تفکر و بررسی پذیرفته می شود.

• سواد فضای مجازی استراتژی هایی را برای تحلیل اطلاعات بدست آمده از طریق کانال های خبری بسط و توسعه می دهد. این استراتژی ها چارچوبی را ایجاد می کنند که بر مبنای آن انتقال پیام از طریق ابزارهای ارتباطی به دیگران و درک آن ها توسط کاربران مختلف نظیر کودکان، بزرگسالان و ... ممکن می شود.

• کاربرانی که از فضای مجازی و دیجیتالی برای برقراری ارتباط بهره می برند بایستی این توانمندی را داشته باشند که پیام اصلی خود را در قالب های در دسترس در این فضا (نظیر متن، تصویر، فیلم، صوت و ...) به مخاطب خود برسانند. پیام ها بایستی شفافیت کافی را برای مخاطب داشته باشند و باعث گمراهی و سردرگمی آن ها نشوند.

و آخرین نکته این که، در رسانه های جمعی اغلب اوقات مردم بعنوان مخاطب این رسانه ها شناخته می شوند ولی در اینترنت برخلاف اکثر رسانه ها این رابطه یک طرفه نیست و مردم کاربران اینترنت شناخته می شوند نه مخاطبین صرف آن. کاربر می تواند هم مطالب اینترنت را بخواند و هم تولید کننده و منتشر کننده مطلب بر روی اینترنت باشد. مثال های روشنی از این موضوع را می توان در ایمیل و یا اتاق گفت و گو (چت روم) مشاهده کرد که در آن کاربر هم مخاطب محتوای رسانه است و هم تولید کننده محتوا. کاربر به راحتی می-تواند از سایتی به سایت دیگر برود، از یک صفحه به صفحه دیگر برود و حتی وب سایت شخصی خود را بسازد. بعبارت دیگر اینترنت کاربران خود را تبدیل به ژورنالیست، مفسر، گوینده و مجری، فیلم ساز و مقاله-نویس کرده است.

مقدمه شماره ۳: سواد فضای مجازی

سطح مهارت های کاربر در فرایند ارتباطات جمعی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. نکته حائز اهمیت در مورد این مهارت ها، قابلیت فراگرفتن آن ها است که با تمرین و مطالعه می توان سطح مهارت را در خود افزایش داد. مهارت سواد فضای مجازی توانایی استفاده موثر و مفید از هر گونه ابزارهای ارتباط جمعی می باشد. تلویزیون بعنوان یکی از ابزارهای ارتباط جمعی تاثیرات بی شماری بر روی فرهنگ جوامع داشته است. با بررسی افراد و جوامع مختلف می توان ترویج بی بند و باری و خشونت را بعنوان اولین و مشهودترین اثرات منفی این رسانه دانست. خیلی از اوقات کاربران از اثرات منفی و مخرب رسانه ها شکایت می کنند ولی به ندرت در مورد نقش خود در رسانه ها صحبت می کنند. معمولاً کاربران چنان غرق در رسانه ها و ابزارهای ارتباط جمعی می شوند که اثرات منفی و مخرب آن ها را از یاد می برند.

سواد فضای مجازی مهارتی است که مشابه تمام مهارت های دیگر قابل توسعه و پیشرفت است. با توجه به اهمیت رسانه های جمعی در تولید، حفظ و یا تهاجم فرهنگی و کمک به بهبود شرایط زندگی مشخص می شود که رشد و توسعه مهارت های سواد فضای مجازی ضروری است. سواد فضای مجازی دارای چندین مشخصه است که در زیر ارائه شده اند:

۱- مهارت تفکر انتقادی به مخاطبان و کاربران اجازه می دهد که قضاوتی عادلانه در مورد محتوای رسانه ها داشته باشند. تفکر انتقادی در مورد محتوای رسانه ها یکی از مهمترین و ضروری ترین مشخصه های سواد فضای مجازی است. چرا ما به تماشای آن چه که از طریق ابزار ارتباط جمعی در دسترس ما قرار می گیرد می نشینیم، دلیل انتخاب مطالبی که می خوانیم چیست، موارد شنیدنی برچه مبنایی انتخاب می شوند؟ اگر نتوانیم به چنین سوالاتی پاسخ دهیم، انتخابی آگاهانه و مسئولانه نداشته ایم و بنابراین هیچ تضمینی در قبال خروجی حاصل از استفاده از این ابزارها وجود ندارد.

۲- درک فرایند ارتباط جمعی. در صورتی که کاربر نسبت به اجزای رسانه های جمعی و نحوه ارتباط-گیری آن ها با یکدیگر اطلاع داشته باشد، می تواند روش های استفاده درست و صحیح از این رسانه ها را دانسته و بتواند از جنبه های مثبت و مفید آن ها بهره مند شوند. صنعت رسانه چگونه عمل می کند و التزام های آن چیست؟ ابزارهای مختلف ارتباطاتی به چه نحوی پیام را انتقال می دهند و روش پاسخگویی و واکنش مناسب در مقابل آن ها چیست؟

۳- آگاهی از تاثیر رسانه بر اشخاص، گروه ها و جامعه. نگارش و چاپ نقش موثری در تغییر جهان و مردمی که در آن زندگی می کنند، داشت. ابزارهای رسانه جمعی نیز به همین صورت. اگر تاثیر رسانه بر زندگی کاربران نادیده گرفته شود و نسبت به آن غفلت شود، خطر تغییر بواسطه رسانه جایگزین فرصت کنترل و مدیریت آن می شود.

۴- استراتژی های آنالیز و بررسی پیام های رسانه. برای استفاده صحیح و عاقلانه از پیام های رسانه ها، نیاز به دانستن اصول اساسی تفکر و مقابله با آن ها داریم. برای درک مفهوم و معنای یک پیام نیاز به داشتن ابزار مناسب برای این کار وجود دارد (برای مثال درک مفهوم و تاثیر یک فیلم و ویدئو، نور و زاویه دوربین، استراتژی موجود در محل قرارگیری تصویر در یک روزنامه). مفهوم یک پیام توسط خالق آن پیام تولید می شود و نه مخاطب، لذا درک صحیح مفاهیم موجود در پیام ها ضروری است.

۵- توانایی شناخت شرایط حاکم بر رسانه‌ها. چگونه می‌توان با فرهنگ، رفتارها، ارزش‌ها، نگرانی‌ها و افسانه‌های آن مردم آشنا شد؟ این کار از طریق ارتباطات انجام می‌شود. ارتباطات به درک و بصیرت ما نسبت به فرهنگ‌های دیگر شکل می‌دهد.

۶- توانایی لذت بردن، درک کردن و فهم محتوای رسانه‌ها. سواد فضای مجازی به معنای زندگی کردن با حالت قهر و ترسرویی نسبت به رسانه، علاقه نداشتن به هیچ بخشی در رسانه‌ها، و یا همواره در حالت انفعال قرار گرفتن نسبت به رسانه‌ها نیست. در همه جای دنیا کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی ویژه دانش‌آموزان، دانشجویان و مردم به منظور افزایش درک و آشنایی با فناوری‌ها و مفاهیم نوظهور برگزار می‌شود که مشابه با همین در مورد سواد فضای مجازی نیز انجام می‌شود.

۷- افزایش مهارت‌های تولید موثر و مسئولانه. در قدیم این گونه تصور می‌شد که فرد باسواد همانطور که قادر به خواندن است، قادر به نوشتن نیز هست. سواد فضای مجازی نیز این فرض را دارد. تعریف از سواد (هر نوع آن) تنها به مفهوم درک موثر و صحیح از محتوای پیام‌ها نیست بلکه به معنای استفاده صحیح و موثر از آن‌ها نیز هست. سواد فضای مجازی باید بتواند توانایی و مهارت فرد در تولید پیام‌های رسانه‌ای مفید و کاربردی را افزایش دهد. این تولید محتوا می‌تواند پاسخگویی به یک تماس تلفنی، بازنشر پیام در شبکه‌های اجتماعی مجازی، تولید یک قطعه فیلم و ... باشد.

۸- درک التزام‌های اخلاقی در رسانه‌ها. برای داشتن یک قضاوت عادلانه در مورد عملکرد رسانه، بایستی از وجود عوامل دخیل در تولید یک محتوای رسانه‌ای آگاه و مطلع باشیم. بعنوان مثال سیاست‌زدگی، اعمال فشار و ... می‌تواند در فرایند تولید پیام و محتوا اثرگذار باشد. همچنین باید از قواعد و قوانینی که در بحث رسانه‌ها وجود دارند مطلع بود. بعبارت دیگر، بایستی قواعد اخلاقی و قانونی را در مورد محتوای موجود در رسانه‌ها دانست.

مهارت‌های سواد فضای مجازی

دسترسی به محتوای رسانه‌ها بسیار ساده و سریع است؛ بعنوان مثال با زدن یک دکمه به تصاویر تلویزیونی و یا محتوای صوتی رادیو دسترسی پیدا می‌کنید، روزنامه‌ای را خریداری می‌کنید و یا از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی و سایت‌های خبری اینترنتی اقدام به برقراری ارتباط با دیگران و رد و بدل کردن پیام می‌کنید. در زیر برخی از مهارت‌های ویژه که یک کاربر بعنوان سواد فضای مجازی به آن‌ها نیازمند است، ارائه شده است:

۱- توانایی و علاقه به تلاش برای درک محتوا، توجه کردن به آن‌ها و فیلتر کردن موارد مضر و بیهوده (اختلال) از آن‌ها. به طور کلی هرچیزی که باعث ایجاد نقص در ایجاد یک ارتباط موفق می‌شود، اختلال نامیده می‌شود و رفتارهای هر یک از کاربران در فضای مجازی و ابزارهای ارتباط جمعی می‌تواند بوجود آورنده این اختلال‌ها باشد. بعنوان مثالی ساده، معمولاً کاربران در هنگام مشاهده تلویزیون در حال انجام کار دیگری مانند خوردن غذا، مطالعه کردن، صحبت با تلفن و ... نیز هستند، یا در هنگام گوش دادن به رادیو، رانندگی می‌کنند. مشخص است که میزان درک مفهوم پیام یک رسانه به میزان توجهی که به آن رسانه داریم و تلاشی که برای فهم آن انجام می‌دهیم بستگی دارد.

۲- درک کردن قدرت پیام رسانه‌ها. بسیاری از محتواهای رسانه‌ها به صورت رایگان و ارزان قیمت در اختیار کاربران قرار می‌گیرند. بعضاً این پیام‌ها پیش‌پاافتاده و یا ابلهانه هستند. این موارد باعث شده است که به راحتی محتوای سایر رسانه‌های مفید نیز از دست بروند و کمتر از آن‌چه هستند جدی گرفته شده و یا میزان تاثیر آن‌ها کمتر از واقعیت در نظر گرفته شوند. همین دلیل باعث می‌شود که تاثیرات رسانه‌ها بر روی زندگی نادیده گرفته شود. رسانه‌ها عامل انتقال

رفتارها، منش‌ها، ارزش‌ها و فرهنگ دیگران (و یا مهاجمان) می‌باشد.

۳- توانایی تشخیص جنبه‌های احساسی رسانه‌ها که منجر به اثربخشی بیشتر آن‌ها و جهت‌دهی به واکنش‌ها به این محتواها می‌شود. برخی اوقات پیام‌های رسانه‌ها به نحوی مهندسی می‌شوند که بر روی جنبه‌های احساسی و روانی کاربران اثر بگذارد. اغلب کاربران در زمان گوش دادن به یک موسیقی، تماشای فیلم و یا برنامه تلویزیونی مورد علاقه خود، غرق در آن می‌شوند. اما از آن‌جا که کاربران به صورت احساسی به این پیام‌ها واکنش نشان می‌دهند آن‌ها نمی‌توانند نگاهی جدی به آن‌ها داشته باشند. اما باید توجه داشت که این محتوا در پی ظاهر احساسی خود چه پیامی را به کاربر انتقال می‌دهد و چه هدف و قصدی را دنبال می‌کند. احساسات در این گونه پیام‌ها باعث انحراف مخاطب از درک مستقیم محتوا شده و او را به صورت ناخودآگاه در معرض اهداف پیام قرار می‌دهد. در مقابل این پیام‌ها باید بتوان به این پرسش پاسخ داد که چرا این محتوا این احساس را در کاربر ایجاد می‌کند؟

۴- داشتن هدف در هنگام استفاده از رسانه‌های دیجیتال. همه کاربران گاهی برای گذراندن زمان و یا سرگرم شدن در حین انجام کاری دیگر از رسانه‌ها استفاده می‌کنند. بعنوان مثال هنگام مشاهده تلویزیون چندین بار لیست کانال‌ها را مشاهده کرده تا شاید یک برنامه مطلوب برای مشاهده کردن پیدا شود. و یا در هنگام جستجو برای یک ویدئوی آنلاین از گزینه «پربازدیدها» استفاده می‌شود. بنابراین داشتن یک تصویر و هدف اولیه قبل از استفاده از رسانه‌ها به درک بهتر مفهوم آن‌ها کمک می‌کند.

۵- داشتن دانش تعیین نوع پیام‌ها و تشخیص هدف آن‌ها در هنگامی که کمی پیچیده بیان می‌شوند. منظور از نوع پیام، روش بیان مورد استفاده در رسانه‌های مختلف بعنوان روزنامه‌های اقتصادی، فیلم‌های وحشتناک، اخبار شبانه‌های، مجلات تفریحی و سرگرمی و ... است. هر کدام از رسانه‌ها از قالب و تم مخصوص به خود استفاده می‌کنند. بعنوان مثال بخش مصاحبه اخبار سراسری با قرار دادن میز و دو صندلی دکور خود را طراحی می‌کنند، مخاطب با مشاهده این صحنه انتظار یک گفت‌وگوی دوفره را دارد، به واسطه موسیقی و ریتم یک فیلم می‌توان بین فیلم جدی و طنز تمایز قائل شد و یا از طرح جلد یک مجله و حتی رنگ‌های استفاده شده در آن می‌توان به نوع مطالب موجود در آن پی برد.

۶- توانایی دید منتقدانه به محتوای رسانه‌ها بدون در نظر گرفتن منبع پیام. رسانه‌ها معمولاً یکی از ابزارهای موافق یا مخالف دولت‌ها هستند که این را در شکل‌ها و انواع مختلف فعالیت‌های خود بروز می‌دهند. بعنوان مثال می‌توان به تهیه مطالب مستهجن و جنسی با حمایت برخی دولت‌های معاند، تولید و نشر اخبار خلاف واقع و هدفمند، نشر اکاذیب، ترویج روحیه بی‌بند و باری و ... توسط رسانه‌های دیجیتال بویژه از طریق اینترنت نام برد. رسانه‌ها تلاش خود را می‌کنند تا پیام‌های خود را برای مخاطبان باورپذیر کرده و به واسطه آن به اهداف پشت پرده خود برسند. بنابراین ضروری است قبل از پذیرفتن محتوای هر رسانه‌ای و یا کالای فناوری (مانند مطالب اینترنت) با دید منتقدانه به آن نگاه کرد.

مقدمه شماره ۴: نقش ابزارهای فناورانه در آموزش

بدون شک یکی از راه های بهبود فرآیند آموزش سواد فضای مجازی، استفاده از رسانه های آموزشی است. امروز با رشد و توسعه اینترنت، روند آموزش نیز دستخوش تغییرات گسترده و گوناگون شده است. اینترنت ابزارهای گوناگونی را مهیا نموده است که از جمله مهم ترین آن ها می توان به وبلاگ های علمی، شبکه های اجتماعی، ویکی ها و سیستم های جست و جوی آنلاین اشاره نمود. نکته بسیار مهم استفاده دانش آموزان از این ابزارها در خارج از کلاس درس می باشد. بنابراین در صوتی که آموزش های لازم درباره نحوه استفاده از این تکنولوژی ها داده نشود می تواند اثرات بدی بر نحوه تعامل دانش آموزان با دیگران و محیط اطرافشان گردد. با توجه به اهمیت این موضوع لازم است بیشتر به بررسی رسانه های آموزشی پرداخته شود.

رسانه آموزشی عامل، وسیله و یا ابزاری است که تمام محتوای آموزشی را به فراگیران منتقل می کند. همچنین رسانه های آموزشی دانش آموزان را برای رسیدن به اهداف آموزشی کمک می کند. از جمله مهم ترین دلایل کاربرد رسانه های آموزشی در کلاس درس می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- عامل ایجاد انگیزش
- ۲- تسهیل فرایند یادگیری
- ۳- اصالت بخشیدن به موضوع
- ۴- ملموس تر کردن موضوع
- ۵- در اختیار قرار دادن منابع اطلاعاتی
- ۶- فراخوان اطلاعات قبلی
- ۷- تحریک حواس

در کنار همه نکات مثبت رسانه های آموزشی، همواره می بایست نوع و شیوه استفاده از رسانه های آموزشی مورد توجه قرار گیرد چرا که در غیر این صورت ممکن است تاثیرات عکس بر روند آموزش دانش آموزان داشته باشد. رسانه آموزشی مناسب در انتقال و تفهیم و تاثیر مفاهیم نقش موثر دارند که مهم ترین ویژگی های آن شامل ملموس و عینی کردن مفاهیم، ایجاد علاقه و جلب توجه، ایجاد زمینه برای یادگیری تدریجی و تکمیلی، در اختیار قرار دادن تجارب واقعی و حقیقی، ایجاد پیوستگی در فرآیند یادگیری، توسعه و رشد معنی، انتقال سریع مفاهیم و در نهایت افزایش میزان یادگیری با استفاده از تجارب می باشد. در ادامه به بررسی مهم ترین ویژگی های یک رسانه آموزشی خوب پرداخته خواهد شد.

مهم ترین ویژگی رسانه آموزشی مناسب، «همخوانی با هدف ها، محتوا و شیوه های آموزشی» است. رسانه ای مناسب است که با هدف های آموزشی، محتوا و فعالیت های آموزشی انتخاب شده منطبق و سازگار باشد؛ مثلاً اگر هدف آموزشی دستیابی به یک مهارت عملی معین باشد، رسانه هایی نظیر شیء واقعی، مدل و فیلم به ترتیب مناسب ترین رسانه ها خواهند بود.

ویژگی دوم رسانه آموزشی مناسب «توانایی انتقال پیام مورد نظر» می باشد. رسانه وسیله انتقال پیام است بنابراین یکی از شرایط ضروری قبول هر نوع شیء، تصویر، فیلم و... به عنوان رسانه آموزشی

مناسب؛ توانایی آن وسیله در ارائه و القای پیام مورد نظر است. عبارت دیگر وسیله‌ای که نتواند منظور ما را به خوبی به مخاطبان منتقل کند هر چند که از لحاظ کیفیت فنی و سایر جنبه‌ها بسیار عالی باشد در آن موقعیت آموزشی خاص نباید مورد استفاده قرار گیرد.

ویژگی سوم «انطباق با ویژگی‌های یادگیرندگان» است به این معنا که رسانه‌های آموزشی انتخاب شده باید با توانایی‌ها، علاقه‌ها و نیازهای یادگیرندگان منطبق باشد، در رسانه‌ای که دارای صدا می‌باشد، مانند فیلم، مطالب باید با زبان قابل فهم مخاطبان ارائه شود توضیحات نباید زیاد و کسل کننده و یا کم و غیر کافی باشند. در انتخاب واژه‌ها، تصاویر، موسیقی، طنین صدا، سرعت بیان، فشردگی مطالب و... باید به علائق و توانایی‌های مخاطبان توجه کرد. یکی از ویژگی‌های یادگیرندگان سن آنهاست؛ مخاطبان خردسال بیشترین یادگیری‌های خود را از طریق تجارب عینی کسب می‌کنند؛ بنابراین برای برقراری ارتباط با این‌گونه شاگردان تا حد امکان باید از آن دسته از رسانه‌های آموزشی استفاده کنیم که امکان کسب تجارب یادگیری دست اول و یا نزدیک به آن را فراهم می‌سازند.

ویژگی چهارم «معتبر بودن اطلاعات» در رسانه آموزشی است. اطلاعاتی که در رسانه‌های آموزشی ارائه می‌گردد می‌بایست مفید، صحیح و به‌روز باشد.

ویژگی دیگر «برانگیختن و واداشتن مخاطبان به فعالیت» می‌باشد. از ویژگی‌های مهم رسانه‌های آموزشی جالب توجه و برانگیزنده بودن است. بنابراین رسانه باید توجه مخاطبان را به خود جلب کرده و تا پایان فعالیت آموزشی حفظ کند. استفاده به‌جا و متعادل از عوامل انگیزشی نظیر موسیقی، صداها، جنبی، رنگ و حرکت می‌تواند به جذابیت رسانه بیفزاید. آن رسانه آموزشی که در برانگیختن حس کنجکاوی و فعال کردن ذهن و حرکت می‌تواند به جذابیت رسانه بیفزاید. آن رسانه آموزشی که در برانگیختن حس کنجکاوی و فعال کردن ذهن مخاطب توان بیشتری داشته باشد و او را به کوشش فکری و عملی و پاسخ‌دهی وادارد، موفق‌تر خواهد بود؛ عبارت دیگر رسانه خوب باید فرآیند ارتباط را از حالت یک‌سویه خارج کرده و به جریانی دو سویه (تعاملی) تبدیل کند.

ششمین ویژگی رسانه‌های آموزشی «کیفیت خوب فنی - هنری مطالب» می‌باشد. رسانه منتخب برای یک موقعیت آموزشی ضمن داشتن محتوای مناسب، از لحاظ ویژگی‌های هنری و فنی تولید نیز باید کیفیت بالایی داشته باشد.

ویژگی هفتم «توان آموزشی رسانه» است. دانش‌آموزان به صورت ارادی یا غیرارادی از هر رسانه فراگیری دارند، مشروط بر آنکه محتوای آنها توجه ایشان را جلب کند. توان آموزشی هر رسانه تا حدی به کانال ارتباطی آن و از دیگر سو به موضوع، شکل و اهداف آموزشی مورد انتظار بستگی دارد.

نباید تصور کرد پیچیدگی رسانه‌ها به فراگیری بهتر می‌انجامد بلکه رسانه‌های ساده نیز می‌توانند به همان اندازه مؤثر باشند به شرطی که مردم پیام‌ها را آن طور که مورد نظر است تفسیر کنند و چیزی را بیاموزند که قرار است یاد بگیرند. بنابراین توجه به ویژگی‌های رسانه‌های آموزشی در آموزش سواد فضای مجازی، بسیار مهم می‌باشد.

هدف از این راهنما، ارتقاء سلامت حضور نوجوانان در فضای مجازی و هنگام رویارویی و استفاده از کالاهای دیجیتال و فناوریانه است. موارد مطرح شده در این بسته، به مربیان آموزش می‌دهد چگونه به دانش‌آموزان در رابطه با خشونت‌های اینترنتی، خطرات و تهدیدهای اینترنتی، موارد جنسی، برخورد با غریبه‌های آنلاین و ... آموزش دهند.

ساختار این کتاب بدین صورت است که

- یک سری از موضوعات سواد فضای مجازی احصاء شده اند.
- ذیل هر موضوع، فعالیتهایی تعریف شده است که می توان آنها را برای دانش آموزان اجرا کرد.
- o برای برخی فعالیتهای (حسب نیاز) کاربرگهایی نیز طراحی شده که معلم می تواند آنها را به دانش آموزان ارائه دهد.
- پس از هر فعالیت (در صورت نیاز) پاسخنامه ویژه معلمین ارائه شده است.
- نکته بسیار مهم آنکه هر کارگاه یک طرح درس مجزا دارد، مدرس می بایست قبل از ارائه کارگاه آن را با مخاطب خود سنجیده و از دو موضوع ذیل مطمئن شود:
- مطالب کارگاه متناسب با سن مخاطبانش است
- مطالب کارگاه متناسب با میزان آشنایی مخاطبانش است (مثلا اگر کلاس آشنایی با ایمیل ندارد در این خصوص به وی آموزش جدیدی ندهد)

از مدرسین محترم انتظار می رود در کنار استفاده از این بسته های آموزشی، موارد ذیل را مورد توجه قرار دهند:

- آشنایی مدرسین با مفاهیم مرتبط با اینترنت همچون خشونت در فضای مجازی، امنیت در فضای مجازی، طرق گوناگون تعامل در فضای مجازی.
- بیان اهمیت و لزوم آموزش سواد فضای مجازی با مشاوران مدرسه، مربیان پرورشی، مجمع والدین و گروه های گوناگون درون مدرسه جهت شرکت تعداد بیشتری از دانش آموزان در فعالیتهای آموزشی.
- رصد توانمندی ها و پتانسیل های موجود در مدرسه یا گروه های دانش آموزی جهت پشتیبانی از دانش آموزان.

نکات آموزشی:

- ۱- با دانش آموزان به نحوی تعامل داشته باشید که فضای دوستانه ای بر کلاس حاکم گردد. همچنین برای کلاس خود قواعدی را تعیین نمایید. این قواعد می تواند شامل موارد زیر باشد:
 - به عقاید یکدیگر احترام بگذارید
 - تفاوت ها را درک کنید.
 - درباره تجربیات خود در کلاس صحبت نمایید.
 - از تخریب و بیان موارد خصوصی دیگر دوستانتان در حین فعالیتهای خودداری کنید
 - آنچه را که در این طرح درس فرا می گیرید به دیگر دوستان خود، اعضای خانواده و حتی والدین خود نیز آموزش دهید.
- ۲- حتی الامکان از مثال هایی استفاده گردد که مورد استفاده دانش آموزان قرار گیرد. این مثال ها می تواند شامل تجربیات و یا مسائل مدرسه و اجتماع باشد.
- ۳- از رسانه های آموزشی در فرآیند تدریس استفاده کنید.

موضوع شماره ۱

شهروند مجازی

« شهروند مجازی » به فردی اطلاق می‌شود که به صورت فعال، مناسب و مسئولانه از اینترنت استفاده می‌کند. همین صفات به ظاهر ساده ویژگی‌های مهمی هستند که می‌توانند از حقوق شهروندی افراد در فضای مجازی حفاظت کنند. اصولاً برای داشتن یک جامعه خوب، هر یک از افراد باید مسئولیت‌پذیر بوده و در راستای داشتن یک جامعه متعادل، روی عملی شدن و رعایت حقوقشان پافشاری کنند. بنابراین اگر افراد نسبت به وظایف و حقوق شهروندی خود آگاه باشند و بر لزوم رعایت آن پافشاری کنند، افرادی که از قدرتشان در جهت مخالف این حقوق استفاده می‌کنند کم کم به حاشیه رانده شده و قدرت عمل خود را از دست می‌دهند.

فضای مجازی به افراد این امکان را می‌دهد که بصورت ناشناس فعالیت کنند. شاخصه‌ای که در محیط فیزیکی کمتر با آن مواجه هستیم. همین فعالیت ناشناس زمینه را برای مواجهه با مسائلی جدید در قالب شهروندی مجازی محیا می‌کند. جوانان و نوجوانان اغلب تصور می‌کنند که در فضای مجازی می‌توانند بصورت ناشناس فعالیت کنند و هیچ عواقبی نیز در انتظار فعالیت نامشروع و غیرقانونی آن‌ها نیست و بعضاً شاهد اعمالی هستیم که از آن‌ها در دنیای واقعی سر نمی‌زند. همچنین از دیگر سو ممکن است سایر کاربران با سرقت اطلاعات و یا نقض حریم خصوصی منجر به ایجاد مشکل برای دانش‌آموزان و یا کاربران غیرحرفه‌ای فضای مجازی گردند. بنابراین لازم است دانش‌آموزان با نحوه تعامل با دیگران و حفظ حقوق شهروندی در فضای مجازی آشنا گردند.

شهروند مجازی کیست؟ هر فرد آنلاین یک شهروند مجازی است! آموزش مفهوم شهروندی مجازی، یعنی فهم فرصت‌های ایجاد شده در جهان مجازی، کاهش مخاطرات این فضا، لزوم شناخت درخصوص حقوق و قوانین این فضا و ... که آگاهی یافتن از تاثیرات این محیط آنلاین برای دانش‌آموزان ضروری است.

رعایت احترام دیگران و حفظ ارزش‌ها و حریم خصوصی از طریق خود مراقبتی امری الزامی است. همچنین مهم است که کاربران جوان اینترنت را از طریق آگاهی دادن نسبت به چگونگی استفاده از این فضای آنلاین توانمند سازیم.

طرح درس کلی:

دانش‌آموزان در هنگام استفاده از فضای مجازی نظیر استفاده از ایمیل، موبایل، اینترنت و ...، خود را بعنوان شهروند مجازی می‌یابند. در چنین شرایطی دانش‌آموزان می‌بایست متوجه اهمیت حفاظت از خویش در برابر خطرات محتمل موجود در این فضا بشوند، ارزش احساس مسئولیت نسبت به خود و فعالیت‌های خود را درک کرده و با سایرین با یک رفتار استاندارد برخورد کنند. برخی از راهنمایی‌های مهم برای اینکه چگونه یک شهروند مجازی بهتر باشیم در زیر ارائه شده است:

۱- فضای مجازی و جهان آنلاین خود را بشناسید: کنج‌کاو باشید و موارد جدید و تازه را با آگاهی کامل از خطرات آن و اینکه چگونه از خود مواظبت کنید، بیاموزید.

۲- انتخاب‌های هشیارانه داشته باشید: پیش از هر اقدامی، فکر کنید، انتخاب‌هایی که به صورت آنلاین انجام می‌دهید به راحتی قابل بازگشت نیستند.

۳- سعی کنید یک شهروند مثبت و مفید باشید، همانطور که در دنیای حقیقی تلاش می‌کنید شهروند مفید و موثری باشید.

کارگاه شماره ۱: شهروند مجازی و حریم خصوصی در فضای مجازی

منابع مورد نیاز: چند برگ کاغذ سفید و کاربرگ های شماره ۱ و ۲	نحوه تدریس: فعالیت انفرادی و ایجاد حلقه بحث
تمرکز اصلی: تعیین روش های تعامل مناسب در فضای مجازی	مدت زمان تدریس: ۱۲۰ دقیقه

این کارگاه شامل سه فعالیت کوتاه می باشد و هدف از آن عبارت است از: تشخیص اهمیت «اثرات و ردپای دیجیتال» فرد کاربر ناشی از فعالیت های مجازی انجام رفتارهای مطمئن مانند انتخاب رمزهای مناسب و امنیت در فضای مجازی توانایی شناخت افراد قابل اعتماد در محیط مجازی

فعالیت شماره ۱) اثرات دیجیتال

- ۱- دو برگه سفید به هر کدام از دانش آموزان بدهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید برگه های خود را بر روی میز بگذارند و دست خود را بر روی کاغذ قرار داده و با خط کشیدن اطراف آن، تصویر دست خود را ترسیم کنند.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید تا نام کامل خود را در بالای برگه بنویسند تا از دیگران تشخیص داده شود.
- ۴- بر روی برگه و درون اثر رسم شده، هر دانش آموز آرزوهایش را می نویسد، مثلاً اینکه خوب باشد، شجاع، مفید، دوست خوب و ... باشد یا یک پزشک، مهندس، هنرمند و ... بشود.
- ۵- با استفاده از برگه دیگر، دانش آموزان دست چپ خود را رسم کنند و مجدداً نام کامل خود را بر روی این برگه یادداشت کنند.
- ۶- از دانش آموزان بخواهید در بخش سفید داخل اثر دست چپ اطلاعاتی که نمی خواهند کسی بداند را بنویسند، مثلاً آدرس منزل، نام مدرسه، شماره تلفن، یا سایر اطلاعات خصوصی.
- ۷- نکته ویژه مربیان: برگه های تکمیل شده را دور تا دور کلاس قرار دهید و با تمثيل فضای کلاس به فضای مجازی این نکته را به دانش آموزان بیاموزید که ردپاها و اطلاعاتی که فرد در این فضا قرار می دهد به نحوی در فضای مجازی قابل مشاهده و پیگیری است، دقیقاً مشابه با ردپاهای واقعی.

فعالیت شماره ۲) تست شهروندی دیجیتال

در این فعالیت دانش آموزان به انجام تست چندگزینه ای می پردازند. این تست روی روش هایی تمرکز دارد که در آن یک شهروند دیجیتال شایسته، پیش از انجام یک عمل فکر کرده و سپس اقدام می کند. همانطور که شهروند محیط واقعی نیز می بایست از قوانین و مقررات مطلع باشد. یک شهروند خوب بودن این معنا را دارد که شما شایستگی و ویژگی های لازم برای حضور در فضای مجازی را دارید.

دستورالعمل ها:

- ۱- کاربرگ شماره ۱ را بین همه دانش آموزان تقسیم نمائید.
- ۲- ۱۰ دقیقه برای مطالعه تست ها و نوشتن پاسخ هایشان به دانش آموزان فرصت دهید.
- ۳- در یک فعالیت گروهی به بحث و مبادله نظر بر روی پاسخ ها بپردازید.

کاربرگ: تست شهروندی مجازی

۱- من بایستی پیش از به اشتراک‌گذاری موارد خصوصی در فضای آنلاین، توقف و تفکر کنم:

الف) هیچگاه - تفکر کردن زمان زیادی را می‌گیرد!

ب) گهگاه - اما تنها اگر احساس کنم در خطر قرار دارم.

ج) همیشه - زیرا اطلاعاتی که من به اشتراک می‌گذارم هیچگاه در فضای آنلاین، امن نخواهند بود.

د) گهگاه - زیرا موارد خصوصی تنها در بعضی موارد اهمیت دارند.

۲- گهگاه من رمز عبور حساب‌های کاربری خود را با دوستانم به اشتراک می‌گذارم:

الف) به اشتراک‌گذاری رمزها با دوستان مشکلی ندارد اگر ما همواره با آن‌ها دوست باشیم و به آن‌ها اعتماد داشته باشیم.

ب) به اشتراک‌گذاری رمزها با هر فردی به جز والدین، خطا است.

ج) من رمزهای خود را تنها با بهترین دوستانم به اشتراک می‌گذارم.

د) من از اسم خودم بعنوان رمز عبور استفاده می‌کنم و لذا هر فردی می‌تواند آن را حدس بزند.

۳- گهگاه برای حضور در فضای مجازی از نام دوستانم استفاده می‌کنم و مطالبی را با وانمود کردن شخصیت آن‌ها، در فضای مجازی ارسال می‌کنم:

الف) بله، این یک کار طنز است و من می‌توانم برای شوخی با دوستانم، این کار را بکنم.

ب) خیر، ولی شاید اگر رمز آن‌ها را داشته باشم این کار را بکنم.

ج) هیچگاه، این کار دزدی هویت نامیده می‌شود و می‌تواند منجر به مشکلات بزرگی برای هر دو نفر گردد.

د) بله، زیرا من تنها برای شادی و تفریح آنلاین می‌شوم لذا این کار را با دوستانم انجام می‌دهم.

۴- زمانی که در مدرسه آنلاین می‌شوید، مهم است که بدانید:

الف) قوانین آنلاین شدن در مدرسه چیست.

ب) چگونه با دیگران به خوبی همکاری کنیم.

ج) چطور زبان مناسب و درستی را برای رفتار مجازی انتخاب و استفاده کنیم لذا من فردی را ناراحت نمی‌کنم و در مشکل قرار نمی‌دهم.

د) همه موارد بالا.

۵- زمانی که من مطلبی را به صورت آنلاین درون مدرسه یا در خانه بیان می‌کنم، بایستی:

الف) هرچه را دوست دارم بیان کنم.

ب) از مربی و یا والدینم در رابطه با آنچه گفتنش در فضای مجازی مناسب است، پرس‌وجو کنم.

ج) اگر می‌خواهم موارد مضر و آسیب‌رسان را بر روی اینترنت قرار دهم از نام مستعار استفاده کنم.

د) هر کاری را که دیگران انجام می‌دهند من نیز انجام دهم، اگر برای همه خوب است، برای من هم خوب است.

۶- اینکه چه مقدار زمانی را به صورت آنلاین سپری کنم:

(الف) اگر بخش زیادی از روز را شامل شود می تواند بر روی سلامت من تاثیر بگذارد.

(ب) می تواند بر روی خواب من تاثیر بگذارد.

(ج) می تواند به من کمک کند تا در رابطه با جهان بیاموزم و در انجام تکالیفم از آن ها کمک بگیرم.

(د) تمام موارد بالا.

۷- دادن اطلاعات خصوصی به غریبه ها و شرکت های آنلاین:

(الف) اگر من فکر کنم که فرد یا شرکت خوبی به نظر می رسد، مشکلی ندارد.

(ب) اگر بدانم آن ها در مجاورت من نیستند هیچ اشکالی ندارد.

(ج) اصلا مناسب نیست و تفاوتی ندارد که چه محیطی باشد.

(د) همواره مناسب است، من چیزی برای پنهان کردن ندارم.

۸- اگر من متوجه اعمال خشونت مجازی نسبت به فرد دیگری شوم:

(الف) بایستی از این ماجرا دور بمانم زیرا من نمی خواهم نفر بعدی باشم.

(ب) اگر علاقه ای به فرد مورد خشونت قرار گرفته نداشته باشم، آن را نادیده می گیرم.

(ج) تصور می کنم که می توانست این مسئله برای من یا بهترین دوستم اتفاق افتاده باشد و لذا با اطلاع به والدین و یا مسئولین مدرسه به کمک آن فرد می روم.

(د) چرا مهم باشد؟ کمی خشونت باعث بزرگ شدن و قوی شدن فرد می شود.

۹- من تلاش می کنم که در محیط مجازی فرد مثبت و مفیدی باشم:

(الف) همواره، خوب رفتار کردن با دیگران در محیط مجازی اهمیت دارد.

(ب) بله، مثبت بودن یک عادت خوب است.

(ج) بله، حتی اگر بعضی اوقات مجبور هستم قبل از ارسال مطالب فکر کنم تا از ارسال مطالبم مطمئن شوم.

(د) همه موارد بالا.

۱۰- اگر من اجازه داشته باشم که خرید و یا دانلود آنلاین انجام دهم:

(الف) نیازی ندارم که با والدینم مورد را هماهنگ کنم، آن ها نمی توانند شرایط را درک کنند!

(ب) من مورد را با دوستانم مطرح می کنم تا کیفیت آن را بررسی کنم.

(ج) تمام موارد را با والدینم مطرح و بررسی می کنم زیرا روش های حيله و طرح های مختلفی در محیط مجازی وجود دارد.

(د) من از درک خودم استفاده می کنم تا بررسی کنم آیا آن چیز خوب هست یا خیر.

فعالیت شماره ۳) امنیت، حریم خصوصی

دستورالعمل ها:

- ۱- با توضیح مختصری در رابطه با امنیت و حریم خصوصی در اینترنت شروع کنید.
- ۲- کاربرگ شماره ۲ را توزیع کنید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید در یک فعالیت مشترک کلاسی و یا در گروه های کوچکتر موارد زیر را تکمیل کنند. برای این کار در صورت امکان اجازه دسترسی و جستجوی اینترنتی را به ایشان بدهید.

کاربرگ: امنیت، فعالیت خصوصی

نام: _____

- در یک بازی آنلاین، بهترین کار استفاده از _____ است.
- تنظیمات پروفایل شخصی خود را به صورت _____ قرار دهید تا تنها دوستان شما قادر به دیدن صفحه شخصی شما باشند.
- خود را تنها با والدین تان به اشتراک بگذارید و نه حتی با دوستان تان.
- داشتن تعداد زیادی _____ مجازی کنترل افرادی که قدرت دسترسی به اطلاعات شما را دارند، دشوارتر می سازد.
- پیام های تصویری را برای _____ نفرستید.
- از ارسال اطلاعات خصوصی خود مانند _____، _____، و یا _____ در فضای مجازی خودداری نمائید.

پاسخنامه کارگاه اول: شهروند مجازی و حریم خصوصی در فضای مجازی:

فعالیت شماره ۲) تست شهروندی مجازی

شماره	پرسش	پاسخ
۱	من می بایست پیش از به اشتراک گذاری مطالبی پیرامون خودم، توقف و تفکر کنم.	ج: یک کاربر آنلاین بسیار دقیق هیچ گاه از خصوصی بودن یا ماندن اطلاعات اطمینان کافی ندارد. در به اشتراک گذاشتن هر مطلب شخصی این گونه تصور کنید که در نهایت این اطلاعات ممکن است عمومی و فراگیر شود و همواره پیش از ریسک کردن در مورد اطلاعات شخصی تان این موارد را در نظر داشته باشید.
۲	گهگاه من رمزهای اینترنتی خود را با دوستانم به اشتراک می گذارم.	ب: رمزها برای هر فعالیت آنلاینی که انجام می دهیم مورد نیاز هستند. محفوظ نگه داشتن آن ها همواره کار راحتی نیست اما به شدت اهمیت دارد. آن ها را هر از گاهی تغییر دهید و هیچ گاه آن ها را با هیچ فردی حتی نزدیک ترین دوستانتان هم در میان نگذارید. در حقیقت، به اشتراک گذاشتن رمزها ممکن است منجر به مشکلات زیادی بین دوستان و داخل گروه های دوستانه گردد.
۳	گهگاه من از نام دوستانم برای ارسال مطالب استفاده می کنم و ادعا می کنم این کار یک طنز است.	ج: ادعای این که فرد دیگری هستیم و یا استفاده از رمزهای آن ها برای خرید اجناس و یا گفتن موارد دزدی هویت است. این مورد می تواند منجر به مشکلات اساسی شده و هیچ گاه یک کار مفرح محسوب نمی گردد.

<p>د: آنلاین شدن در مدرسه یک روش عالی برای توسعه آموزش به بیرون از کلاس می باشد. برای استفاده صحیح از آن، می بایست قوانین در مورد مسئولیت پذیر بودن و با احترام رفتار کردن نسبت به یکدیگر، هم کلاسان و مدرسه را بیاموزید.</p>	<p>زمانی که در مدرسه آنلاین می شویم، اهمیت دارد که بدانیم...:</p>	<p>۴</p>
<p>ب: گهگاه دشوار است که به یاد داشته باشیم که آنچه به صورت آنلاین بیان می شود دائمی و همگانی است. به این معنا که استفاده از زبان بی ادبانه، حتی به صورت جک و طنز در فضای مجازی، به نحوی با صدای بلند صحبت کردن است و هیچ محیط مخفی و آرامی در فضای مجازی وجود ندارد. همین مسئله در رابطه با تصاویر ارسالی نیز صحیح است. لذا بهتر است ابتدا نسبت به ارسال هر مطلب و نوشته و عکس تفکر کنیم.</p>	<p>زمانی که موردی را در کلاس و یا منزل به صورت آنلاین بیان می کنم، می بایست ... :</p>	<p>۵</p>
<p>د: گذراندن زمان به صورت آنلاین لذت بخش و مفرح است و می تواند به آموزش شما کمک کند. به هر حال، صرف زمان خیلی زیاد در اینترنت، می تواند آثار منفی را ایجاد کند. بعنوان مثال اختلال در خواب شما، ایجاد حس بد و کسلی، کاهش سلامت بدن و ... رسیدن به تعادل در استفاده از اینترنت برای حفظ سلامتی و لذت بردن از زمان آنلاین بودن تان، ضروری است.</p>	<p>چه مقدار زمان را به صورت آنلاین سپری می کنیم...:</p>	<p>۶</p>

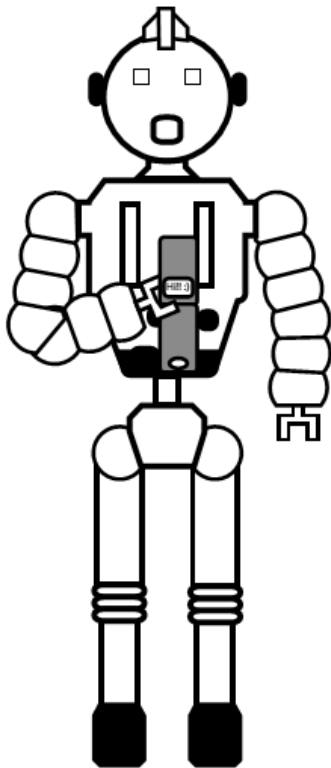
<p>ج: دادن اطلاعات خصوصی به غریبه ها هیچ گاه کار صحیحی نیست. اینکه بگوئیم فردی که آن سوی خط با ما صحبت می کند دقیقا چه کسی است، امکان پذیر نیست، و دلایل زیادی وجود داد که افراد تمایل به دریافت اطلاعات شخصی شما و یا خانواده تان دارند. بایستی از اطلاعات شناسنامه ای خود، مدرسه، خانواده و آدرس تان محافظت کنید. راه های زیادی وجود دارد برای اینکه دوستان جدیدی را بیابید بدون اینکه نیاز به آشکار ساختن اطلاعات خصوصی خود داشته باشید.</p>	<p>دادن اطلاعات خصوصی به غریبه ها و یا شرکت ها به صورت آنلاین عبارت است از ...:</p>	<p>۷</p>
<p>ج: خشونت مجازی، یک بحث پیچیده است. برخی از ما این خشونت را تجربه کرده ایم، و برخی دیگر ممکن است عامل این خشونت باشند. در بسیاری از موارد خشونت مجازی، اشخاص سومی وجود دارند که شاهد ماجرا هستند و تمایلی به اضافه شدن در موضوع ندارند. الزامی است که در چنین مواردی مسئولانه وارد شویم و به حمایت از فرد مورد خشونت واقع شده برآئیم. اگر شما نمی توانید کمک کنیم حداقل با حفظ خونسردی، واژه های مثبت و گزارش دادن به مربی یا والدین سعی در حمایت از فرد بکنیم.</p>	<p>اگر من بتوانم به فردی بگویم که مورد خشونت مجازی قرار دارد...:</p>	<p>۸</p>

<p>د: مفید باشید، از زبان مثبت استفاده کنید و سعی کنید که با انجام سنجیده کارهایی که در هر روز انجام می‌دهید، یک شهروند مجازی خوب باشید. این کار برای هر کسی حتی شما، منجر به گذراندن بهتر زمان در فضای مجازی می‌شود.</p>	<p>من تلاش می‌کنم که رفتار مثبت و مفیدی داشته باشم:</p>	<p>۹</p>
<p>ج: پیش از خرید چیزی و یا دانلود کردن، آن را با والدین خود در میان بگذارید، حتی اگر این اجازه به شما نیز داده شده باشد. طرح‌ها و حیل‌های زیادی در اینترنت وجود دارد و والدین و مربیان شما اطلاعات بیشتری نسبت به شما در این‌باره دارند حتی اگر شما احساس کنید آن‌ها اطلاعات زیادی از فناوری ندارند.</p>	<p>اگر من بتوانم چیزی را به صورت آنلاین بخرم و یا موردی را دانلود کنم....</p>	<p>۱۰</p>

فعالیت شماره ۳) امنیت حریم خصوصی

- در یک بازی آنلاین، همواره بهترین کار استفاده از ----- است. (نام مستعار-Nickname)
- تنظیمات پروفایل شخصی خود را به صورت ----- قرار دهید تا تنها دوستان شما قادر به دیدن صفحه شخصی شما باشند. (خصوصی-private)
- ----- های خود را تنها با والدین تان به اشتراک بگذارید و نه حتی با دوستان تان. (رمز عبور - password)
- داشتن تعداد زیادی ----- مجازی کنترل افرادی که قدرت دسترسی به اطلاعات شما را دارند، دشوارتر می‌سازد. (دوست-friend)
- پیام‌های تصویری را برای ----- نفرستید. (افرادی که شما آن‌ها را در دنیای حقیقی نمی-شناسید)
- از ارسال اطلاعات شخصی خود مانند -----، -----، و یا ----- در فضای مجازی خودداری نمائید. (نام کامل، آدرس، شماره موبایل و یا مدرسه)

کارگاه شماره ۲: آداب معاشرت آنلاین

امروزه تصور زندگی بدون در نظر گرفتن اینترنت امری بسیار دشوار است. فضای مجازی یک اجتماع با ارتباطات خیلی سریع است که دارای منابع نامحدودی نیز می باشد و همه افراد بدون در نظر گرفتن سن، موقعیت، شغل و یا علائق شخصی به این فضا دسترسی دارند. در حقیقت، اینترنت تبدیل به یک جامعه شده است که افراد حقیقی را به سمت خود کشانده و زندگی روزمره ای را برای آن ها بوجود آورده است.

درس ها و فعالیت هایی در این فصل قرار گرفته اند که کارآموزان را به درکی از آداب معاشرت و نحوه اعمال آن به رفتارها و تعامل های آنلاین هدایت می کند. کارگاه شامل چهار فعالیت می باشد که عبارتند از قواعد، قوانین و اخلاق، درک آداب معاشرت، فعالیت گروهی و مرور فصل.

دانش آموزان فعالیت ها را به صورت حلقه های چندنفره انجام خواهند داد. به این منظور دانش آموزان را در حلقه های ۳ یا ۴ نفری گروه بندی کنید. گروه ها پس از تکمیل فعالیت های خود در هر بخش، کاربرگ ها را امضا کرده و نتایج خود را درون گروه به بحث و نظر می گذارند. معلم کاربرگ ها را جمع آوری کرده و سپس نکات لازم را درباره هر فعالیت به ایشان ارائه می دهد.

فعالیت شماره ۱) درک مفهوم قواعد، قوانین و اخلاق

پس از تکمیل این فعالیت شما بایستی بتوانید:

- تشخیص بدهید چرا قواعد، قوانین و اخلاق در زمان استفاده از فناوری های آنلاین ضروری است.
- اخلاق و قانون را برای اصول اولیه شهروندی تشخیص داده و به کار ببرید.
- روش هایی که یک فرد می تواند شهروند مجازی خوبی باشد را بشناسید.

عبارات

معنی هر یک از کلمات زیر را در مقابل آن یادداشت نمایید. معنای لغاتی را که نمی دانید به کمک فرهنگ لغت بیابید.

- هروند
- رفتار
- اخلاق
- قانون
- الزامی
- قواعد

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید

اینترنت یک جامعه دقیقاً مشابه با دنیای واقعی پیرامون شماست. در دنیای واقعی قواعد و قوانینی وجود دارد که بایستی رعایت شوند. برخی از این قواعد و قوانین را نام ببرید؟ چرا این قواعد و قوانین اعمال می شوند؟

در کنار قواعد و قوانین، حداقل دو مورد دیگر را که انتظار می رود شما در یک جامعه واقعی رعایت کنید تا یک شهروند خوب تلقی شوید را بیان کنید؟ این موارد چه تفاوتی با قواعد و قوانین دارند؟

فوت و فن شهروندی

قانون یک قاعده رفتاری یا رویه است که از طریق رسوم، توافق و یا حاکمیت تعیین و اعمال می گردد. اگر یک قانون زیرپا گذاشته شود (نقض شود)، جریمه و مجازاتی برای آن در نظر گرفته می شود. برای مثال، در صورت شکستن حد قانونی سرعت در حین رانندگی، معمولاً جریمه مالی اعمال می شود.

اخلاق در مقابل قانون تعریف غیردقیق تری دارد. رفتارهای غیراخلاقی، برخلاف قانون شکنی منجر به جریمه و مجازات حقوقی نمی شود ولی در پیشگاه خداوند مجازات خواهند داشت.

به این مطلب فکر کنید

آیا شما می توانید یک قاعده یا قانون را بیان کنید که بر مبنای یک استاندارد اخلاقی یا معنوی باشد؟
آن ها را در اینجا لیست کنید:

یک شهروند خوب بودن، نیاز به رعایت کردن قواعد، قوانین و استانداردهای اخلاقی دارد؛ **انجام دهید!**

سه دلیل برای اینکه رعایت برخی قواعد و قوانین توسط کاربران اینترنتی به منظور داشتن محیطی خوشایند و مطلوب ضروری است را بیان کنید.

به نظر شما در کنار رعایت قوانین اجباری، ما ملزم به رعایت اخلاق هم در فضای مجازی هستیم؟ درخصوص حد و حدود شرعی چطور؟

نگارش

چه چیز لازمه یک شهروند مجازی خوب است؟

فعالیت شماره ۲) درک آداب معاشرت

پس از تکمیل این فعالیت شما قادر خواهید بود:

- مهارت های پایه ای آداب معاشرت را تعریف کرده و در رابطه با تعامل های آنلاین خود بکار ببرید.
- نحوه استفاده از مهارت های آداب معاشرت را برای یک رفتار آنلاین مثبت شرح دهید.
- خطرات عدم پایبندی به آداب معاشرت آنلاین را درک کنید.
- از آن چه یاد خواهید گرفت برای ارائه نکاتی در مورد آداب معاشرت آنلاین بهره ببرید.

عبارات

معنی هر یک از کلمات زیر را در مقابل آن یادداشت نمایید. معنای لغاتی را که نمی دانید به کمک فرهنگ لغت بیابید.

- آداب معاشرت -----
- با ادب -----
- گستاخ و جسور -----

فوت و فن فضای مجازی

آداب معاشرت مشابه مجموعه ای از قوانین برای یک رفتار مودبانه در فضای مجازی است که این قوانین اصولی و پذیرفته شده هستند. دانستن آداب معاشرت توسط هر فرد تاثیر بسیار مثبتی بر سالم ماندن فضای مجازی دارد.

- چرا این نکته که «تعاملات در فضای مجازی نیز با افرادی انجام می گیرد که در دنیای حقیقی وجود خارجی ندارند» به راحتی فراموش می شود؟

- این فراموشی می تواند چه مشکلاتی داشته باشد؟

فعالیت

مقدمه: در مورد آن چه شما را در فضای مجازی آزار می دهد فکر کنید. چه قواعد و قوانینی می تواند تجربه شما در فضای مجازی را خوشایندتر کند؟ با «طوفان ذهنی» ۵ مورد از مهم ترین قواعد و قوانینی که تمایل دارید دیگران در فضای مجازی رعایت کنند (تا شما راحت تر باشید) را در زیر یادداشت کنید:

۱-

۲-

۳-

۴-

۵-

فوت و فن پیام دادن

برای هر یک از موارد اخلاقی که در زیر آورده شده است، یک دلیل ارائه کنید که چرا رعایت این موارد برای حضور خوشایندتر در فضای مجازی ضروری است. برای مثال اگر آن مورد برای شما اتفاق بیفتد، عکس العمل شما چه خواهد بود؟

(مثال) منظور خود را با نوشتن احساسات شفاف کنید، مثلاً از علامت لبخند استفاده کنید و

دریافت یک پیام بدون دیدن چهره فردی که آن را ارائه می دهد، فهمیدن منظور آن پیام را سخت تر می کند. بعنوان مثال ممکن است در ارتباط غیرمستقیم بین یک متن جدی و طنز اشتباه برداشت شود.

- از عبارات اهانت آمیز استفاده نکنید و مودبانه برخورد کنید

- همواره از شخصیت آنلاین خودتان در فضای مجازی استفاده کنید و از نام جعلی، استفاده نشود.

- از عبارات خشن و زننده خودداری شود.

- قبل از ارسال یک ایمیل و یا پیام حتما دقت کنید و از ارسال هرزنامه خودداری شود.

- قبل از نوشتن متن پیام حتما فکر کنید.

حال که اطلاعات پایه در مورد شهروندی مجازی را کسب کرده اید، دو نمونه از تعامل های مجازی را بررسی می کنیم. برای هر کدام، قوانین دیگری را که فکر می کنید اهمیت دارند بیان کنید. سپس از میان آن ها مهمترین مورد را که دارای تاثیر بیشتری در ایجاد یک فضای امن در اینترنت است را انتخاب کرده و دلیل آن را بیان کنید.

آداب استفاده از ایمیل

- سعی کنید ایمیل خود را در بازه های زمانی مشخصی چک کنید و به ایمیل های رسیده پاسخ دهید. زیرا بعضاً ایمیل های رسیده حاوی درخواست هایی از شما می باشد که فرد ارسال کننده منتظر پاسخ آن است.
- پیام هایی را که می خوانید و نیازی به آن ها ندارید، حذف کنید.
- اطلاعات محرمانه را از طریق ایمیل رد و بدل نکنید، زیرا محتویات ایمیل ها ممکن است توسط دیگران خوانده شود.
- در هنگام عصبانیت و خشم از ارسال ایمیل خودداری کنید. کمی صبر کنید تا آرامش خود را بدست بیاورید سپس مجدداً متن ایمیل خود را بخوانید و آن را ویرایش کنید.
- به حقوق دیگران احترام بگذارید. از ارسال آدرس ایمیل و یا محتویات ایمیل های رد و بدل شده بدون اجازه افراد مخاطب آن ها خودداری کنید.
- از یک عنوان خوب برای ایمیل خود استفاده کنید تا دیگران به سرعت متوجه منظور شما بشوند.

مهمترین مورد:

آداب ارسال پیام متنی

- از عبارات ناپسند استفاده نکنید.
- از ارسال پیام در حالت ناراحتی و عصبانیت خودداری کنید.
- قبل از ارسال پیام به خوبی فکر کنید.

مهمترین مورد:

فعالیت

اخیرا در نحوه ارتباطات آنلاین تغییراتی ایجاد شده است و روش های جدیدی برای انتقال احساسات از طریق مخفف ها و یا شکلک ها (استیکرها) مورد استفاده قرار گرفته اند.

مخفف سازی: منظور از «مخفف سازی» ترکیب چندین کلمه است به طریقی که ایجاد یک کلمه جدید بکند و مفهوم کلمه اصلی را برساند (عمدتاً القای مفهوم از طریق تعدد استفاده از این مخفف انجام می-شود). بعنوان مثال «چ خبر؟» و یا «BRB = Be Right Back»

شکلک ها: منظور برخی حروف صفحه کلید و یا برخی نمادهایی است که تداعی کننده یک چهره می-باشد. بعنوان مثال « :) » نشان دهنده یک صورت خندان است.

پیام رسانی مجازی می تواند جذابیت های زیادی داشته باشد، ولی گاهی مفهوم شوخی و طنز موجود در پیام ها به خوبی انتقال داده نمی-شود. گفتگوی آنلاین از گفتگوی دنیای حقیقی متفاوت است. در فضای مجازی بدلیل اینکه نمی توان چهره طرف مقابل را دید امکان بروز اشتباه خیلی زیاد است.

فعالیت شماره ۳) فعالیت گروهی

خشونت و قلدری مجازی یکی از مهمترین مشکلات دانش آموزان است ولی به دلایل مختلف بعضاً این موارد به والدین و یا مسئولین مدرسه منتقل نمی شوند که دلیل اصلی آن خجالت و شناخته شدن فرد است. سازوکاری را ایجاد کنید که دانش آموزان بتوانند در محیط مدرسه به طور ناشناس مسائل را به مسئولین مدرسه اطلاع بدهند.

«صندوق فضای مجازی» صندوقی ویژه مسائل و مشکلات آنلاین

این صندوق به دانش آموزان فرصت می دهد تا سوالات خود را بپرسند و مشکلاتی را که در فضای مجازی با آن ها دست به گریبان هستند به مسئولین مدرسه منتقل کنند.

۱- تصمیم بگیرید که هر فرد برای خود یک صندوق داشته باشد یا هر کلاس و یا کل مدرسه دارای یک صندوق مشترک باشند.

۲- از یکی از معلمان یا مسئولین مدرسه بخواهید که نظارت بر صندوق را برعهده بگیرد و پاسخ های مرتبط را به دانش آموزان انتقال دهد. او تنها فردی است که به صندوق دسترسی دارد، پیام ها را دسته بندی موضوعی کرده و پیگیری آن ها بویژه آن هایی که فوری هستند و بیانگر یک شرایط ناامن هستند را انجام می دهد.

۳- طرحی را در رابطه با این صندوق آماده کنید و به مسئولین مدرسه ارائه دهید. این طرح باید پاسخ سوالات زیر را بدهد.

- پاسخ دهی مدرسه: چگونه مسئولین مدرسه به نظرات و موارد پاسخ دهند؟
- دوره بازدید: هر چند وقت یکبار مسئول صندوق آن را بررسی می کند؟
- شیوه نامه اجرایی: پس از بررسی صندوق در صورتی که مساله مهمی در نظرات وجود داشت، مسئولین مدرسه چگونه با آن برخورد کنند، یعنی در صورت بروز خطر برای یکی از دانش آموزان مدرسه چه اقدام مناسبی را انجام خواهد داد؟ چگونه پاسخ نظرات به دانش آموزان اطلاع رسانی شود؟ و ...
- صندوق را با هماهنگی مسئولین در مکان خوبی قرار دهید.
- محتویات صندوق را توسط مسئول آن بررسی کنید.
- به مسئولین مدرسه کمک کنید تا پاسخ های نظرات و موارد مطرح شده درون صندوق را به دانش آموزان اطلاع رسانی کنند. برای این کار روش های مختلفی را پیشنهاد دهید، بعنوان مثال:
 - نصب کردن مطالب مربوط بر روی تابلو اعلانات یا راهرو مدرسه به صورت هفتگی یا ماهانه.
 - تهیه محتوای آموزشی مناسب و توزیع آن به صورت برگه ها و یا سی دی در بین دانش آموزان

فعالیت شماره ۴) مرور مطالب این کارگاه

- ۱- تمام موارد زیر برخلاف قانون می باشد، به جز؟
 - الف- دانلود کردن و قلدری مجازی
 - ب- سرقت موزیک و ارسال تصاویر شخصی دیگران
 - ج- پاسخ ندادن به هرزنامه‌ها و قلدری‌های مجازی
 - د- قلدری مجازی و ارسال تصاویر شخصی دیگران
- ۲- آداب معاشرت می تواند به صورت تعریف شود:
 - الف- قوانین دولتی پذیرفته شده حاکم بر رفتارهای آنلاین که در طول زمان ثابت است.
 - ب- قواعد اجتماعی پذیرفته شده برای رفتارهای آنلاین که در طول زمان ثابت است.
 - ج- شکلک ها و استیکرها
 - د- موضوعی که نیاز به قانون گذاری جدید دارد.
- ۳- استفاده از آداب معاشرت بر محیط اینترنت اثر می گذارد، زیرا:
 - الف- یک راه حل برای جرایم اینترنتی در اختیار می گذارد.
 - ب- باعث شدت گرفتن جرایم مجازی می شود.
 - ج- فعالیت های خشن و سوءاستفاده های آنلاین را منجر می شود.
 - د- فعالیت های خشن، بدزبانی و سوءاستفاده های آنلاین را کاهش می دهد.
- ۴- فردی که آداب معاشرت را رعایت می کند:
 - الف- ارسال ایمیل های هرزنامه در هفته را به کمتر از ۱۰ عدد می رساند.
 - ب- قبل از واکنش به یک ایمیل مشکوک، فکر می کند.
 - ج- اطلاعات تماس دوستانش را تنها با دیگر دوستان خود به اشتراک می گذارد.
 - د- از شکلک ها در هنگام ارسال متن های حاوی ناسزا استفاده می کند.
- ۵- آداب معاشرت زمان استفاده از فناوری های وب ۲ اهمیت دارد، زیرا:
 - الف- قوانینی برای کنترل این فناوری ها در نظر گرفته شده است.
 - ب- تمام این فناوری ها برای کودکان هستند.
 - ج- این فناوری ها تعامل های بین افراد در محیط آنلاین را شامل می شود.
 - د- استفاده از ادبیات نامناسب و حاوی مطالب توهین آمیز در شبکه های اجتماعی آنلاین برخلاف قانون است.
- ۶- بهترین توصیه به فردی که می گوید یک ایمیل حاوی پیام آزاردهنده ای از یکی از هم کلاس های خود دریافت کرده است، چیست؟
 - الف- قبل از نتیجه گیری، پیام را مجدداً با دقت کافی بخواند و در صورت وجود محتوای خشن موضوع را با والدین یا مسئول مدرسه در میان بگذارد.
 - ب- بیش از یک ایمیل در پاسخ به آن ارسال نکند.
 - ج- یک ایمیل برای همه دوستان خود ارسال کند و از آن ها بخواهد که قلدری را در مدرسه از بین ببرند.
 - د- به روش مشابه سعی در انتقام گیری کند.

۷- همواره برخلاف قانون و آداب معاشرت است.

الف- ارسال ایمیل حاوی مطلب طنز.

ب- تهدید دیگران به آزار و اذیت فیزیکی از طریق ایمیل.

ج- نه الف و نه ب.

د- هم الف و هم ب.

۸- تکنیک های محافظت در برابر خشونت و قلدری مجازی، شامل کدامیک از موارد زیر است:

الف- به خاطر داشتن خروج از برنامه ها قبل از رها کردن رایانه و یا سایر سیستم هایی که از حساب های کاربری فرد استفاده می کنند.

ب- خودداری از ارسال پیام در حالت عصبانیت و یا خشم.

ج- خودداری از ارسال تصاویر شخصی در یک فضای عمومی آنلاین.

د- همه موارد بالا.

۹- کدامیک از عبارات زیر صحیح است؟

الف- خشونت تنها از طریق دنیای حقیقی رخ می دهد و امکان بروز خشونت آنلاین وجود ندارد.

ب- خشونت مجازی شامل آزار رساندن از طریق رایانه ها است نه از طریق تلفن همراه.

ج- خشونت مجازی شامل آزار رساندن از طریق رایانه ها و تلفن های همراه است.

د- خشونت مجازی تنها در صورتی جرم محسوب می گردد که منتج به آزار و اذیت فیزیکی برای یک نفر شود.

۱۰- فراهم کردن راهی برای اینکه دانش آموزان پرسش های خود در مورد امنیت اینترنت را مطرح و نگرانی های آنلاین خود را بیان کنند، یک گام مهم برای کمک به ایجاد یک محیط آنلاین امن تر است، زیرا:

الف- بیشتر معلمان تصور نمی کنند که مشکلی وجود داشته باشد.

ب- قربانیان رفتارهای ناصحیح مجازی ممکن است از این که مشکلات خود را به دیگران بگویند احساس خجالت یا ترس بکنند.

ج- قانونی برای محافظت قربانیان آزار و اذیت های آنلاین وجود ندارد.

د- قلدری و خشونت مساله ای است که نباید در مورد آن صحبت شود.

پاسخنامه کارگاه دوم (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۱) قواعد، قوانین و اخلاق

برای آشنا شدن با این بخش:

- اگر آن بخش دارای توضیح و معرفی است، یکی از دانش آموزان آن را با صدای بلند بخواند.
- تمام کلاس به بخش معرفی فعالیت در کاربرگ خود مراجعه کنند و بخش مربوطه را مطالعه کنند.
- دانش آموزان فعالیت ها را مطابق مدلی که شما انتخاب می کنید، انجام خواهند داد.

عبارات (پاسخ)

- شهروند: مسئولیت یک فرد برای عضویت در یک جامعه و گروه
- رفتار: کردار و اعمال یک شخص، واکنش های یک انسان به محرک های بیرونی
- اخلاق: مجموعه ای از ارزش های تعیین کننده نیکی ها و بدی ها، خلق و خوی
- قوانین: قواعد رفتار و عمل که توسط رسوم و سنت، توافق و یا حاکمیت تعیین می شود.
- الزام: چیزی که فرد مجبور به انجام آن است (در اثر وظیفه، قول دادن، تعهد و ...)
- قواعد: راهنمایی برای رفتار و یا عمل افراد

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید (پاسخ)

پاسخ های ممکن زیادی وجود دارد شامل: قانون ترافیک، قوانین برخلاف دزدی، قوانین برخلاف جرایم و قوانین به این دلیل اعمال می شوند که شهروندان احساس امنیت بکنند و محیطی خلاق و پویا ایجاد کنند.

توقع برای یک شهروند خوب بودن، رعایت نزاکت و آداب معاشرت، رعایت اخلاق و ... شامل: کمک به دیگران در نیازهایشان، مودب بودن، تمیز نگاه داشتن محیط زیست و

فعالیت شماره ۲) درک آداب معاشرت

عبارات (پاسخ)

- آداب معاشرت: علم رفتار و آداب معاشرت برای اینترنت، برای مثال: احترام گذاشتن به حریم خصوصی دیگران و انجام ندادن هر کاری در محیط آنلاین که موجب ناراحتی و اخلاق در کار دیگران می شود.
- با ادب: توجه، مراعات و ادب و مهربانی در قبال دیگران
- گستاخی: بی ادبی، رفتار بیمارگونه، بی باکی، بی پروایی و ...

فوت و فن فضای مجازی (پاسخ)

چرا این موضوع که تعاملات در فضای مجازی نیز با افرادی است که در دنیای حقیقی وجود خارجی دارند، به راحتی فراموش می شود؟ (بی نامی و استفاده از نام های مستعار، ندیدن افرادی که با آن ها در حال برقراری ارتباط هستیم و ...)

این فراموشی می تواند چه مواردی را منجر شود؟ (ممکن است بسیاری از اطلاعات شخصی خود را افشا کنیم و یا مطالبی را بیان کنیم که در دنیای واقعی و حالت چهره به چهره هرگز آن ها را انجام نمی دهیم.)

فوت و فن پیام دادن (پاسخ)

از عبارات اهانت آمیز استفاده نکنید. (استفاده از کلمات اهانت آمیز و مطالب حاوی توهین، باعث می شود که دیگران نیز تشویق شوند به همین صورت پاسخ شما را بدهند و در نهایت منجر به جامعه ای ناپسند و بی-نزاکت می شود.)

همواره از شخصیت آنلاین خودتان در فضای مجازی استفاده کنید و از عنوان جعلی، استفاده نشود. (استفاده از شخصیت های دیگران منجر به سوءاستفاده ها و اعمال مجرمانه می شود.)

از عبارات خشن و زننده خودداری شود. (این گونه رفتارها دیگران را به پاسخ دادن به همین روش تشویق کرده و در نهایت منجر به جامعه ای ناپسند و بی نزاکت می شود.)

قبل از ارسال یک ایمیل و یا پیام حتما دقت شود و از ارسال هرزنامه خودداری شود. (هرزنامه ها همواره باعث کند شدن شبکه شده و می تواند حاوی ویروس های رایانه ای باشند.)

قبل از نوشتن متن پیام حتما فکر کنید. (شما نمی توانید یک پیام ارسال شده را بازگردانید. پیام های حاوی خشونت، عصبانیت و عبارات زشت می تواند روابط را تخریب کند.)

فعالیت شماره ۳) فعالیت گروهی

دانش آموزان را راهنمایی کنید که صندوق نظرات خود را بسازند، مدیریت کنند و به مسئول نظارت آن کمک کنند.

فعالیت شماره ۴) مرور فصل

در هنگام تکمیل این بخش به دانش آموزان راهنمایی های لازم را انجام دهید.

پاسخ ها:

۱- ج ، ۲- ب ، ۳- د ، ۴- ب ، ۵- ج ، ۶- الف ، ۷- ب ، ۸- د ، ۹- ج ، ۱۰- ب

موضوع شماره ۲

تعامل در فضای مجازی

امروزه با همه گیر شدن رسانه های جدید، نوجوانان و جوانان بخش زیادی از روز را بین گوشی های هوشمند، تبلت ها و لپ تاپ ها مصرف می کنند. گذراندن زمان بیش از حد در فضای مجازی و نداشتن یک رژیم مصرفی مناسب در استفاده از رسانه های جدید و به تبع آن اینترنت ممکن است در طولانی مدت، موجب ایجاد حس ناراحتی، غم و افسردگی در فرد شود و ممکن است بر روی سلامت ذهنی و جسمی وی اثر منفی بگذارد.

مطالعات نشان داده اند که فعالیت های آنلاین کنترل نشده و زیاده از حد، منجر به مجموعه ای از اثرات منفی و نامطلوب می گردد. نوجوانان و جوانان بایستی بیاموزند که انتخاب های صحیح و مناسبی را برای استفاده از اینترنت انجام دهند. این قشر معمولاً کنترل و نظارت کمتری بر روی رفتار آنلاین خود دارند و معمولاً همه چیز را تجربه می کنند. لذا بایستی کاربران اینترنت به خصوص نوجوانان با تعیین یک رژیم مصرفی مناسب، از تاثیرات منفی فضای مجازی خود را حفظ نمایند.

طرح درس کلی:

حضور طولانی مدت در فضای مجازی می تواند تاثیرات منفی بر روی سلامت جسمی و ذهنی کودکان و نوجوانان بگذارد. در این فصل به بررسی تاثیرات فضای مجازی پرداخته خواهد شد. بنابراین لازم است دانش آموزان با نحوه تعامل با دیگران در فضای مجازی و همچنین نحوه استفاده صحیح از فناوری های ارتباطی آشنا گردند.

کارگاه شماره ۱: استفاده از تکنولوژی

نحوه تدریس : ایجاد حلقه بحث	منابع مورد نیاز: تخته سیاه
مدت زمان تدریس: ۱ ساعت	

روش تدریس:

ابتدا دانش‌آموزان را به حلقه‌های ۳ تا ۴ نفره گروه‌بندی کنید. سپس با ارائه یک پرسش پیرامون آثار مثبت و منفی تکنولوژی و فناوری اطلاعات از دانش‌آموزان بخواهید به مباحثه بپردازند. جهت پویاتر شدن مباحثه ایشان می‌توانید مثال‌هایی را از جدول زیر استخراج نموده و در گروه‌ها مطرح نمایید. مثال‌هایی از آثار مثبت و منفی فناوری اطلاعات:

مثبت / کارآمد	منفی / غیرکارآمد
همکاری کردن	رفتار نادرست و پرمخاطره
امکان نظارت	استفاده‌هایی که متناسب با سن ما نیستند
به اشتراک گذاری اطلاعات	آزار و اذیت رساندن
مشارکت کردن	اتلاف زمان
منابع متعدد	آزار و اذیت دیدن
بدست آوردن تعاریف کلمات مجهول	عدم حضور در کنار افراد خانواده و ...
شناخت نظریات مختلف در خصوص موضوع	فریب دادن
رشد شخصیت و ویژگی‌های فردی پژوهشگری	بهتان زدن و بدنام کردن
دستیابی به اطلاعات مختلف دینی، علمی و ...	مطالب سوء و نامناسب

پس از پایان مباحثه :

۱- از دانش‌آموزان بخواهید جدولی همچون جدول فوق ترسیم نموده و نتایج گفتگوی گروهی خود را در آن یادداشت نمایند.

۲- از دانش‌آموزان بخواهید روش‌های مختلف جلوگیری از نتایج نامطلوب فناوری‌های رسانه‌ای را بررسی نمایند.

۳- در پایان و با کمک دانش‌آموزان یک چک لیست و یا توافق‌نامه برای استفاده از اینترنت و یا تعامل در فضای مجازی تدوین نمایند. توافق‌نامه می‌تواند شامل گزاره‌هایی همچون موارد زیر باشد:

- «من از حضور در فضای مجازی به دنبال رشد و ارتقای ویژگی‌هایم هستم»
- «من همواره با نظارت والدین خود از فناوری‌های ارتباطی همچون اینترنت استفاده می‌نمایم»
- «در صورتی که در فضای مجازی با موارد مشکوکی مواجه شوم به والدین خود مراجعه می‌نمایم»

کارگاه شماره ۲: رژیم مصرف در فضای مجازی

منابع مورد نیاز: کاربرگ های شماره ۱ الی ۴	نحوه تدریس : ایجاد حلقه بحث
تمرکز اصلی: تعیین شاخصه های رژیم مصرف مناسب	مدت زمان تدریس: ۲ ساعت

این کارگاه دارای چهار فعالیت می باشد، که با صلاحدید مدرسین محترم، می تواند صورت پذیرد. این فعالیت ها به شرح زیر است:

- بررسی تاثیرات فیزیکی حضور در فضای مجازی
- پایش شخصی حضور در فضای مجازی
- تلاش برای رسیدن به تعادل در مصرف رسانه

فعالیت شماره ۱) بررسی تأثیرات فیزیکی حضور در فضای مجازی

- ۱- کاربرگ شماره ۱ و مواد ترسیمی را بین دانش آموزان تقسیم کنید.
- ۲- در یک کار گروهی بر روی برخی از موارد تهدید سلامتی در اثر فعالیت بیش از حد در اینترنت، مورد بحث قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید تا دو کاراکتر و شخصیت را طراحی و ترسیم کنند؛ یکی فردی با علائم مصرف آنلاین بیش از حد، و دیگری فردی با مصرف متعادل اینترنت. (اگر توانایی ترسیم نداشتند، شرح ویژگی‌های ظاهری افراد نیز کافیست)

کاربرگ

زمان خیلی زیاد استفاده از فضای مجازی	زمان متعادل استفاده از فضای مجازی

فعالیت شماره ۲) پایش شخصی حضور در فضای مجازی

کاربرگ شماره ۲ و ۳ را توزیع نموده و به دانش آموزان زمان کافی (۵ تا ۱۰ دقیقه) بدهید تا این کاربرگ ها را تکمیل نمایند.

کاربرگ: ممیزی سبک زندگی

نام: _____

یک ممیزی بر روی فعالیت های روزانه خود منطبق با الگوبرداری از موارد مندرج در جدول انجام دهید. سایر فعالیت ها را در بخش پایین اضافه کنید.

فعالیت	توضیح فعالیت	ساعت در روز
خوردن		
خوابیدن		
بازی کردن		
انجام تکالیف		
مشغول بودن		
استراحت کردن		
مطالعه کردن		
زمان کل (ساعت):		

کاربرگ: ممیزی تکنولوژی

نام: _____

میزان زمان صرف شده در اینترنت بر روی هر یک از موارد زیر در هفته را تخمین بزنید. موارد دیگر را نیز در انتهای لیست اضافه کنید.

فعالیت	زمان سپری شده بر روی رایانه (ساعت)	زمان سپری شده بر روی تبلت یا تلفن همراه (ساعت)
وبگردی و تفریح		
جستجوی آنلاین - برای انجام تکالیف		
ارسال ایمیل		
گفتگوی آنلاین با دوستان		
شبکه های اجتماعی و گردش در گروه ها		
مشاهده و به اشتراک گذاری محتوای ویدئویی		
بازی کردن		
گوش دادن به موسیقی		
زمان کل (ساعت):		

پس از تکمیل جدول فوق بر روی نتایج حاصل درون کلاس بحث نمائید.

پرسش های بحث

- بررسی و ممیزی شما به چه طریقی انجام می شود؟
- چه اهمیتی دارد که زمان حضور در فضای مجازی را با فعالیتهای دیگر متمایز بدانیم؟
- چه مقدار زمان برای استفاده از رایانه جهت انجام تکالیف خود صرف می کنید؟ چه مقدار زمان به وبگردی یا حضور در شبکه های اجتماعی اختصاص می دهید؟
- نظر خانواده و دوستان شما در رابطه با مقدار زمانی که شما از موبایل یا اینترنت استفاده می کنید، چیست؟
- آیا بین دانش آموزان کسی وجود دارد که بگوید «من زمان زیادی در اینترنت صرف می کنم»؟
- علائم نشان دهنده استفاده بیش از حد یک فرد از اینترنت و فعالیت های آنلاین، چیست؟
- چه زمان هایی از روز یا شب را صرف این فعالیت های آنلاین می کنید؟ به نظر شما کدامیک از این زمان ها مناسب تر است؟
- شما چگونه به شخصی که زمان بیش از حدی را به صورت آنلاین می گذراند کمک می کنید؟ چه پیشنهادهایی را به او می دهید؟ چه خطرات و مضراتی را به او گوشزد می کنید؟

فعالیت شماره ۳) تلاش برای رسیدن به تعادل در مصرف رسانه

- از دانش آموزان بخواهید پیرامون سوال های زیر با یکدیگر در گروه های خود به گفتگو بپردازند و نتایج را بر روی تخته سیاه یادداشت نمایند.
- فکر می کنید چه مقدار استفاده از اینترنت و تلفن همراه و رایانه صحیح است؟
 - آیا فناوری ها صرفاً بر جسم ما اثرگذار هستند یا بر ذهن و روح ما نیز اثر خواهند داشت؟
 - استفاده از فناوری اطلاعات در آینده در منزل، حمل و نقل و ارتباطات چگونه خواهد بود؟
 - چگونه می توانیم بین سلامت و تفریح تعادل برقرار کنیم؟

موضوع شماره ۳

پرخاشگری (خشونت) مجازی

پرخاشگری مجازی استفاده از فضای مجازی مانند رایانه‌ها و گوشی‌های تلفن همراه جهت پرخاشگری کردن و اعمال خشونت نسبت به فرد یا گروه دیگر می‌باشد. پرخاشگری کردن به معنای مزاحمت پیوسته یک فرد یا گروه به نیت آسیب رساندن به فرد یا گروهی دیگر می‌باشد.

نوجوان و جوانان می‌توانند به طرق مختلف نسبت به دیگران پرخاشگری کنند. ارسال متن‌ها یا ایمیل‌های توهین آمیز، افشای اطلاعات شخصی از طریق چت‌های دوطرفه، استهزاء دیگران در محیط مجازی، ارسال تصاویر نامناسب و موارد از این دست برخی از روش‌هایی هستند که افراد می‌توانند نسبت به یکدیگر پرخاشگری کرده و ترویج خشونت نمایند.

زورگویی و پرخاشگری مجازی می‌تواند نسبت به هر فردی اتفاق بیفتد. در برخی از موارد ممکن است افراد دیگری هم باشند که به طور غیرمستقیم بر روی این خشونت مجازی تأثیر داشته باشند، بعنوان مثال جمعی از دوستان که نقشی در این خشونت ندارند ولی شاهد موضوع هستند. چنین فرد سومی (که فاعل خشونت نیست و تنها شاهد آن است) می‌تواند نقش مثبتی را در این باره ایفا کند. او بایستی به حمایت از فردی که مورد خشونت قرار گرفته است بپردازد و با فردی که رفتار خشن را انجام می‌دهد همراهی نکند، بعنوان مثال رفتار فرد قلدر را تایید نکند، تصاویر و محتوای خشونت‌آمیز را نشر ندهند، موضوع را با والدین و یا مسئولین مدرسه در میان بگذارند و ...

پرخاشگری مجازی مسئله‌ای جدی است زیرا می‌تواند به صورت بی‌رحمانه و در ۲۴ ساعت شبانه روز و ۷ روز هفته رخ دهد، به خارج از مرزهای مدرسه کشیده شود و حتی امن‌ترین مکان‌ها نظیر درون منزل را نیز برای دانش‌آموز ناامن کند. امکان اعمال خشونت توسط یک مرد غریبه به دانش‌آموزان دختر نیز از دیگر مواردی است که فضای مجازی منجر به آن می‌شود. اثرات خشونت مجازی می‌تواند مخرب باشد و شخص را از جامعه جدا کند و اعتماد وی از روابط دوستانه و یا سایر افراد به کلی از بین ببرد.

لذا بایستی از یک سو درخصوص پدیده خشونت در فضای مجازی و پرخاشگری مجازی آموزش داده و از سوی دیگر کنش و واکنش‌های درون فضای مجازی و آثار آنها را به فرد بیاموزیم تا کاربر کمتر تحت تأثیر این فضا قرار گیرد. همچنین فضای مجازی یک حس فعالیت جمعی را به مخاطب القا می‌کند در حالی که در حقیقت جمعی وجود ندارد و هر فرد در ذهن خود یک اجتماع را تصور می‌کند که از لحاظ روانشناختی و جامعه‌شناسی به فرد و جامعه حقیقی آسیب‌های جدی وارد می‌کند.

طرح درس کلی

پرخاشگری و خشونت مجازی از جمله آسیب‌های اجتماعی است که پیرامون آن نظریات گوناگونی مطرح شده است. فناوری‌های مدرن محیط جدیدی برای آزارها و خشونت‌های تازه است. هدف از این فصل ارائه و آموزش انواع رفتارهای خشونت‌آمیز مجازی و تأثیر آن بر روی دیگران است. این دوره شامل چهار کارگاه می‌باشد. مربیان می‌توانند یک فعالیت و یا چند فعالیت را بر حسب نیاز خود انتخاب کنند. همچنین مهم‌ترین اهداف این درس عبارتند از:

- معرفی و توصیف خشونت و قلدری مجازی
- تعیین تأثیرات خشونت مجازی بر طرفین (فاعل و مفعول)
- تشخیص راه‌های مدیریت و جلوگیری از قلدری مجازی
- افزایش خودآگاهی فرد در خصوص رفتارش در اینترنت

کارگاه شماره ۱: طرح عمل خود مراقبتی

منابع مورد نیاز: کاربرگ شماره ۱	نحوه تدریس: ایجاد حلقه بحث
تمرکز اصلی: برخورد با آسیب های فضای مجازی	مدت زمان تدریس: ۵۰ دقیقه

روش تدریس:

ابتدا دانش آموزان را به حلقه های سه تا چهار نفری گروه بندی کنید (سعی کنید از دانش آموزان یا بزرگسالانی که قبلا تحت تاثیر این شرایط بوده اند در کلاس کمک بگیرید). ضمن بیان ویژگی های فضای مجازی، از دانش آموزان بخواهید تا برگه های شخصی خود را تکمیل و در این برگه ها روش های مقدر و مطلوب شخصی خودشان را برای مقابله با خشونت و پرخاشگری مجازی بیان کنند.

کاربرگ – طرح فعالیت خود مراقبتی

نام: _____

۱- معمولاً در چه مواقعی در هنگام استفاده از اینترنت حس تلخ و ناخوشایندی از صحبت‌های دوستان و دیگران به من دست می‌دهد؟ این حس مشابه چیست؟

۲- برخی از افرادی که در مواقع ناراحتی می‌توانم بر روی کمک آن‌ها حساب کنم، چه کسانی هستند؟

۳- مشکلاتی که با دوستانم دارم را با چه کسی می‌توانم مطرح کنم و در این رابطه با ایشان صحبت کنم؟

۴- برخی از فعالیت‌هایی که به من آرامش می‌دهند و اجازه می‌دهند که مجدداً احساس کنم، «خودم هستم»؟

۵- برخی از کارهایی که تمایل به انجام آن‌ها خارج از محیط اینترنت و خارج از گروه‌های دوستانه معمولم دارم، چیست؟ یعنی رفتارهایی که دوست ندارم آن‌ها را در مقابل دوستانم انجام دهم و شاید اینترنت را محیط مناسبی برای آن ببینم.

کارگاه شماره ۲: طرح عمل خود مراقبتی ۲

منابع مورد نیاز: کاربرگ شماره ۲	نحوه تدریس : فعالیت چندانتخابی - مباحثه
تمرکز اصلی: آشنایی با رفتارها، قوانین و مسئولیت‌ها در برابر خشونت مجازی	مدت زمان تدریس: ۵۰ دقیقه

روش تدریس:

ابتدا کاربرگ شماره ۲ را بین تمام دانش‌آموزان تقسیم نمایید و از آن‌ها بخواهید که برگه‌ها را تکمیل کنند. پس از اتمام کار از دانش‌آموزان بخواهید در گروه‌های سه تا چهار نفره، پیرامون پاسخ‌های خود به گفتگو بپردازند.

کاربرگ - پرسش های چندگزینه ای

نام: -----

۱- خشونت و قلدری مجازی چیست؟

- (الف) استفاده از فضای مجازی برای اعمال خشونت عمدی نسبت به دیگری.
- (ب) استفاده از فضای مجازی برای ایجاد حس ناراحتی در دیگری.
- (ج) استفاده از فضای مجازی برای ایجاد حس ناخوشایند در روابط دوستانه در دیگری.
- (د) همه موارد بالا.

۲- چه افرادی ممکن است مورد خشونت و قلدری آنلاین قرار بگیرند؟

- (الف) ایجاد کنندگان مشکل و خشونت برای دیگران.
- (ب) افراد مشهور و سرشناس.
- (ج) افراد حساس و خجالتی.
- (د) هر فردی می تواند مورد خشونت و قلدری مجازی قرار گیرد.

۳- کدام گزینه در مورد خشونت و قلدری مجازی صحیح است؟

(الف) مسئله ای جدی نیست، هر فردی ممکن است در مدرسه هم مورد خشونت و قلدری قرار گیرد.

(ب) مسئله ای بسیار جدی است، این کار منجر می شود افراد حتی در منزل نیز احساس ناامنی داشته باشند.

(ج) مسئله ای نسبتاً جدی است.

(د) من کلاً برای تفریح و خوش گذرانی وارد فضای مجازی می شوم لذا موضوعی جدی نیست که بخواهیم در موردش فکر کنیم.

۴- اگر من مورد خشونت در یک سایت یا شبکه اجتماعی قرار گرفتم، می توانم:

(الف) از دوستانم برای تلافی کردن و انتقام گرفتن کمک بخواهم.

(ب) سعی کنم آن را فراموش کنم.

(ج) از سیستم های اطلاع رسانی و گزارش دهی خود سایت استفاده کنم و سریعاً موضوع را با والدین و یا مسئولین مدرسه در میان بگذارم.

(د) هیچ گاه مجدداً به آن سایت نروم.

۵- یک قلدر مجازی معمولاً ...

(الف) یک فرد قلدرمآب و خیلی خشن است.

(ب) یک فرد آب زیرکاه است.

(ج) یک فرد بسیار بد اخلاق است.

(د) هر فردی می تواند باشد (حتی من و دوستانم هم اگر مواظب نحوه تعامل و رفتار آنلاین خود نباشیم ممکن است فاعل چنین رفتاری باشیم).

۶- روش های متوقف کردن خشونت و قلدری مجازی شامل کدام یک از موارد زیر می شوند؟

الف) پاسخ ندادن به پیام ها و پست های مضر.

ب) گزارش دادن رفتارهای خشن و قلدری های مجازی به یک فرد قابل اطمینان، مانند والدین یا معلم.

ج) درخواست از والدین یا معلم برای کمک به شما برای از بین بردن ارتباط با چنین فردی.

د) ذخیره کردن نمونه هایی از پیام های با محتوای خشونت آمیز تا بتوان توسط بزرگسالان قابل اعتماد و یا پلیس و استفاده از این شواهد، فرد خاطی را شناسایی کرد.

ه) تمام موارد بالا.

۷- صحبت کردن با یک بزرگسال مورد اعتماد در رابطه با خشونت و قلدری مجازی ... :

الف) ایده خوبی است. نبایستی به تنهایی به مقابله با مزاحمت های آنلاین برویم.

ب) ارزشی ندارد. زیرا این کار منجر به ناراحت شدن فرد خاطی در این مسئله می شود.

ج) ایده خوبی نیست، این کار شرایط را بحرانی تر می کند.

د) هدر دادن زمان است، زیرا آن ها شرایط ما را درک نمی کنند.

۸- در شرایط خشونت مجازی، یک شخص سوم مثبت فردی است که:

الف) در مواقع لزوم، منکر آن چه از وقوع خشونت و قلدری مجازی در مورد فرد دیگری دیده و شنیده نمی شود.

ب) از فرد مورد خشونت قرار گرفته حمایت می کند.

ج) رفتارهای خشونت آمیز مجازی را به افرادی که می توانند کمک بنمایند، نظیر یک بزرگسال مورد اعتماد گزارش می دهند.

د) تمام موارد بالا.

پاسخنامه ویژه مربی

شماره	پرسش	پاسخ
۱	قلدری مجازی عبارتست از:	د
۲	انواع مختلف افرادی که مورد قلدری و خشونت مجازی قرار گرفته اند، عبارتند از:	د
۳	قلدری مجازی را می توان به صورت ... در نظر گرفت.	ب
۴	در صورتیکه در یک سایت شبکه اجتماعی مورد خشونت و قلدری قرار گرفتم، می-توانم ...	ج
۵	قلدری مجازی معمولاً...	د
۶	راه های ممکن برای متوقف کردن قلدری مجازی عبارتست از:	ه
۷	صحبت کردن با یک بزرگتر مورد اعتماد در رابطه با قلدری مجازی، ...	الف
۸	در یک شرایط قلدری و خشونت مجازی، شخص سوم مثبت فردی است که...	د

کارگاه شماره ۳: رفتار خشونت آمیز

نحوه تدریس : نمایش فیلم - مباحثه	منابع مورد نیاز: ویدئو پروژکتور
مدت زمان تدریس: ۵۰ دقیقه	تمرکز اصلی: آشنایی با رفتارهای منفی آنلاین و تصمیم‌گیری در رابطه با رفتارهای قابل قبول

روش تدریس:

درون کلاس فیلمی متناسب با موضوع «خشونت در فضای مجازی» پخش نمائید. این فیلمها در فضای مجازی به صورت کلیپهای چند دقیقه ای موجود هستند.

۱- بنا به تشخیص خود، دانش آموزان را به گروه های کوچکی تقسیم کنید و یا فعالیت را به صورت مشترک برای کل کلاس انجام دهید.

۲- بر روی تخته سیاه جملاتی نظیر «همه افراد ممکن است، در معرض خشونت رسانه ای قرار گیرند» را نوشته و از گروه ها بخواهید مجموعه ای از دستورالعمل ها را بعنوان رفتار قابل قبول و غیرقابل قبول در شرایط خشونت مجازی استخراج نمایند.

۳- از دانش آموزان بخواهید تا لیستی از رفتارهای مثبت مانند اعتماد، رعایت کردن، احترام گذاشتن، کمک کردن، چشم پوشی کردن، فراهم کردن و ... را برای رفتارهای قابل قبول بنویسند.

۴- از دانش آموزان بخواهید تا لیستی از رفتارهای منفی مانند منزوی شدن، ضرر رساندن، برآشفتن، نامردی کردن، ظلم نمودن، آسیب رساندن و ... را برای رفتارهای غیرقابل قبول بنویسند.

۵- نکات نهایی حاصل از فعالیت کلاسی را بر روی یک برگه یادداشت نموده و در معرض دید عموم قرار دهید.

کارگاه شماره ۴: خشونت مجازی و آداب معاشرت

فعالیت شماره ۱) خشونت مجازی و آداب معاشرت

- پس از تکمیل این بخش شما توانمندی‌های زیر را بدست خواهید آورد:
- درک خواهید کرد شهروندان مجازی چگونه می‌توانند جامعه آنلاین امن‌تری را ایجاد کنند.
 - خواهید توانست قوانینی برای جلوگیری از آزار و اذیت‌های مجازی تولید کنید.
 - از آداب معاشرت و اصول اخلاقی برای مقابله با آزار و اذیت‌های مجازی استفاده کنید.
 - راه حل‌های مناسبی را برای مسأله آزار و اذیت مجازی ارائه دهید.

فوت و فن مجازی

خشونت و قلدری مشابه با دنیای واقعی به فضای مجازی نیز راه یافته است. همانطور که در دنیای واقعی ایجاد رعب و وحشت امری ناپسند است در محیط آنلاین نیز همین گونه است.

خشونت و قلدری مجازی چیست؟

خشونت مجازی یک رفتار است که بعضاً جوانان امروزه با آن درگیر هستند. برخلاف خشونت در محیط مدرسه که اغلب از طریق درگیری فیزیکی رخ می‌دهد، در فضای مجازی کلمات و تصاویر اضرار اعمال خشونت هستند. آزار و اذیت از طریق ایمیل، پیام‌های متنی، پیام‌رسان‌های فوری، اتاق‌های گفتگو و یا گفتگوی تصویری رخ می‌دهد.

در نظر بسیاری از جوانان و نوجوانان خشونت و قلدری مجازی به میزان دنیای واقعی و یا حتی بدتر از آن است زیرا خشونت مجازی می‌تواند در ۲۴ ساعت و هفت روز هفته رخ دهد. این رنج و عذاب پیوسته و بی‌امان می‌تواند منجر به واکنش‌ها و رفتارهای شدید فرد قربانی شود.

عبارات

معنی هر یک از کلمات زیر را در مقابل آن یادداشت نمایید. معنای لغاتی را که نمی دانید به کمک فرهنگ لغت بیابید.

- قلدری کردن
- آزار و اذیت مجازی
- سهوی
- تهدید کردن

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن صحبت کنید

چرا خشونت و قلدری مجازی یک تخلف اساسی برای شهروندی مجازی و آزادی در فضای اینترنت است؟

چرا بعضی افراد در برابر «برخی سخن ها و مطالب» رفتار تند و شدیدی نشان می دهند؟

نگارش

چرا اصول شهروندی مجازی در هنگام حضور در اینترنت به راحتی فراموش می شوند؟ این فراموشی چگونه منجر به آزار و اذیت سهوی و غیرعمدی به دیگران می شود؟

تهدید کردن دیگران به وارد کردن آسیب های فیزیکی، منتشر کردن اطلاعات خصوصی و ... از طریق فضای مجازی (بعنوان مثال ارسال پیام متنی «بعد از مدرسه به حسابت می رسم!!») خلاف قانون بوده و جرم محسوب می شود.

راه حل هایی در مقابل آزار و اذیت مجازی

- آگاهی از آداب معاشرت آنلاین می تواند کمک زیادی به شما در شرایط بروز خشونت و قلدری مجازی بکند.
- اگر شما مورد خشونت و قلدری قرار گرفتید به والدین خود اطلاع دهید. همچنین اگر تحریک به اعمال خشونت علیه دیگران شدید، آن کار را انجام ندهید و به طور جدی از آن خودداری کنید! بسیاری از جوانان به دلیل فکر نکردن به نتیجه و عواقب ارسال پیام ها و مطالب خشونت آمیز به دیگران دچار گرفتارهایی شدید می شوند.
- پیام ها را با دقت مطالعه کنید تا مطمئن شوید که مفهوم آن ها را به درستی درک کرده اید. برخی اوقات پیام ها دارای محتوای طنز هستند ولی دریافت کننده این پیام در تشخیص مفهوم آن دچار اشتباه می شود.
- از شکلک ها برای کمک به درک بهتر محتوای پیام های خود استفاده کنید.

به یاد داشته باشید که:

قلدر مجازی فردی ضعیف است که با ایجاد حس ناراحتی در دیگران، خود حس خوبی پیدا می کند. در مقابل این افراد، هوشیار بوده و یک شهروند مجازی شایسته باشید.

- اجازه ندهید قربانی شوید، از والدین کمک بگیرید! هنگامی که مخاطب خشونت مجازی قرار گرفتید، با والدین خود (و یا یکی از بزرگترهای مورد اعتماد خود که به حرف شما به خوبی گوش می کند) صحبت کنید. متأسفانه، لزوماً همیشه اولین فرد بزرگسالی که با او صحبت می کنید این ویژگی را ندارند و شما بایستی با چندین نفر از بزرگترها و مسئولین مدرسه در این باره صحبت کنید تا بتوانید توجه مطلوب آن ها را جلب کنید. به خاطر داشته باشید که قلدری مجازی یک عمل خلاف است و فردی که مورد چنین رفتار نادرستی قرار می گیرد کاملاً برحق هست (حتی اگر قبلاً اشتباهی انجام داده باشد) و دلیلی ندارد که از صحبت کردن با والدین و بزرگترهای خود و کمک گرفتن از آن ها احساس ترس و یا خجالت بکند.
- پیام ها و مطالب آزار دهنده را باز نکنید، مشاهده نکنید و به آن ها پاسخ ندهید. این انتخاب شماست که به این مطالب و محتواها توجه کنید یا خیر! اکثر اوقات افرادی که دست به خشونت و قلدری مجازی می زنند، به دلیل مشکلات روحی و روانی سعی دارند از این طریق حس بهتری برای خود ایجاد کنند.
- همیشه اصول امنیتی را رعایت کنید. هیچ گاه با افرادی که با ایشان در فضای مجازی برخورد دارید، قرار ملاقات در دنیای حقیقی نگذارید.
- مسائل مختلف، راه حل های مختلفی دارند. والدین می توانند به شما کمک کنند بهترین راه حل را برای هر مشکلی پیدا کنید، که اطلاع دادن به پلیس، اطلاع دادن به مسئولین مدرسه و ... از جمله این راهکارها است.

به یاد داشته باشید که:

کمک گرفتن از دیگران نشانه قدرت و بلوغ شماست؛ فردی مطمئن که با کمک و مشورت گرفتن روی پای خود می ایستد و هوشیاری کافی دارد. شما برای بهتر کردن شرایط زندگی خود یا یکی از دوستانتان از طریق کمک گرفتن در شرایطی که مورد خشونت و قلدری قرار گرفته اید، نایستی احساس خجالت کنید.

تکنیک های محافظت: چگونه خود را از آزار و اذیت در فضای مجازی محافظت کنیم؟

- هیچ گاه رمز ورود به سیستم یا حساب های کاربری خود را در اختیار دیگران قرار ندهید.
- به یاد داشته باشید که قبل از رها کردن رایانه و یا تلفن همراه خود، از تمام حساب های کاربری و یا شبکه های اجتماعی خود خارج شوید.
- قبل از انتشار اطلاعات شخصی خود مانند نام، آدرس، شماره تلفن، نام مدرسه، نام اعضای خانواده و دوستان و ... به دقت فکر کنید. این اطلاعات ممکن است برای اعمال آزار و اذیت و خشونت علیه شما در اینترنت مورد سوءاستفاده قرار گیرد.
- از ارسال تصاویر شخصی خود بر روی صفحات عمومی و مکان هایی که در دسترس عموم هست، خودداری کنید.
- از در اختیار قرار دادن تصاویر و اطلاعات شخصی خود به افرادی که در محیط اینترنت با آن ها ارتباط دارید، خودداری کنید.
- در هنگام عصبانیت به دیگران پیام ندهید. حرف هایی که در هنگام عصبانیت گفته می شوند، جایی برای برگشت و جبران ندارند.
- به پیام های افراد ناشناس پاسخ ندهید.
- هنگامی که در فضای مجازی به موردی شک کردید، توجه داشته باشید که ممکن است آن مشکل واقعاً وجود داشته باشد. از آن وب سایت، اتاق گفتگو، شبکه گروهی و ... خارج شوید.

فعالیت شماره ۲) مشورت به دیگران

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید .

تصور کنید شما مسئول مشاوره دادن به افرادی هستید که در فضای مجازی دچار مشکلاتی از جنس خشونت و قلدری شده اند. آن ها مشکلاتشان را برای شما نوشته اند و از شما درخواست کمک کرده اند. در زیر چند نمونه ارائه شده است، باتوجه به آموخته های خود برای هریک پاسخ مناسبی ارائه دهید.

نامه ۱

من در مدرسه ای درس می خوانم. بچه های مدرسه گروهی را برای گفتگو و پیام رسانی آنلاین ایجاد کرده اند. خب، من می دانستم که بر روی این گروه به جای قرار گرفتن مطالب جالب و زیبا و اینکه فضایی برای ارتباط گیری مناسب و مفید افراد باشد، مطالب غیراخلاقی و نامناسب قرار می گیرد و دروغ پردازی و حرف های ناپسند در آن کاری معمول است. محتوای مطالب روز به روز وضع نامناسب تری پیدا می کرد و احساس ناخوشایندی را برای افراد ایجاد می کرد. من خیلی خوش شانس بودم که در رابطه با من چیزی نوشته نشده ولی بهترین دوست من در این سایت مورد تهاجم قرار گرفته است. من در این رابطه نگرانم و می دانم که باید این موضوع به طریقی خاتمه یابد.

پاسخ شما

نامه ۲

اسم من محسن است و ۱۴ ساله هستم. در فضای مجازی مورد آزار و اذیت قرار گرفته ام و نمی دانم چرا؟! من ایمیلی دریافت کرده ام که می گوید «۱۴ روز دیگر تا مرگ شما باقی است.» و این پیام را هر روز دریافت می کنم. نمی دانم چه کسی و چرا این پیام را برای من ارسال می کنند. من می ترسم که به مدرسه بروم و یا حتی از خانه خارج شوم. چه کار باید بکنم؟

پاسخ شما

نامه ۳

دقیقاً نمی دانم چرا دارم برای شما نامه می نویسم و تمایلی ندارم که اسمم را به شما بگویم. من از آن دسته از نوجوانان‌هایی هستم که همیشه در مدرسه مورد خشونت قرار می گیرد، هم‌چنین دانش آموز توانا و باهوشی هستم ولی توانایی دوست شدن با دیگران را ندارم. من از نام کاربری و رمز عبور یکی از دانش‌آموزانی که باعث آزار و اذیت من می شد، استفاده کردم و وارد سایت های شبکه اجتماعی شدم. برخی حرف های زشت را از زبان او زدم و نام و شماره تماس او را روی چند سایت ارسال کردم. اکنون او مورد حمله و اهانت مجازی برخی افراد قرار گرفته است. البته خودم هم قبلاً یک مرتبه مورد چنین حمله‌هایی قرار گرفته بودم. من فکر می کنم که این شرایط حق اوست با این حال نمی دانم چرا تا این حد احساس گناه می کنم؟

پاسخ شما

پاسخنامه کارگاه چهارم (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۱) خشونت مجازی و آداب معاشرت

عبارات (پاسخ)

- قلدری کردن: شخصی که به دیگران صدمه می زند؛ آن ها را می ترساند و باعث می شود دیگران از طریق رفتار و اعمال او، احساس جسمی یا روحی بدی پیدا کنند.
- آزار و اذیت مجازی: استفاده از اینترنت، تلفن همراه و سایر ابزارها برای ارسال و یا منتشر کردن متن، تصویر و ... به منظور صدمه زدن و یا خجالت زده کردن دیگر افراد.
- سهوی: اتفاقی، رخ دادن از روی شانس، ناگهانی، ناخواسته.
- تهدید کردن: ایجاد خطر برای دیگری و یا ترساندن از چیزی.

فعالیت شماره ۲) مشورت به دیگران

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید (پاسخ)

دانش آموزان این فعالیت را با نوشتن یک پاسخ مفید به هر یک از نامه ها تکمیل می کنند. هر پاسخ بایستی شامل اطلاعاتی از دانش آداب معاشرت مناسب و/یا منابع و نکاتی دیگر باشد که برای پاسخ مفید هستند. در صورتی که ممکن است، دانش آموزان پاسخ های خود را با یکدیگر در میان بگذارند (به ترتیب در کلاس قرائت کنند) و در مورد آن ها به بحث و تبادل نظر بپردازند.

موضوع شماره ۴

مسائل جنسی در فضای مجازی

یکی از مهم ترین آسیب های فضای مجازی، مسائل جنسی و هرزه نگاری می باشد. فضای مجازی از این منظر، در ابتدایی ترین حالت خود می تواند تنها به عنوان ابزار اطلاعاتی و یا انتقال دهنده اطلاعات مستهجن و در سطحی بالاتر و پیشرفته تر به عنوان بستر انتقال حس در مساله هرزه نگاری در نظر گرفته شود. از جمله مهم ترین اشکال این آسیب ها می توان به ارسال و یا به اشتراک گذاری تصاویر، پیام ها و یا ویدئوهای جنسی، چت کردن و استفاده از ادبیات نامناسب اشاره نمود، که عموماً توسط موبایل و یا اینترنت صورت می گیرد. این فعالیت ها می تواند مشکلات زیاد اجتماعی و حقوقی را برای افراد جوان ایجاد کند. دلایل اینکه چرا جوانان به سراغ استفاده از تصاویر مستهجن می روند، امری پیچیده است. مسائل جنسی می تواند منجر به پرخاشگری و خشونت مجازی شود، چرا که بعضاً ممکن است دیگران به دنبال سوءاستفاده از تصاویر و اطلاعات شخصی فرد باشند. همچنین محصولات مستهجن (صنعت پورن و هرزه نگاری) می توانند منجر به انحراف جنسی و اخلاقی فرد شده و از نظر روانی مشکلات زیادی را برای وی ایجاد نمایند. حتی مواردی دیده شده که فردی تصاویر برهنه خود یا دیگران را علی رغم تمایل مخاطب برای وی ارسال می کند که این به نحوی خشونت جنسی برای مخاطب است.

از منظر فقهی و دینی، هرگونه استفاده از تصاویر و مطالب مستهجن که منجر به ربه شود حرام است و از این منظر تفاوتی بین فضای واقع و فضای مجازی وجود ندارد.

از دیدگاه حقوقی انتشار و باز نشر عکس های برهنه یا نیمه عریان، تماماً جرم هستند چه این امر در دنیای حقیقی صورت پذیرد و چه در فضای مجازی. حتی اگر خود فرد هم نسبت به این کار رضایت داشته باشد باز هم از نظر حقوقی جرم تلقی می شود. در آن دسته از کشورهایی که برای برخی سنین محدودیت های جنسی کمتری قائل هستند نیز قوانین سختی برای استفاده از تلفن همراه و یا کامپیوتر وجود دارد. بعنوان مثال افراد زیر ۱۸ سال در قانون بعنوان نوجوان محسوب شده و مسائل مربوط به آنها تحت قانون پورنوگرافی کودکان قرار می گیرد. بنابراین با توجه به چنین آسیب هایی لازم است دانش آموزان یاد بگیرند که اگر با چنین مسائلی مواجه شدند با والدین خود صحبت کنند و موضوع را با آنها در میان بگذارند.

کارگاه شماره ۱: آسیب‌های جنسی در فضای مجازی

نحوه تدریس : مباحثه گروهی	
مدت زمان تدریس: ۵۰ دقیقه	تمرکز اصلی: آشنایی با آسیب‌های جنسی در فضای مجازی

طرح کلی درس

هدف از این درس، آشنایی دانش‌آموزان با آسیب‌های جنسی در فضای مجازی می‌باشد.

شیوه تدریس:

دانش‌آموزان را به گروه‌های سه تا چهار نفره تقسیم‌بندی کنید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید نسبت به سوالات زیر در گروه‌های خود به گفتگو و بحث بپردازند.

- آسیب‌های جنسی به چه معناست؟
- نگاه دینی به مسائل جنسی چیست؟ از نظر اسلام حریم و خط قرمزهای موضوعات جنسی کجاست؟
- به نظر شما تصویر پروفایل هر کاربر باید چگونه باشد؟
- اگر تصاویر خانوادگی به اشتراک گذاشته شود، چه آسیب‌هایی را با خود به همراه دارد؟
- چرا نباید اطلاعات شخصی در فضای مجازی قرار گیرد؟
- در هنگام مواجهه با آسیب‌های جنسی در فضای مجازی چه راهکاری را پیشنهاد می‌دهید؟

من مضطرب هستم ...

چه کار کنم؟! چه اتفاقی خواهد افتاد؟! اولین کاری که در این وضعیت باید انجام بدهم، چیست؟!

شاید یکی از سخت ترین شرایطی که در صورت انجام اشتباه برای یک فرد بوجود می آید، زمانی باشد که محتوا و مطلب جنسی که به نوعی اطلاعات شخصی محرمانه او تلقی می گردد، بدون اجازه و حتی بدون اختیار او در دسترس دیگران قرار گرفته باشد. در این حالت حس آبروریزی، شرم، خجالت، ترس و واهمه به سراغ فرد می آید و چه بسا اجازه فکر کردن، تصمیم گرفتن و انتخاب راه درست را از او صلب کند؛

حس این که «به آخر دنیا رسیده است» و دیگر راه چاره ای برایش وجود ندارد. در این شرایط مضطرب نشوید! نفس عمیقی بکشید و به خودتان فرصت فکر کردن در مورد راه های محتمل خروج از این شرایط را بدهید.

در ابتدا این را در نظر بگیرید که در چنین شرایطی شما نایستی به تنهایی به مقابله با مسئله بروید. حتماً موضوع را با والدین، برادر یا خواهر بزرگتر، یکی از اعضای خانواده، معلم و یا یکی از بزرگترهای مورد اعتماد خود در میان بگذارید و از ایشان درخواست کمک و راهنمایی بکنید. اغلب اوقات، اولین قدم که درخواست کمک در این شرایط است سخت ترین مرحله در مسیر مقابله با چنین مشکلاتی است. ولی با خودتان روراست باشید، موضوع را با والدین و سرپرستان خود در میان بگذارید. این افراد دلسوز شما هستند و تلاش می کنند به شما کمک کنند. آن‌ها برای این که بتوانند به بهترین صورت این کار را بکنند، نیاز دارند که حقایق را بدانند.

تصور این که چنین خطا و مشکلات ناشی از آن را با والدین خود در میان بگذارید، کابوس وار است و احتمال دارد که آن‌ها در ابتدا، چندان برخورد خوشایندی با این موضوع نداشته باشند؛ ولی با همه این‌ها بهترین، آسان ترین و مطمئن ترین راه این است که موضوع را با آن‌ها در میان بگذارید. دانستن کامل اتفاق هایی که رخ داده است به آن‌ها کمک زیادی در انتخاب بهترین راه حل برای شرایط پیش آمده می-کند. در کنار والدین، مسئولین مدرسه نیز حامیان مناسبی هستند. مدیر مدرسه، مسئول پرورشی و معلم شما افرادی هستند که قطعاً راه حل های مناسب و مطلوبی را برای شما خواهند داشت و در این مسیر حمایت های زیادی را از شما انجام می‌دهند. همراه داشتن والدین و یا معلم خود در مقابله با این وضعیت، تاثیر فراوانی خواهد داشت.

کارگاه شماره ۲: فعالیت های جنسی آنلاین

فعالیت شماره ۱)

از دانش آموزان سوالات زیر را به صورت شفاهی بپرسید و اجازه دهید در هر مورد به بحث بپردازند:
پرسش ها و نمونه پاسخ ها:

- چت، شبکه های اجتماعی، پیام رسان های موبایلی
- ویدئوچت.
- ارسال پیام ها بر روی وبلاگ و یا پروفایل های آن ها در شبکه های اجتماعی.
- اشتراک گذاری تصاویر و فیلم هایی از خود.

فناوری های دیجیتالی چگونه
منجر به ایجاد رابطه عاطفی
نامناسب بین افراد می شود؟

- کاربران می توانند هر چیزی را در فضای مجازی به اشتراک بگذارند تا حتی در صورتی که از یکدیگر فاصله دارند، احساس نزدیکی به آن ها دست بدهد.
- در ارتباط مجازی امکان درک ناصحیح وجود دارد زیرا بدون دیدن حالت بدن و چهره فرد مقابل امکان بروز خطا در تشخیص منظور او وجود دارد.

چرا افراد در روابط آنلاین
رفتاری متفاوت از ارتباطات چهره به
چهره دارند؟

ممکن است دانش آموزان بگویند که اینترنت، پیام رسانی آنلاین، گوشی های تلفن همراه و ... امکان ایجاد ارتباط بین افراد را خیلی راحت تر کرده است؛ یا در اثر جذب علاقمندان به دست نوشته های آنلاین یک نفر و یا تصاویر و ویدئوهای او، حس اعتماد بنفس بیشتری در او بوجود بیاید؛ یا این که زمان بیشتری برای فکر کردن و پاسخ دادن وجود دارد.

آیا شما فکر می کنید که
اینترنت و گوشی های تلفن همراه
می تواند نقش مثبتی بر روی روابط
عاطفی بین افراد داشته باشد؟

به دانش آموزان بگوئید در ادامه با مخاطرات و مسئولیت هایی که استفاده از فناوری در ایجاد روابط عاطفی ایجاد می کند، آشنا خواهند شد.

فعالیت شماره ۲)

روش تدریس:

دانش آموزان را در گروه های ۳ تا ۵ نفری دسته بندی کنید. معنای کلمه «خود افشایی» را برای آن ها شرح دهید (منظور از «خود افشایی» ارسال، انتشار و به اشتراک گذاری انواع مختلف اطلاعات شخصی خود است). از دانش آموزان بخواهید در قالب گروه های خود به یکی از سوال های زیر پاسخ دهند و یک دانش-آموز از هر گروه مسئول ارائه آن گروه بشود. (به ایشان تفهیم کنید که در قبال آوردن نام دیگران مسئول هستند و نبایستی اطلاعات را به نحوی بیان کنند که خطاب به دانش آموز یا فردی آشنا برای کلاس باشد).

پرسش ها:

گفتن یک راز درباره خود، به اشتراک گذاشتن اطلاعات محرمانه شخصی یا خانوادگی، در میان گذاشتن آرزوها، انگیزه های شخصی، اتفاقات دوران کودکی، ترس ها و یا احساسات از جمله این مثال ها است.

مثال هایی از «خود افشایی» بزنید؟

«خود افشایی» می تواند افراد را به همدیگر نزدیک کند زیرا موجب ایجاد حس اعتماد به طرف مقابل و نیز کسب اطلاعات بیشتری از او می شود ولی اغلب مواقع روابط عاطفی آنلاین روابط حقیقی نیستند و این اطلاعات افشا شده در نهایت به ضرر فرد تمام می شود.

آیا عمل «خود افشایی» می تواند منجر به مستحکم شدن روابط عاطفی آنلاین شود؟

«خود افشایی» در مورد اطلاعات شخصی و خصوصی می تواند فرد را در معرض خطرهای پیش بینی نشده ای قرار بدهد. به طور کلی «خود افشایی» در رابطه با هرگونه اطلاعات شخصی می تواند خطرناک باشد زیرا گرچه شاید به فرد طرف مقابل اعتماد داشته باشید، ولی ممکن است او این اطلاعات را با دیگران در میان بگذارد.

آیا نوعی خاصی از اطلاعات نیز هست که نباید در مورد آن ها با دیگران صحبت بکنیم؟

نمایندگان هر گروه را دعوت کنید تا پاسخ های گروه خود را برای تمام کلاس بخوانند. سپس این پاسخ ها را به بحث و تبادل نظر بگذارید. به صورت شفاهی از دانش آموزان بپرسید که «خود افشایی» آنلاین چگونه می تواند خطر بیشتری را نسبت به «خود افشایی» چهره به چهره در فضای حقیقی داشته باشد؟ برای ایشان توضیح دهید زمانی که مطلبی (پیام متنی، تصویر، ویدئو و ...) از طریق فناوری های دیجیتال افشا می شود خطر بسیار بیشتری را به همراه دارد، زیرا در این حالت فرد مخاطب اکنون محتوایی را در اختیار دارد که می تواند آن را با دیگران به اشتراک بگذارد و یا از آن سوء استفاده بکند. این اطلاعات می-تواند کپی شده و برای دیگران ارسال شود، دیگران را به این مطالب تگ کنند و یا حتی این اطلاعات را با سایرین به اشتراک بگذارند.

فعالیت شماره ۳) ول انگاری جنسی آنلاین: یک خود افشایی بسیار خطرناک

دانش آموزان را در قالب همان گروه های قبلی حفظ کنید. از آن ها بخواهید «ول انگاری جنسی آنلاین» را شرح دهند؟ فعالیت جنسی آنلاین چیست؟

(راهنمایی) ارسال و دریافت هرگونه محتوای جنسی شامل پیام، تصویر، فیلم و ...، فریب و هجوم های با هدف دستیابی به محتوای جنسی، تولید و نگهداری و توزیع محتوای الکترونیکی جنسی و ... از جمله مواردی است که در دسته ول انگاری جنسی آنلاین قرار می گیرد. برخی از مواردی که در این رابطه باید در نظر داشت، عبارتند از:

- توزیع و انتشار تصاویر و فیلم های کوتاه که عموماً توسط تلفن همراه تولید شده و از طریق شبکه های اجتماعی ارسال می شوند خیلی سریع اتفاق می افتد و پس از ارسال آن دیگر کنترل و یا حذف آن در اختیار شما نیست.
- ممکن است دیگران از تصاویر شما کپی برداری کرده و آن ها را در مکان، سایت و یا گروه دیگری منتشر کنند و به این ترتیب امکان دارد این تصویر به دست والدین، دوستان، معلمان شما و دیگر افراد غریبه برسد.
- این دسته از ول انگاری جنسی آنلاین منجر به تحقیر عمومی، مورد خشونت قرار گرفتن و یا حتی آسیب های جنسی در دنیای واقعی شود.

چرا جوانان بیشتر درگیر ول انگاری های جنسی آنلاین می شوند؟

- ول انگاری جنسی آنلاین به اشتباه به یکی از فعالیت های مرسوم غرب مدرن بدل شده است.
- تبادل تصاویر و فیلم های شخصی جنسی در فضای آنلاین راحت تر از یک قرار ملاقات در دنیای حقیقی است.
- نوجوانان فکر نمی کنند که این فعالیت ها می تواند منجر به نتایج خطرناک شود.
- جوانان و نوجوانان تصور می کنند که فعالیت های جنسی آنلاین پنهانی بوده و کسی از آن ها اطلاع پیدا نمی کند.
- تصور می کنند این فعالیت ها، احتمال رفتارهای پرخطر جنسی و نیز انتقال بیماری های مقاربتی را از بین می برد.
- قوه عاقله یک نوجوان و جوان در حال رشد و تکامل است و گاهی بدون فکر و اندیشه کافی دست به اقداماتی می زنند، نگاه آن ها بیشتر ناظر به حال است و کمتر آینده فعالیت هایشان را می سنجند. آن ها معمولاً خطرهای فعالیت ها را کوچک می پندارند و گاهی آن ها را فراموش می کنند و عبارتی با خود می گویند «این اتفاق برای من رخ نمی دهد».

۶ نکته برای جلوگیری از درگیر شدن در ول انگاری های جنسی آنلاین:

- ۱- یادمان باشد ول انگاری های جنسی یک فعل حرام شرعی است، همواره این نکته را به خود گوشزد کنیم .
- ۲- قبل از هرگونه عملی به نتیجه آن فکر کنید. هنگام تهیه تصاویر و محتواهای بدحجاب از خود، به آینده این کار به خوبی فکر کنید؛ این کار ممکن است منجر به شرمندگی زیاد، منزوی شدن، اخراج از مدرسه، اخراج از دیگر گروه های دوستانه و حتی کشیده شدن به مراجع قانونی گردد.
- ۳- هیچ گاه تصاویری را که دوست ندارید فرد دیگری مانند والدین، معلمین، هم کلاسان، اقوام، غریبه ها و ... ببیند از خود تهیه نکنید.
- ۴- قبل از زدن کلید «ارسال» به خاطر بیاورید که این تصویر و یا محتوا به کجا می رود. آن چه شما برای یک دوست مجازی خود ارسال می کنید، ممکن به زودی و خیلی راحت در اختیار دوستان آن ها قرار بگیرد و به همین ترتیب پس از مدت اندکی افراد بسیار زیادی به آن دسترسی پیدا کنند.
- ۵- اگر تصویر و محتوای جنسی به دست شما رسید، آن را برای هیچ فرد دیگری ارسال نکنید. این را بدانید که اگر شما مطلب جنسی را دریافت کنید و آن را برای دیگری ارسال کنید، مسئولیت شما در قبال این موضوع به اندازه تهیه کننده و توزیع کننده اصلی آن است.
- ۶- هر گونه محتوای جنسی که به دست شما رسید را به والدین، معلم و یا فرد بزرگتر مورد اعتماد خود گزارش دهید. ماجرا را به طور کامل برای آن ها بیان کنید. با این کار والدین و معلمین شما می-توانند بهترین راهکارها را اتخاذ کنند و موضوع را با والدین و معلمین فردی که درگیر این فعالیت شده است در میان گذاشته و به این ترتیب مشکل را حل کنند.
- ۶- با دوستان خود در مورد عواقب و مشکلاتی که فعالیت های جنسی آنلاین می تواند در بر داشته باشد صحبت کنید.

انگیزه های پسران برای ول انگاری های جنسی آنلاین چیست؟

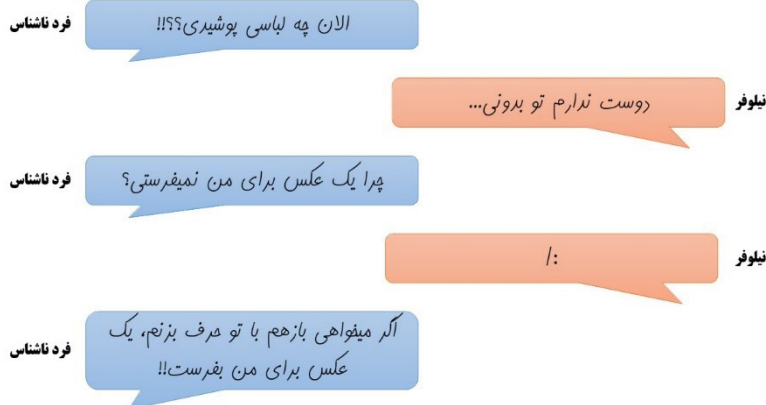
- آن ها به تقلید از الگوی خود (مثلاً یک هنرپیشه یا فوتبالیست) می پردازند. بنابراین اهمیت دارد که جوانان و نوجوانان الگوهای مناسب و مطلوبی را برای خود انتخاب کنند.
- آن ها دوست دارند با این کار جذاب به نظر برسند.
- از این طریق به دنبال دستیابی به یک رابطه جنسی واقعی هستند.
- این کار هیجان انگیز و جالب به نظر می رسد.
- این کار را به عنوان طنز و شوخی انجام می دهند.

انگیزه های دختران برای فعالیت های جنسی آنلاین چیست؟

- آن ها نیاز به توجه و محبت دارند.
- خود را تحت یک فشار بیرونی می بینند.
- تصور می کنند این فعالیت ها یک عمل آنلاین صحیح و مورد انتظار است.
- تصور می کنند که با این کار میزان علاقه خود را به فرد مخاطب نشان می دهند.
- آن ها تصاویر دیگر دختران و دوستان خود را می بینند و تصور می کنند که هر کاری که دیگران انجام می دهند، کاری صحیح و عادی است.
- از این طریق تمایل به برقراری یک ارتباط جنسی دارند.
- آن ها از نعمت خدادادی (زیبایی و اندام) خود لذت می برند و تمایل به بروز آن دارند. این کار حس خوشایند و افتخار به آن ها می دهد.

فعالیت شماره ۴) فعالیت های جنسی آنلاین چه نتیجه ای خواهد داشت؟

«نیلوفر در یکی از شبکه های پیام رسان، پیامی با محتوای عمومی از فردی ناشناس دریافت کرد. ابتدا او اعتنایی به این پیام نکرد ولی پس از مدتی، تصمیم گرفت تنها یک کلمه «سلام» برای آن فرد ارسال کند و کمی ماجراجویی کند. او هیچ انگیزه ای برای برقراری ارتباط با آن فرد نداشت و تنها به دنبال کمی هیجان بود. آن فرد ناشناس به ارسال پیام های خود ادامه داد و نیلوفر هر از گاهی تنها یک عبارت کوتاه برای او ارسال می کرد. پس از مدتی محتوای پیام های آن فرد تغییر کرد و او پیام هایی را خطاب به خود نیلوفر ارسال می کرد و به دنبال ایجاد گفتگو با او بود. پس از مدتی این کار جواب داد و نیلوفر به پیام های او پاسخ داد و این زمینه ای شد برای ایجاد ارتباط عاطفی نیلوفر با فردی که هیچ اطلاعاتی از او نداشت. آن فرد ناشناس خودش را میثم و ۲۴ ساله معرفی کرده و چند عکس نیز برای نیلوفر ارسال کرده بود که ادعا می کرد تصویر خود اوست؛ ادعایی که هیچ سندی بر صحت آن وجود نداشت. روز به روز نیلوفر بیشتر به این فرد ناشناس وابسته می شد تا این که پس از حدود سه ماه آن فرد از نیلوفر درخواست تصویرهای شخصی و نیمه برهنه او را کرد.

رابطه عاطفی ایجاد شده، اطمینان کاذبی که نیلوفر به آن فرد کرده بود، نیازهای جوانی و ... همه و همه نیلوفر را در یک دو راهی سخت قرار داده بود. یک راه اطمینان کردن به آن فرد و ارسال تصاویر خود برای او و راه دوم رد کردن این درخواست.

این داستان را به صورت شفاهی برای دانش آموزان قرائت کنید سپس برگه هایی را در اختیار هر یک از دانش آموزان قرار دهید و از آن ها بخواهید به طور شخصی یا در گروه های ۳ تا ۵ نفری متنی را بنویسند که توصیف کننده یک «پایان» برای این داستان براساس نظر و میل خود آن ها باشد به نحوی که در نهایت (انتهای داستان با توجه به تصمیم آن ها) منجر به حفظ امنیت نیلوفر در مقابل این فرد شود. برای مثال دانش آموزان می توانند داستان را این گونه ادامه دهند که نیلوفر تصمیم می گیرد عکس های خود را برای او ارسال کند، و یا این کار را انجام ندهد. یا حتی آن فرد ناشناس از کار خود پشیمان شود، به نیلوفر بگوید که اطلاعات و تصاویری که برای او فرستاده دروغ بوده و از او عذرخواهی کند و یا هر پایان دیگری. از نمایندگان هر گروه بخواهید که انشای خود را برای دیگر هم کلاسی های خود بخوانند و اتفاق هایی که در این مسیر برای نیلوفر رخ می دهد و استراتژی های مختلف برای حفظ امنیت او را به بحث و تبادل نظر بگذارند.

از دانش آموزان بپرسید:

توضیح: دانش آموزان بایستی بدانند که تصویر و یا پیام پورنوگرافی آن ها ممکن است برای تلفن های همراه، رایانه های دیگر افراد، شبکه های اجتماعی و وبلاگ ها نیز ارسال شود و یا حتی به دیگر دوستان، معلمان، والدین، هم کلاسی ها و حتی غریبه ها نشان داده شود. در نتیجه منجر به احساس شرم، خجالت، اهانت و تحقیر آن دانش آموز بشود. برخی از افرادی که به این مطالب دست پیدا می کنند ممکن است تصمیم به آزار و اذیت آن فرد بگیرند و حتی مشکلاتی برای دانش-آموز در محیط مدرسه ایجاد شود و در این شرایط دانش آموز احساس می کند که باعث شرم و خجالت خانواده خود شده است.

چند نتیجه که ممکن است در اثر ول انگاری جنسی آنلاین رخ دهد را بیان کنید؟

توضیح: پاسخ های دانش آموزان می تواند بسیار متفاوت باشد. ترس از دست دادن و ناامید کردن فرد مخاطب خود، ترس از امل و محتاط جلوه دادن، ریسک پذیر نبودن و یا جدی بودن از جمله این موارد است. دانش آموزان را به این نکته آگاه کنید که در مورد فعالیت های آنلاین جنسی هیچ گاه نباید تحت فشارهای روحی و جسمی، داخلی و یا خارجی و سایر دلایل قرار بگیرند.

در لحظه ای که از یک نفر درخواست مطالب جنسی آنلاین می شود، چه عاملی باعث می شود که آن فرد به این نتایج و عواقب آن بی توجه شود؟ آیا نگرانی، فشار و یا دیگر موارد منجر به این قضیه می شود؟

توضیح: دانش آموزان باید بدانند که هر زمانی که از فناوری های دیجیتال برای «خود افشایی» استفاده کنند، اطلاعات ایشان می تواند کپی و منتشر شود و در هر راهی از آن ها استفاده شود.

چرا «خود افشایی» از طریق فناوری های دیجیتال خطرپذیری بالایی دارد؟

توضیح: دانش آموزان را نسبت به خطرات و نتایج محتمل فعالیت های جنسی آنلاین آگاه کنید. آیا خطرات فعالیت های جنسی آنلاین برای دختران و پسران به یک اندازه خطرناک است؟ دانش آموزان باید از خطرات محتمل مختلفی که برای فاعل و مفعول فعالیت های جنسی آنلاین رخ می دهد آگاه شوند. همچنین عواقب شرعی چنین ول انگاریهایی را برای ایشان شرح دهید.

آیا اقدام به فعالیت های جنسی آنلاین صحیح است؟ آیا تحت فشار قرار دادن دیگران برای این فعالیت ها کار درستی است؟

کارگاه شماره ۳: روابط پرخطر آنلاین

سوال اساسی که پیش می آید این است که آیا یک رابطه آنلاین می تواند خطری در پی داشته باشد؟ با انجام این فعالیت ها، دانش آموزان می توانند «خطر بیگانگان» را در فضای آنلاین درک کنند، با روابط امن آنلاین بویژه با بیگانگان آشنا شوند و راهکارهایی برای اجتناب از رفتارهای آنلاین پرخطر را خواهند آموخت.

فعالیت شماره ۱)

ارتباطات آنلاین بسیار زیادی بین افرادی که همدیگر را نمی شناسند وجود دارد که این تعاملات گاهی مثبت و در بقیه موارد حاوی خطرات زیادی است. دانش آموزان را در گروه های ۳ تا ۵ نفری تقسیم کنید و موارد زیر را از آن ها بپرسید:

پرسش ها:

نمونه پاسخ ها:

- استفاده برای تبلیغ کالاهای تولیدی و یا وسایلی که قصد فروش آن ها را داریم.
- انجام مصاحبه استخدام.
- ارسال نظر برای دیگران در مورد مطالب غیرشخصی.
- انجام بازی ها و سرگرمی های آنلاین با افراد دیگر.

برخی از تعاملات مثبت بین افراد غریبه از طریق اینترنت را بیان کنید.

نمونه پاسخ ها:

- اجابت کردن درخواست های نامشروع و غیرقانونی غریبه ها در فضای مجازی.
- دریافت پیام های نامناسب از غریبه ها.
- دچار هرزنامه ها و یا نامه های بی ارزش شدن.
- دریافت پیام از سوی افرادی با نام های کاربری جعلی.

برخی از تعامل های غیر مطمئن بین افراد غریبه از طریق اینترنت را بیان کنید.

این موضوع را برای دانش آموزان تبیین کنید که به دلایل مختلف امکان رویارویی با یک فرد غریبه در فضای مجازی وجود دارد که برخی از این ها منجر به آسیب رسیدن به کاربر می شوند. به همین جهت قبل از شروع رابطه با یک غریبه در اینترنت، حتما جوانب مختلف را در نظر گرفته و از ایجاد ارتباط های غیرمطمئن خودداری شود.

به طور شفاهی بحثی را در مورد رفتار «پرخطر» در کلاس ایجاد کنید. دانش آموزان را به این نکته راهنمایی کنید که گرچه مباحثه ها و گفتگوهای (بی هدف) آنلاین می تواند هیجان برانگیز و جذاب باشند، ولی این تعامل ها امکان سوءاستفاده را در اختیار غریبه ها قرار می دهند. این را باید دانست که غریبه ها ممکن است در فضای آنلاین چیزهایی را بگویند که صحت نداشته باشند. نتیجه رفتارهای پرخطر برای دانش آموزان می تواند احساس غفلت، عدم اعتماد، «کالا بودن» و حتی تجربه خشونت باشد.

موارد زیر را در این باره به دانش آموزان آموزش دهید:

- احکام شرعی صحبت با جنس مخالف در فضای واقعی و مجازی تفاوتی ندارند، در فضای مجازی هم خدا ناظر و شاهد اعمال و گفتار ماست.
- بیشترین درخواست ها برای صحبت در مورد مسائل جنسی از طریق فضای مجازی برای نوجوانان و جوانان عمدتاً از سوی افراد بالغ اتفاق می افتد.
- اغلب افرادی که از طریق فضای مجازی با دیگران (بویژه نوجوانان و جوانان) ارتباط برقرار می-کنند، تمایل به ناشناس بودن دارند و نام و سن واقعی و نیز انگیزه های خود از برقراری این ارتباط را بیان نمی کنند.
- نوجوانان و جوانانی که در فضای مجازی با افراد غریبه ارتباط برقرار می کنند، در معرض خطر بیشتری هستند و اغلب روابط آنلاین پرخطری را تجربه می کنند.
- روابط آنلاین پرخطر تنها با غریبه های مجازی ایجاد نمی شود بلکه گاهی اوقات دوستان دنیای فیزیکی، در فضای مجازی روابط پرخطری را با یکدیگر ایجاد می کنند.
- اگر در فضای مجازی احساس کردید با مطلبی خطرناک روبرو شده اید، به احتمال زیاد این گونه است و سریعاً از آن دور شوید.
- به یاد داشته باشید که در هر زمانی می توانید بحث را تمام کنید و یا یک رابطه غیراستاندارد و نامناسب را خاتمه دهید. همچنین می توانید حساب فردی که برای شما ایجاد دردسر و مزاحمت می کند را مسدود کرده و به والدین و یا مسئولین مربوطه اطلاع رسانی کنید.
- حس شرم و خجالت هنگامی که مرتکب یک خطا (ول انگاری جنسی آنلاین) شده اید، طبیعی بوده و نبایستی به واسطه این احساس خجالت از کمک گرفتن از والدین، سرپرست و یا مسئولین مدرسه خودداری کنید .

کارگاه شماره ۴: عدم کنترل محتوای منتشر شده

توجه: در خلال این فعالیت ها به طور مستقیم از دانش آموزان در مورد داشتن تجربه فعالیت های جنسی آنلاین ایشان پرس وجو نکنید. دانش آموزانی که تمایل به صحبت با شما دارند، پس از کلاس و بطور خصوصی این کار را انجام می دهند. بر اساس زمان کلاس، هر مقدار از فعالیت های زیر را که مناسب می-دانید انتخاب کنید.

فعالیت شماره ۱) بازی یخ شکن: «صحیح یا ناصحیح»

این بازی بین ۵ تا ۲۰ دقیقه (بسته به تعداد سوالاتی که استفاده می شوند) زمان نیاز دارد. از دانش آموزان بخواهید بایستند. سه نقطه از کلاس را انتخاب کنید و آن ها را به ترتیب «صحیح»، «مطمئن نیستم» و «ناصحیح» نام گذاری کنید. اولین سناریو را برای دانش آموزان بخوانید و از ایشان بخواهید که برحسب تشخیص خود به یکی از نقاط سه گانه که مشخص کرده اید، بروند. سپس دلایل انتخاب خود را بیان کنند و این دلایل را به طور خلاصه یادداشت کنید. این کار را با سناریوها و سوالات دیگر نیز تکرار کنید. در انتها با استفاده از خلاصه دلایل یادداشت شده، در رابطه با رفتارهای مطمئن آنلاین برای دانش آموزان توضیحاتی را ارائه دهید.

توجه: با خلاقیت خود می توانید برخی سوالات دیگر را نیز به این مجموعه زیر اضافه کنید.

سناریوها و پرسش ها

- ۱- یک معلم از طریق شبکه اجتماعی مجازی با دانش آموزان خود «دوست - Friend» شده و با آن ها بحث های غیردرسی انجام می دهد. [پاسخ: صحیح - ولی در مواردی که سلامت اخلاقی معلم مورد تأیید مدرسه باشد و البته در همه شرایط این کار خارج از رفتار حرفه ای یک معلم است.]
- ۲- یک معلم از طریق ایمیل در مورد مسائل درس و مدرسه با دانش آموزان خود ارتباط برقرار می کند. [صحیح]
- ۳- یک فرد در یک سایت شبکه اجتماعی با یکی از دانش آموزان، گفت و گوی جنسی انجام می دهد. [خارج از رفتار اخلاقی، انسانی - ناصحیح]
- ۴- یک دختر تصویری بی حجاب از خود را برای یکی از دوستان آنلاین خود ارسال می کند. [ناصحیح]
- ۵- ...

فعالیت شماره ۲) پرواز به نقطه خطر، بازی هواپیماهای کاغذی

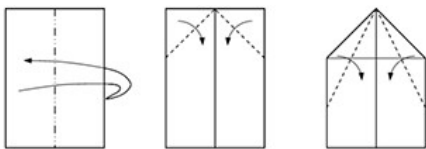
این فعالیت بین ۱۵ تا ۲۰ دقیقه زمان می برد و به یک کاغذ A۴، ماژیک، چسب نواری و سطل نیاز دارد.

بخش اول

- کلاس را به گروه های کوچکی تقسیم کنید.
- به هر گروه ۴ قطعه کاغذ بدهید.
- از آن ها بخواهید بر روی هر قطعه کاغذ با استفاده از ماژیک یک خطر که در صورت ارسال محتوای نامناسب (عکس بی حجاب یا متن مستهجن) از خود برای دیگری، احتمال رخ دادن آن وجود دارد را بنویسند. دانش آموزان از نوشتن عبارت «هیچ خطری» خودداری کنند و حتما یک مورد را یادداشت کنند.

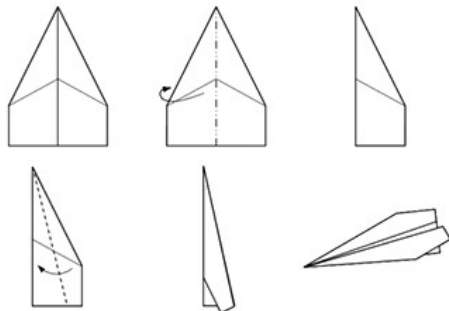
بخش دوم

- هر گروه، کاغذهای تکمیل شده خود را با فاصله ۲ قدم از یکدیگر، بر روی زمین و در اطراف سطل قرار دهند.
- بر روی یک کاغذ عبارت «هیچ اتفاقی» را بنویسید و آن را داخل سطح قرار دهید.

بخش ۳

- به هر دانش آموز یک قطعه کاغذ بدهید.
- از آن ها بخواهید نام خود را بر روی این قطعه کاغذ یادداشت کرده و سپس به کمک آن یک هواپیمای کاغذی بسازند.
- پس از آن، از دانش آموزان بخواهید تا تلاش کنند هواپیماهای کاغذی خود را به درون سطل بیندازند.

بخش ۴

- هر هواپیما را دنبال کنید و ببینید در کجا فرود می آید و چه اتفاقی برای نام هر فرد می افتد. (این عمل نشان دهنده میزان کنترلی است که یک فرد بر روی آن چه بر سر تصویر و یا فیلمی که از خود تهیه کرده و در اختیار دیگری قرار می دهد)
- چند تا از هواپیماهای کاغذی به درون سطل می افتند و چند تا از آن ها دچار یک مشکل و خطر می شوند؟

فعالیت شماره ۳) پیشگویی آینده به کمک «چتر باکس» – chatterbox

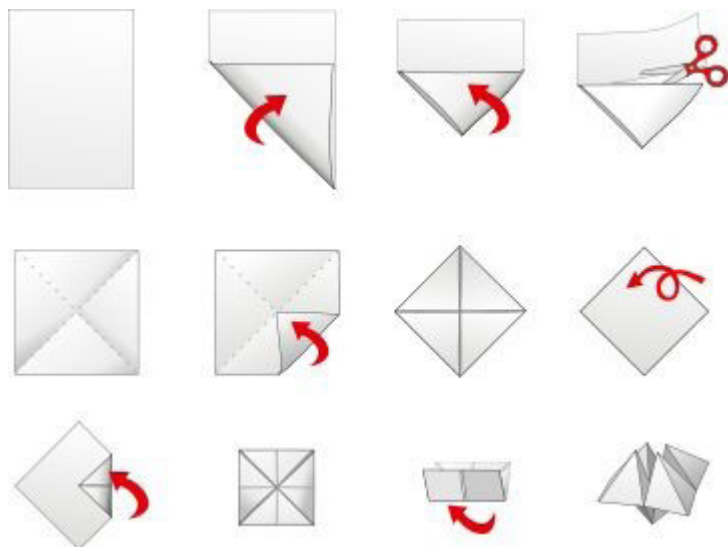
این فعالیت بین ۱۵ تا ۲۰ دقیقه زمان می برد.

- از هر دانش آموز بخواهید یک چتر باکس برای خود بسازد.

- پس از ساخته شدن چتر باکس ها بر روی هر وجه آن، یکی از خطرات محتمل برای فردی که محتوای جنسی از خود برای دیگری ارسال می کند را بنویسید. (با نظر معلم تمام چتر باکس ها می تواند از یک الگو و محتوای مشابه پیروی کند و یا متفاوت از همدیگر باشند).

- حال از دانش آموزان بخواهید با انجام این بازی، اتفاقی که در صورت انتشار محتوای نامناسب از خود در فضای مجازی برای ایشان رخ می دهد را حدس بزنند.

- به کمک این فعالیت دانش آموزان درک خواهند کرد که پس از ارسال مطلب بر روی اینترنت، هر اتفاق و پیش آمدی برای آن محتمل خواهد بود و هیچ گونه کنترلی بر روی آن وجود ندارد.

موضوع شماره ۵

مسئولیت اجتماعی در فضای مجازی

یکی از احکام بسیار مهم در تعلیمات اسلامی «امر به معروف و نهی از منکر» است. مفهوم ضمنی و آشکار این حکم، مسئولیت فردی و گروهی برای آماده ساختن دیگران (از جمله نسل آینده) در جهت پذیرش احکام اسلامی و عمل به آنها در جهت تکامل فردی و اجتماعی است. مسلمانان مسئول ارشاد همدیگرند و هر نسلی مسئول هدایت و ارشاد نسل دیگر است.

هدف کلی:

یک فرد قدرتمند در جامعه تنها یک شخص است و قدرت این افراد در جامعه ناشی از حمایت دیگران از ایشان است. اگر یک فرد حامیان و طرفداران خود را از دست بدهد، تاثیر و قدرت آن فرد از بین می رود. در سطح یک کلاس درس و یا گروه دوستی، قاعده مشابهی می تواند در مورد اعضا لحاظ گردد، یعنی قدرتمندترین فرد این گروه یا کلاس نیز بدون حمایت سایر افراد، هیچ قدرت و تأثیری ندارد. پس دلیلی ندارد از قدرت هیچ یک از این افراد در گروه های دوستی، کلاس درس و جمع های مجازی واهمه داشته باشیم، هیچ کدام از ایشان به خودی خود، قدرتمند نیستند. اهمیت این مسئله در فضای مجازی دوچندان می شود بنابراین هدف از این کارگاه آشنایی دانش آموزان با اهمیت مسئولیت اجتماعی در فضای مجازی می باشد.

کارگاه شماره ۱: مسئولیت اجتماعی افراد در فضای مجازی

نحوه تدریس : مباحثه گروهی	
مدت زمان تدریس: ۵۰ دقیقه	تمرکز اصلی: آشنایی با امر به معروف و نهی از منکر در فضای مجازی

شیوه تدریس:

دانش آموزان را به گروه‌های سه تا چهار نفری تقسیم‌بندی کنید و از آن‌ها بخواهید پیرامون سوالات زیر گفتگو و بحث نمایند.

سوالات:

دلیل اینکه «افراد جامعه» گهگاه در مقابله با پرخاشگری و خشونت مجازی کاری نمی‌کنند و عکس‌العملی نشان نمی‌دهند؛ چیست؟ اگر همه افراد جامعه نسبت به این آسیب‌ها بی‌تفاوت باشند چه اتفاقی می‌افتد؟

- به نظر شما امر به معروف چیست؟ مثالهایی از فضای مجازی «معروف» را بیان کنید.
- به نظر شما نهی از منکر چیست؟ مثالهایی از فضای مجازی «منکر» را بیان کنید.
- شرایط امر به معروف و نهی از منکر چیست؟
- به نظر شما بهترین راه امر به معروف و نهی از منکر در فضای مجازی چیست؟
- بهترین شیوه تولید محتوا (عکس، فیلم، متن، صوت و ...) در فضای مجازی در جهت آگاه‌سازی افراد نسبت به اشتباهات خود چیست؟

موضوع شماره ۶

شایعه و واقعیت در فضای مجازی

شایعه، خبر یا اطلاعی است غیر موثق که مبتنی بر مشهورات یا قول اجتماع است. یعنی اعتبار خود را از تواتر و شیوع آن می‌گیرد. به این معنا که از هرکس پرسیم که علت صحت این خبر چیست، پاسخ می‌دهد: «چون همه می‌گویند پس صحت دارد». شنونده نیز برای پذیرش آن مطلب کمتر به دنبال دلیل و مدرک واقعی است بلکه به شیوع و تواتر آن بسنده می‌کند. می‌گویند: شایعه چون آب دریا است؛ یعنی هرچه نوشیده شود، بیشتر ایجاد عطش می‌کند. چرا که معمولاً ایجاد ترس و نگرانی در جامعه می‌نماید و مردم به علت عدم دسترسی به اطلاعات دقیق به آن پناه می‌برند و آن را دهان به دهان نقل کرده و گاه بر آن می‌افزایند. هر موضوعی که در هاله‌ای از ابهام قرار گیرد، می‌تواند بستر شکل‌گیری شایعه باشد.

هدف کلی:

شایعه کارکردهای فراوانی در شرایط جنگ میان کشورها و یا گروه‌های متخاصم دارد. مبنای تبلیغات و جنگ روانی در حالت‌های غیردوستانه استفاده از کارکردهای شایعه است. مهم‌ترین کارکردهای شایعه عبارتند از: تحریف یا تأکید بر یک سوژه و موضوع خاص، تشجیع مخاطب برای توجه به یک موضوع، ارباب مخاطب نسبت به بروز یک وضعیت احتمالی، تضعیف یا تقویت روحیه جمعی در یک وضعیت خاص، یادآوری یک موضوع به منظور فراموشی سازی موضوع دیگر، بی اعتبار کردن وضعیتی خاص با هویت آفرینی برای شرایط دیگر.

البته فراموش نکنیم شایعات نوعی دروغ هستند و از نظر دین اسلام مذموم و ناپسند قلمداد می‌شوند. فضای مجازی با ویژگی‌های خاص و منحصر به فرد خود می‌تواند بستر مناسبی برای شکل‌گیری شایعات باشد. بنابراین لازم است دانش آموزان با شایعه و انواع آن و همچنین نحوه مواجهه با آن آشنا شوند.

کارگاه شماره ۱: از شایعه تا واقعیت در فضای مجازی

نحوه تدریس : مباحثه گروهی	منابع مورد نیاز: دسترسی به اینترنت
مدت زمان تدریس: ۵۰ دقیقه	تمرکز اصلی: آشنایی نحوه تمیز دادن شایعه از واقعیت در فضای مجازی

شیوه تدریس:

دانش آموزان را به گروه های سه تا چهار نفر تقسیم بندی نمایید و از آن ها بخواهید فعالیت زیر را انجام دهند.

از اینترنت برای تحقیق بر روی شایعات استفاده کنید و به موارد زیر پاسخ دهید:

۱- یک تعریف دقیق برای «شایعه» ارائه دهید.

۲- نظریات در رابطه با اینکه انسان ها چگونه شایعه پراکنی می کنند را بررسی کنید. (شما می توانید برخی جنبه ها نظیر جامعه شناسی، زبان شناسی، روان شناسی و تاریخ را در نظر بگیرید).

۳- جنبه های مثبت و منفی شایعه را مورد بررسی قرار دهید. آیا شایعات جنبه ها و آثار مثبت هم دارند؟

۴- چگونه می توانیم به حقیقت و صحت شایعات در زمان شنیدن آن ها پی ببریم؟

موضوع شماره ۷

مدیریت اطلاعات شخصی در فضای مجازی

هدف فصل

با توجه به امکانات زیادی که فضای مجازی در اختیار کاربران خود قرار می دهد، نظیر پیام رسانی سریع، منابع نامحدود اطلاعاتی و ... اینترنت به جزء جدایی ناپذیر زندگی انسان امروز تبدیل شده است. در حقیقت اینترنت از یک محیط مجزا تبدیل شده است به جامعه ای که انسان ها بخش زیادی از زندگی روزمره حقیقی خود را صرف آن می کنند. هدف اصلی این فصل درک این موضوع است که فعالیت های آنلاین امروز یک فرد، می تواند تاثیر واقعی بر زندگی آینده آن فرد داشته باشد.

درس ها و فعالیت هایی در این فصل قرار گرفته اند که کارآموزان را به درکی از رفتارها و انتخاب های صحیح به منظور تامین امنیت شخصی آن ها هدایت می کند. این فصل، شش فعالیت را شامل می شود که عبارتند از امنیت شخصیت آنلاین (نام کاربری و رمزهای عبور)، کسب اطلاعات در رابطه با حساب های کاربری آنلاین واقعی، فناوری های دیجیتال، شناخت شکارچیان آنلاین، فعالیت گروهی و مرور فصل.

گروه های کوچک چند نفره: دانش آموزان فعالیت ها را به صورت گروه های چندنفره انجام خواهند داد. به این منظور دانش آموزان را در گروه های ۳ یا ۴ نفری تقسیم بندی کنید. گروه ها پس از تکمیل فعالیت های خود در هر بخش، کاربرگ ها را امضا کرده و نتایج خود را درون گروه به بحث و نظر می گذارند. سپس کاربرگ ها را جمع آوری کرده و نکات لازم را درباره هر فعالیت به ایشان ارائه دهید.

کارگاه شماره ۱: امنیت شخصیت آنلاین

فعالیت شماره ۱- امنیت شخصیت آنلاین (نام کاربری و رمزهای عبور)

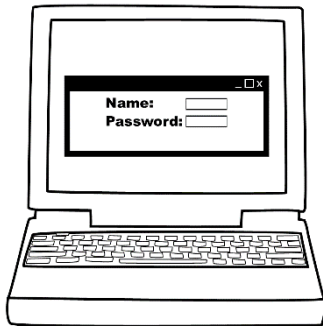
به کمک این فعالیت دانش آموزان می توانند با خطرات ناشی از انتخاب نام کاربری نامناسب آشنا بشوند و انواع مختلف اطلاعات شخصی که بایستی محفوظ بمانند را بشناسند. همچنین با خطرات ناشی از انتخاب رمز عبور نامطمئن آشنا شده و روش های ایجاد رمز های عبور ایمن را می آموزند. شما می توانید ادامه مطالب این کارگاه را به طور کامل در اختیار دانش آموزان قرار دهید.

عبارات

معنی هر یک از کلمات زیر را در مقابل آن یادداشت نمایید. معنای لغاتی را که نمی دانید به کمک فرهنگ لغت بیابید.

- نام مستعار -----
- تشخیص هویت -----
- ناشناس -----
- پروفایل آنلاین -----
- رمز عبور -----
- اطلاعات شخصی -----
- نام کاربری -----

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید

- در اینترنت آدرس ایمیل، نام کاربری، رمز عبور بعنوان سد بین شما و دیگران محسوب می گردند که با به اشتراک گذاشتن اطلاعات شخصی خود با دیگران، این حریم محفوظ و امن باقی می ماند. بسیاری از افراد در فضای مجازی به دلایل مختلف تمایل به کسب اطلاعات بیشتری از شما دارند:
- می خواهند به شما آسیب برسانند.
 - تمایل به دزدی اطلاعات از شما دارند.
 - با استفاده از فروش اطلاعات شما و نیز دیگر روش های غیرقانونی، به دنبال کسب منافع مالی هستند.

فوت و فن فضای مجازی

نام های کاربری نشان دهنده شما در فضای مجازی است. یکی از ملاک هایی که در انتخاب نام کاربری مدنظر قرار می گیرد این است که این نام بایستی برای افراد ناشناس آنلاین، به صورت مستعار و یا ناشناس باشد.

• برای حفظ هویت، نام کاربری فرد نبایستی شامل اطلاعات شخصی مانند موارد زیر باشد:

- نام و نام خانوادگی حقیقی
- بخشی از آدرس محل سکونت
- موقعیت فرد
- شماره تلفن
- آدرس ایمیل

• از کلمات و عبارات نامناسب و یا جذب کننده دیگران استفاده نکنید. با این کار ممکن است افرادی که تمایل به ارتباط با آن ها ندارند به سمت شما جذب شوند.

• از کلمات مستهجن (هرزه نگاری)، وقیح و زشت استفاده نشود.

• توجه داشته باشید که از عبارات ترکیبی شامل بخشی از اطلاعات شخصی و دیگر اطلاعات استفاده نشود چراکه از این طریق امکان شناسایی فرد یا موقعیت ایشان وجود دارد.

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید.

بخش اول

به نام های کاربری زیر نگاه کنید و کلماتی را که حاوی اطلاعات شخصی (به صورت صریح و یا ضمنی) هستند را مشخص کنید. سپس معنای دریافتی از هریک را در مقابل آن یادداشت کنید.

دانشجوی علم و صنعت بی نام HamedMoshiri	O_zian@amail.com یاس زرد Nymets۲	کتاب خوان پسر مشهدی سفیدرود
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----

بخش دوم

از بین نام های کاربری بالا مواردی را که شامل اطلاعات شخصی نیستند مشخص کنید.

نام های کاربری آنلاین:

عبارات زیر را مشاهده کنید و بلافاصله مفاهیمی که از آن ها راجع به فرد صاحب آن بدست می آورید را یادداشت کنید. سپس آن ها را به ترتیب میزان اطلاعاتی که دربردارند، از کم به زیاد، دسته بندی کنید.

اطلاعات بدست آمده	نام کاربری
	Sina۴Sport
	Babakarsenalfan
	Driver
	Tehranboy
	Ali۱۸

برخی از نام های کاربری را که تاکنون مشاهده کرده اید در زیر لیست کرده و اطلاعات شخصی که می-توانید از آن ها استخراج کنید و علت ناامن بودن شان را مشخص کنید.

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید!

نام کاربری شما در بردارنده چه اطلاعاتی از شما هستند؟

نام های کاربری که اطرافیان شما در فضای مجازی از آن ها استفاده می کنید، ممکن است دارای امنیت کافی نباشد؛ اگر این گونه است آن چه را که یاد گرفته اید به دیگران (دوستان، برادران، خواهران و حتی والدین خود) آموزش دهید. نام های کاربری ایشان نشان دهنده چه اطلاعاتی در مورد آن ها است؟

فوت و فن فضای مجازی: امنیت رمز عبور

رمز عبور مجموعه ای از حروف، اعداد و حتی نمادهاست که برای ورود به سیستم عامل رایانه و یا حساب-های کاربری از آن ها استفاده می شود. برای دسترسی به ایمیل، ویرایش صفحات وب، پیوستن به اتاق های گفتگو (چت) و ... نیاز به داشتن رمز عبور است که این رمزها معمولاً بین شش تا هشت کاراکتر می باشد.

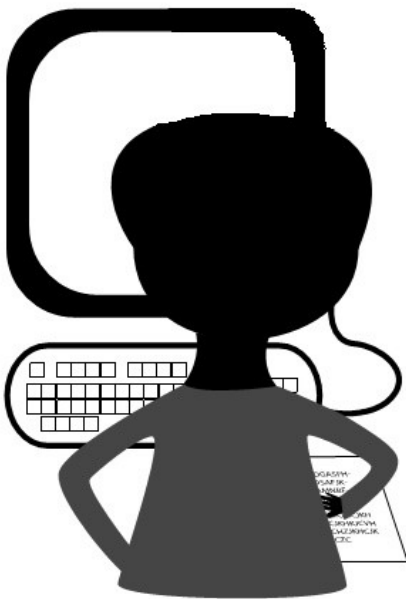
در صورتی که رمز عبور امنیت کافی نداشته باشد، کارایی آن از بین می رود.

- رمز عبور خود را به دیگران نگوئید.
- رمز عبور را در هر جایی یادداشت نکنید و از نوشتن آن در مکان هایی که دیگران به راحتی به آن دسترسی پیدا میکنند، خودداری کنید.
- هنگام انتخاب یک رمز عبور مطمئن شوید که دیگران نمی توانند آن را حدس بزنند.
- حتی اگر گمان می کنید که احتمال دارد فرد دیگری نیز از این رمز عبور استفاده کند و یا بتواند آن را حدس بزند، آن را تغییر دهید.
- هنگام وارد کردن رمز عبور خود در حساب های کاربری، مطمئن شوید که فرد دیگری در کنار شما قرار نداشته باشد تا به اطلاعات و محتوای آنلاین شما دسترسی پیدا نکند.

چگونه یک رمز عبور امن ایجاد کنیم؟

یک رمز عبور خوب بایستی ...

- طولانی باشد: حداقل هشت (۸) کاراکتر داشته باشد.
 - ترکیبی از حروف، اعداد و نمادها باشد.
 - هرگاه رمز عبور شما در معرض خطر قرار دارد، سریعاً آن را تغییر دهید.
 - به اشتراک گذاشته نشود.
 - به راحتی حدس زده نشود.
 - شامل اطلاعات شخصی مانند آدرس ایمیل، نام، نام خانوادگی، محل سکونت و ... نباشد.
- شما چه فکر می کنید؟ آیا صحبت کردن با دیگران در مورد علائق خود در انتخاب رمز عبور صحیح است؟ چرا؟

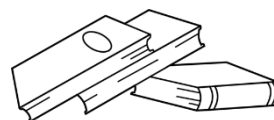
از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید.

بهترین رمز عبور از حروف تصادفی، اعداد و نمادها ایجاد می شوند. راهکارهایی برای تولید یک رمز خوب و قوی وجود دارد؛ یکی از این روشها استفاده از یک بیت شعر است، بعنوان مثال با استفاده از حروف مصرع «(ب)سی (ر)نج (ب)ردم در این (سال) (سی)» و معادل انگلیسی آن ها می توان رمز «brbyear۳۰» را تولید کرد. و یا می توان یک عبارت فارسی را با حروف انگلیسی و بسیار پیچیده تولید کرد (مثلا عبارت بسی رنج بردم به صورت fsd vanj fvnl)

از دانش آموزان بخواهید راهکاری برای ایجاد یک رمز خوب و قوی پیشنهاد بدهند.

توجه: ترجیحاً روشی بیان شود که بتوانید آن را به افراد جوان تر از خود نیز آموزش دهید. سپس به کمک این روش، یک رمز ساده تولید کنید.

داستان: آیا این قضیه برای شما نیز اتفاق می افتد؟

پدرام و مرتضی با یکدیگر دوست بودند که هردوی آن ها در یک سایت شبکه اجتماعی حساب کاربری شخصی داشتند و از آن جا که دوستان صمیمی ای برای همدیگر بودند، مرتضی نام کاربری و رمز عبور خود را به پدرام دوست خود داده بود. پدرام این را هم می دانست که مرتضی برای اکثر حساب های کاربری خود در فضای مجازی از همین نام کاربری و رمز عبور استفاده می کند. پس از مدتی و در اثر ایجاد دلخوری بین آن ها، پدرام وارد صفحه های شخصی مرتضی شد و برخی اطلاعات شخصی و محرمانه او شامل تصاویر و اطلاعات او را بدست آورد و آن ها را در اینترنت منتشر کرد.

نگارش

از دانش‌آموزان بخواهید در مورد مطلب زیر متنی را بنویسند.

در رابطه با یکی از رمزهای اینترنتی خود فکر کنید. آیا از امنیت کافی برخوردار است؟ آیا فرد دیگری می‌تواند به راحتی آن را حدس بزند؟ اگر رمز عبور شما در اختیار دیگران قرار گرفت، ممکن است آن فرد با استفاده از شخصیت مجازی شما اقدام به فعالیت‌هایی بکند. افشا شدن رمز عبورتان و یا حدس زدن آن توسط دیگری، چه خطراتی را می‌تواند برای شما به همراه داشته باشد؟

آموزش به دیگران

والدین و بزرگسالان معمولاً این اطلاعات ویژه در مورد ایجاد نام کاربری و رمز عبور را ندارد. والدین اغلب از تاریخ تولد یا کد ملی خود و یا نام خیابان و شهر محل سکونت بعنوان رمز عبور استفاده می‌کنند. والدینی که از اینترنت استفاده می‌کنند در خطر بیشتری برای دزدی مالی و اطلاعات شخصی آنلاین هستند و از دیگر سو آن‌ها در جوانی خود این فرصت را نداشته‌اند که در مورد امنیت رایانه و فضای مجازی آموزش‌های لازم را ببینند. امروز، آموخته‌های خود در این فصل را با اعضا خانواده و والدین خود به اشتراک بگذارید.

پاسخنامه فعالیت ها (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۱) امنیت شخصیت آنلاین (نام کاربری و رمزهای عبور)

عبارات (پاسخ)

- نام مستعار: یک نام ناشناس.
- تشخیص هویت: شناخت هویت دقیق دیگری یا معرفی خود بعنوان یک شخصیت خاص و مشخص.
- ناشناس: فردی که به واسطه اطلاعاتی که از او در اختیار است بسیاری از افراد نمی توانند او را بشناسند.
- پروفایل آنلاین: مشخصات و صفات یک فرد در محیط آنلاین که در صفحه کاربری او قرار می گیرد.
- رمز عبور: کلمه یا رشته ای از کاراکترها که برای دسترسی به تمام یا بخشی از یک سیستم یا حساب کاربری ضروری است.
- اطلاعات شخصی: اطلاعاتی که شخصیت یک فرد را معرفی می کنند؛ مانند نام، تاریخ تولد، آدرس منزل، نام مدرسه و ...
- نام کاربری: شخصیت و هویت آنلاین یک فرد.

– از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید! (پاسخ)

بخش اول- کلماتی را که حاوی اطلاعات شخصی (به صورت صریح و یا ضمنی) هستند...

HamedMoshiri: نام و نام خانوادگی

پسر مشهد ۲۰۲۰: جنسیت، شهر محل سکونت، سال فارغ التحصیلی (مشخص کننده سن)

O_zian@amail.com: آدرس ایمیل

دانشجوی علم و صنعت: شغل و دانشگاه محل تحصیل

بخش دوم- کلماتی که شامل اطلاعات شخصی نیستند...

سفیدرود

یاس زرد

Nymets۲

بی نام

کتاب خوان

توضیح: قرار دادن بخشی از علائق و یا عادات رفتاری در نام کاربری بدون عنوان کردن نام و یا سایر اطلاعات قابل تشخیص، باعث به خطر افتادن امنیت فرد نمی شود. بعنوان مثال، گرچه برخی از نام های بالا شامل مقداری اطلاعات در مورد علائق و یا عادات های یک فرد است، ولی این نام ها تنها زمانی می تواند ناامن تلقی شود که با سایر اطلاعات شخصی فرد همراه شود. بنابراین از آن جا که سارقان اطلاعات و هویت آنلاین از سایت ها و شبکه های مختلف و در زمان های مختلف اقدام به کسب اطلاعات خود می کنند، ممکن است کوچکترین اطلاعات و علائق شخصی در کنار دیگر اطلاعات قرار گرفته و بخش زیادی از هویت فرد را آشکار کند.

نام های کاربری آنلاین (پاسخ)

Driver: خیلی عمومی شامل یک علاقه یا فعالیت

Tehranboy: شامل یک موقعیت مکانی عمومی و جنسیت

Babakarsenalfan: شامل نام و یک علاقه مندی

Sina۴Sport: شامل نام و یک فعالیت مورد علاقه

Ali۱۸: شامل نام و سن احتمالی

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید. (پاسخ)

قواعد بایستی شامل مفاهیمی برای امنیت در رمز عبور باشد. بعنوان مثال رمز های تولید شده باید یک گروه از اعداد و حروف تصادفی و بی قاعده باشند.

نگارش (پاسخ)

نگارش بایستی شامل مثال هایی از خطراتی باشد که در صورت دانستن رمز عبور یک حساب کاربری و یا حدس زدن آن توسط یک فرد غریبه ممکن است بوجود بیاید، بعنوان مثال:

- شخصیت و هویت آن فرد می تواند سرقت شود.
- از حساب های بانکی او سرقت شود.
- وب سایت و یا وبلاگ او دچار آسیب شده و یا از بین برود.
- می توان از طریق این حساب های کاربری اقدام به ارسال ایمیل و یا دیگر پیام های متنی برای دیگران نمود.

کارگاه شماره ۲: حساب‌های کاربری آنلاین

فعالیت شماره ۱) کسب اطلاعات در رابطه با حساب‌های کاربری آنلاین واقعی

پس از اتمام این کارگاه، دانش آموزان:

- متوجه می‌شوند که غریبه‌های آنلاین ممکن است به دنبال اطلاعات شخصی آن‌ها باشند.
- درک می‌کنند که چگونه در مقابل غریبه‌های فضای مجازی اطلاعات شخصی خود را حفظ کنند.
- در رابطه با خطرات انتشار اطلاعات شخصی در حساب‌های کاربری آگاهی بدست می‌آورند.

عبارات

معنی هر یک از کلمات زیر را در مقابل آن یادداشت نمایید. معنای لغاتی را که نمی‌دانید به کمک فرهنگ لغت بیابید.

- حساب کاربری آنلاین -----
- تنظیمات امنیت -----

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن صحبت کنید!

«نکاتی در رابطه با امنیت اینترنت»

شکی نیست که شما تا کنون اطلاعات زیادی در رابطه با امنیت اینترنت دیده و شنیده‌اید؛ نکاتی که از اهمیت زیادی برخوردار هستند و موجب افزایش آگاهی نسبت به خطراتی که ممکن است دیگران در فضای مجازی ایجاد کنند، می‌شوند و نیز راهکارهای مقابله با مخاطرات را آموزش می‌دهند. موارد زیر را مطالعه کنید.

- نخست، به یاد داشته باشید که هیچ‌گاه اطلاعات شخصی خود مانند نام، آدرس منزل، نام مدرسه، شماره تلفن و ... را در یک گفتگوی آنلاین مطرح نکنید. همچنین، هیچ‌گاه تصاویر شخصی خود را در اختیار افراد مخاطب خود در فضای مجازی قرار ندهید.
- در فضای مجازی هیچ‌گاه با افرادی که سبب ناراحتی شما می‌شوند یا برای شما ایجاد ترس می‌کنند، صحبت نکنید.
- اگر موردی در فضای مجازی موجب ناراحتی و ترس شما شد، آن را با والدین خود در میان بگذارید.
- هیچ‌گاه بدون اجازه والدین خود، از طریق اینترنت با غریبه‌ها گفتگوی آنلاین نداشته باشید. بایستی در مورد ارتباط‌ها در فضای مجازی به خوبی فکر کرد.
- به خاطر داشته باشید که افراد در فضای حقیقی لزوماً همان فردی نیستند که در فضای مجازی وانمود می‌کنند. فردی که در اینترنت وانمود می‌کند که «دختری دوازده ساله» است، ممکن است یک «مرد مسن» باشد.

بدانیم: حساب‌های کاربری آنلاین

حساب‌های کاربری شما دربردارنده اطلاعاتی است که معرف شخصیت شما هستند. یک نکته امنیتی این است که «هیچ‌گاه اطلاعات شخصی خود را در محیط آنلاین بروز ندهید».

فعالیت شماره ۲) فرم‌های آنلاین

نمونه فرم زیر را که در حساب های کاربری آنلاین مطرح می شود، تکمیل کنید.

Profile

Name - نام -----

Country - کشور -----

City - شهر -----

Street Address - آدرس خیابان -----

Phone number - شماره تلفن -----

E-mail address - آدرس ایمیل -----

Date of birth - تاریخ تولد -----

Gender - جنسیت -----

Number of people in your family - تعداد اعضای خانواده -----

School name - نام مدرسه -----

Favorite music - موسیقی مورد علاقه -----

Favorite sport - ورزش مورد علاقه -----

با استفاده از حساب کاربری که در بالا تکمیل کرده اید، سوالات زیر را پاسخ دهید:

آیا اگر چنین فرمی حاوی اطلاعات شما در خیابان در اختیار یک غریبه بیفتد، احساس امنیت می کنید؟
چرا؟

آیا والدین شما تمایل دارند چنین فرمی حاوی اطلاعات شما در خیابان در اختیار یک غریبه بیفتد؟ چرا؟

آیا اگر چنین فرمی حاوی اطلاعات شما در اختیار یک فرد بزهکار قرار بگیرد، احساس امنیت می کنید؟
چرا؟

زمانی که شما این اطلاعات را وارد حساب کاربری آنلاین خود می کنید، می توانید تعیین کنید که چه افرادی به آن دسترسی خواهند داشت؟

فوت و فن فضای مجازی

اکثر حساب های کاربری در اینترنت از کاربر درخواست حجم زیادی از اطلاعات شخصی را دارد که ثبت کردن برخی از این اطلاعات برای ایجاد حساب کاربری ضروری است و برخی اطلاعات دیگر تنها بعنوان اطلاعات اضافی درخواست می شود. بایستی توجه داشت که تنها اطلاعاتی که علامت (*) دارند و یا به «رنگ قرمز» می باشند، ضروری هستند و مابقی اطلاعات لزومی نیستند. برای ایجاد یک حساب کاربری تنها بخش های مربوط به اطلاعات ضروری را تکمیل کنید و از دادن اطلاعات بیشتر خودداری نمایید.

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید!

آیا بر روی حساب های کاربری فعلی تان هیچ گونه اطلاعات شخصی خود را قرار داده اید؟
آیا تمام حساب های کاربری فعلی شما در اینترنت برای فعالیت های مجازی شما ضروری است یا می توانید برخی از آن ها را از بین ببرید؟

فوت و فن فضای مجازی - تنظیمات امنیتی

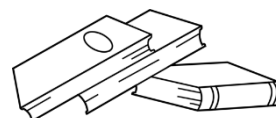
اگر حساب های کاربری که در آن ها حضور دارید امکان دسترسی به تنظیمات امنیتی را به کاربر نمی دهند، ممکن است اطلاعات شخصی شما در چنین حساب هایی در دسترس غریبه ها قرار بگیرد. زمانی که به چنین شرایطی برخورد کردید:
پیش از ارسال اطلاعات شخصی و قبل از پاسخ دادن به درخواست های آنلاین، فکر کنید.
در هنگام تکمیل اطلاعات حساب های کاربری و ارسال اطلاعات بر روی اینترنت، از پرسیدن و کمک گرفتن از والدین خود و یا افراد ماهر ترس و واهمه نداشته باشید.
در هنگام ثبت نام در هر حساب کاربری، معمولاً اطلاعاتی به عنوان شرایط امنیتی و یا میزان دسترسی آن برنامه به اطلاعات شخصی شما و یا اطلاعات ذخیره شده در تلفن همراه و یا رایانه شما برای کاربر نمایش داده می شود که کاربر بایستی از طریق گزینه «تأیید» یا «موافق هستم» این موارد را بپذیرد. غالب اوقات کاربران این اطلاعات را جدی نمی گیرند و از خواندن دقیق آن ها خودداری می کنند. دانستن این موارد به شما این اختیار را می دهد که با علم به میزان دسترسی آن شبکه یا سایت به اطلاعات شخصی شما، انتخاب کنید که در آن سایت عضو شوید یا خیر.

وارد حساب های کاربری فعلی خود شوید و ببینید که بر روی هریک از آن ها چه نوع اطلاعات شخصی از خود را قرار داده اید که ممکن است توسط دیگران جستجو و مورد سوءاستفاده قرار گیرند؟ در مورد حساب های کاربری که حجم زیادی از اطلاعات را در بردارند، به بخش تنظیمات امنیتی بروید و آن ها را ویرایش کنید.

بدانیم: مخاطرات در وب سایت ها

این موضوع که هیچ گونه اطلاعاتی را نایستی بر روی اینترنت منتشر کرد، یک کار غیرممکن است. گهگاه باید برای استفاده های مفید، برخی از اطلاعات را بر روی حساب های کاربری آنلاین قرار داد و گریزی از آن نیست. ولی نکته حائز اهمیت این است که بدانیم چه زمانی، چه مکانی و چه مقدار اطلاعات را بر روی اینترنت قرار دهیم. برخی وب سایت ها از شما درخواست اطلاعات شخصی را برای دسترسی به بخشی از خدمات آن ها می کنند که پیش از ارسال اطلاعات برای چنین سایت هایی حتماً با والدین خود مشورت کنید. همچنین امروزه بسیاری از جوانان دارای وب سایت های شخصی و یا حساب های کاربری بر روی سایت ها و یا اپلیکیشن های شبکه های اجتماعی هستند. هنگام قرار دادن اطلاعات بر روی شبکه های اجتماعی حتماً حساسیت کافی را اعمال کنید. در نظر داشته باشید که هرگونه اطلاعات شخصی که بر روی اینترنت قرار گیرد ممکن است در هر زمان توسط هر فردی مشاهده شود.

برخی از موارد (اطلاعات شخصی) که بر روی حساب های کاربری دیگران در فضای مجازی (وب-سایت ها و یا شبکه های اجتماعی آنلاین) مشاهده کرده اید را در زیر لیست کنید.

داستان

گزارشی در آمریکا در سال ۲۰۰۷ در رابطه با یک دانش آموز دبیرستانی که به واسطه ناراحتی از دوستش (آلینا) عبارت «کشتن آلینا» را بر روی وبلاگ شخصی خود و در حالت مخفی قرار داده بود، منتشر شد. این پست از طریق یک رایانه شخصی و در فضای امن داخل منزل انجام شده بود ولی رمز عبور وبلاگ مطمئن و قوی نبود. مدتی بعد او به اتهام بی نظمی در محیط مدرسه و تهدید به قتل به دفتر مدیر مدرسه فراخوانده شد. نتیجه نهایی این بود که دانش آموز مجبور به تغییر مدرسه خود شد و مدتی درگیر مراجع قضایی گشت. جالب است بدانید که تصویری از این دانش آموز در مقاله ای درباره این موضوع قرار گرفت و باعث شد همگان او را بشناسند.

آیا شما در فضای مجازی اقدام به ارسال محتوا می کنید؟ گرچه سایت های شخصی شما دارای نام کاربری و رمز عبور هستند ولی شما کنترلی بر روی آن چه برای پست های شما در اینترنت رخ می دهد، ندارید.

بدانیم: مخاطرات در ایمیل

بسیاری از شرکت ها از طریق ایمیل با کاربران و مخاطبان خود ارتباط می گیرند که این ایمیل ها به صورت اسپم (Spam) می باشند. به این ایمیل ها پاسخ نداده و آن ها را حذف کنید. همچنین در هنگام پاسخ دادن به یک ایمیل در نظر داشته باشید که شما به همراه پاسخ به ایمیل، آدرس ایمیل خود را نیز برای آن مخاطب ارسال می کنید و نمی دانید چه استفاده هایی ممکن است از این آدرس بشود. فردی که برای شما ایمیل ارسال کرده است، لزوماً همان فردی که وانمود می کند، نیست و لذا از ارسال اطلاعات شخصی، تصاویر و ... برای افراد ناشناس خودداری کنید.

بدانیم: بازی های آنلاین، چت و ...

در زمان بازی کردن، گفتگو کردن (چت) و ... و در حین برقراری ارتباط های لحظه ای ممکن است اطلاعاتی را که در حالت عادی در اختیار دیگران قرار نمی دهید، افشا کنید که باعث ناراحتی های بعدی شما شود.

- تعاملات خود را در حد مجازی حفظ کنید. با درخواست قرار ملاقات و یا برقراری تماس تلفنی با این اشخاص موافقت نکنید.

- در هنگام آنلاین بودن، اطلاعات شخصی خود را بروز ندهید.

- گفتگو (چت) های خصوصی همواره خصوصی نیستند بویژه در گروه های اجتماعی. هنگامی که دیگران آنلاین هستند و شما در حال گفتگو با دوستانتان هستید، ممکن است افراد آفلاین بطور ناگهانی آنلاین شده و یا در کمین بنشینند و به محتوای چت شما دسترسی پیدا کنند.

بدانیم: ردپای دیجیتال

مدیریت اطلاعات شخصی آنلاین به مفهوم ایجاد یک شخصیت دیجیتال صحیح می باشد. اطلاعاتی که شما بر روی شبکه های گروهی، برنامه های پیام رسان، فروم ها و وبلاگ ها ارسال می کنید برای یک مدت زمان طولانی در فضای آنلاین باقی می ماند، حتی اگر شما تمایل به حذف و فراموش کردن آن ها داشته باشید. اطلاعاتی که دیگران می توانند در فضای مجازی از شما کسب کنند، «ردپای دیجیتال» شما نامیده می شود. این ردپای دیجیتال می تواند حاوی تصاویر و یا محتوایی باشد که توسط شما منتشر شده باشد و یا دیگران در مورد شما نشر داده باشند. ضروری است که هر از گاهی ردپای دیجیتال خود را بررسی کنید و ببینید دیگران با جستجو در مورد شما چه اطلاعاتی را می توانند بدست بیاورند. در مورد این ردپا فکر کنید و بدانید که این تنها دوستان شما نیستند که به این اطلاعات دسترسی پیدا می کنند بلکه هر فردی می تواند این اطلاعات را جمع آوری کند؛ والدین شما، معلمین شما و هر فردی که به اینترنت دسترسی دارد!

یک راه برای تعیین آن چه در ردپای دیجیتال شما قرار دارد این است که نام خود را در موتورهای جستجوگر اینترنتی مانند گوگل جستجو کنید. برای این کار به طرق مختلف نام خود را وارد کرده و جستجو کنید، بعنوان مثال «نام کوچک نام خانوادگی». افراد جوان تر و یا کاربران کم تجربه تر نسبت به کاربرانی که تعداد مطالب بیشتری را بر روی اینترنت قرار می دهند، دارای ردپای کمتری در فضای دیجیتال هستند. ردپای دیجیتال کوچک یک وضعیت فوق العاده خوب است! این را نیز در نظر داشته باشید که برخی از ادارات یا کارفرمایان ردپای متقاضیان شغلی خود را بررسی می کنند.

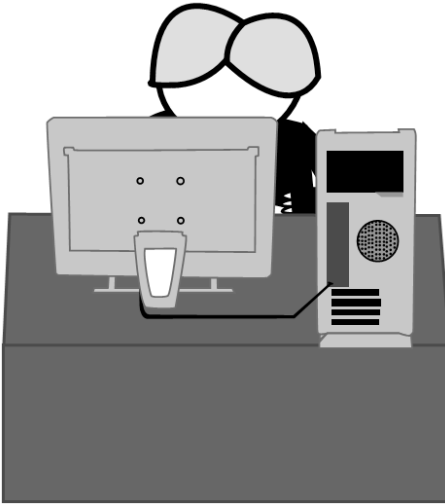
فعالیت شماره ۳) انجام دهید!

در مورد پاسخ سوال های زیر فکر کنید:

• در اینترنت، در چه جاهایی از شما اطلاعات شخصی درخواست می شود؟

• چطور باید متوجه شد که این درخواست اطلاعات معتبر است یا خیر؟

در ستون اول جدول زیر لیستی از مواردی که ممکن است از شما درخواست غیرضروری اطلاعات شخصی انجام بشود را بنویسید. در ستون دوم لیستی از قوانین و نکات امنیتی که می تواند در دادن پاسخ مناسب به اینچنین درخواست هایی در فضای مجازی به کاربران کمک کند را یادداشت کنید.

--	--

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید!

حداقل یک روش را بیان کنید که از طریق آن یک دانش آموز بتواند حساب کاربری خود را ایجاد کرده و فرم های آنلاین را به روشی مطمئن و مناسب تکمیل کند.

چه راه حل ها و پیشنهادهایی را برای یک نوجوان کوچکتر از خود مطرح می کنید تا بتواند در فضای مجازی و هنگامی که در یک سایت و یا فرم ثبت نام اینترنتی ثبت نام می کند و یا در برابر فردی که تنها از طریق فضای مجازی او را می شناسد، امنیت خود را حفظ کند؟

مواردی را مثال بزنید که والدین شما و یا دیگر افراد بزرگسال نیاز دارند برای یک هدف مثبت در فضای مجازی (مانند انجام امور بانکی در سایت معتبر بانک)، اطلاعات شخصی خود را منتشر کنند.

چه پیشنهادهایی را می توانید در مورد ارسال اطلاعات شخصی در فضای مجازی به والدین خود بدهید؟

مواردی را مثال بزنید که شما نیاز دارید برای یک هدف مثبت در فضای مجازی، اطلاعات شخصی خود را منتشر کنید.

حداقل یکی از کارهایی را که شما برای اطمینان از وجود امنیت کافی در فضای مجازی انجام می دهید، بیان کنید.

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در زیر استفاده کنید!

آیا شما در گفتگوهای آنلاین اطلاعات شخصی خود را رد و بدل می کنید؟ آیا این یک مخاطره محسوب می شود؟ چرا؟

پاسخنامه فعالیت ها (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۱) کسب اطلاعات در رابطه با حساب های کاربری آنلاین واقعی

عبارات (پاسخ)

- حساب کاربری آنلاین: اطلاعات شخصی (شامل نام، سن، آدرس و ...) و یا صفحه شخصی یک کاربر که برای ورود به یک سایت و یا دسترسی به خدمات و یا فعالیت های آنلاین مورد نیاز است.
- تنظیمات امنیت: امکانات و اختیاراتی که بر روی یک وب سایت قابل اعمال و تنظیم است تا از دسترسی عموم به اطلاعات شخصی در فضای مجازی جلوگیری شود.

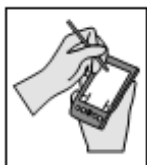
فعالیت شماره ۳) انجام دهید

- قواعد و نکاتی که مطرح می شوند بایستی شامل موارد زیر باشند:
- پیش از تکمیل پروفایل ها و فرم های آنلاین با یکی از والدین خود صحبت کنید.
 - اطلاعات شخصی خود را در هیچ بخش فضای مجازی قرار ندهید، مگر اینکه این کار ضروری باشد.
 - تنظیمات امنیتی را بررسی کنید.
 - هیچ گاه اطلاعات شخصی خود را از طریق ایمیل ارسال نکنید.

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید. (راهنمای پاسخ)

- حداقل یک روش را بیان کنید که از طریق آن یک دانش آموز بتواند حساب کاربری خود را ایجاد کرده و فرم های آنلاین را به روشی مطمئن و مناسب تکمیل کند. (پاسخ های ممکن: همواره از والدین بخواهد که نکات لازم را بگویند و در هنگام ارسال هرگونه اطلاعات شخصی در فضای مجازی از آن ها کمک بگیرد).
- چه راه حل ها و پیشنهادهایی را برای یک نوجوان کوچکتر از خود مطرح می کنید تا بتواند در فضای مجازی و هنگامی که در یک سایت و یا فرم ثبت نام اینترنتی ثبت نام می کند و یا در برابر فردی که تنها از طریق فضای مجازی او را می شناسد، امنیت خود را حفظ کند؟ (پاسخ های ممکن: همواره از والدین خود بخواهید که نکات لازم را به شما بگویند و شما را راهنمایی کنند. به هیچ وجه به درخواست هایی که از شما اطلاعات شخصی را می خواهند، پاسخ ندهید).
- مواردی را مثال بزنید که والدین شما و یا دیگر افراد بزرگسال نیاز دارند برای یک هدف مثبت در فضای مجازی (مانند انجام امور بانکی در سایت معتبر بانک)، اطلاعات شخصی خود را منتشر کنند. (پاسخ های ممکن: زمانی که خریدهای آنلاین انجام می دهند، خدماتی را از طریق اینترنت دریافت می کنند، صورت حساب قبض ها را پرداخت می کنند و ...)
- چه پیشنهادهایی را می توانید در مورد ارسال اطلاعات شخصی در فضای مجازی به والدین خود بدهید؟ (پاسخ های ممکن: تنظیم بخش امنیت حساب های کاربری را انجام دهند. اطلاعات کارت های اعتباری، آدرس های شخصی و دیگر اطلاعات از این دست را در فضای مجازی بیان نکنند. هر نکته ای که در این درس ها ارائه شده است).
- مواردی را مثال بزنید که شما نیاز دارید برای یک هدف مثبت در فضای مجازی، اطلاعات شخصی خود را منتشر کنید. (پاسخ های ممکن: هنگام دریافت خدمات مطمئن اینترنتی بویژه از طریق سایت های معتبر دولتی، هنگام ارائه فرم های ثبت نام برای مدرسه و یا دیگر سازمان هایی که در دنیای حقیقی وجود خارجی دارند، ...)
- حداقل یکی از کارهایی را که شما برای اطمینان از وجود امنیت کافی انجام می دهید را بیان کنید. (پاسخ های ممکن: از مطالبی که در این درس ها ارائه شد، استفاده شود)

کارگاه شماره ۳: فناوری‌های دیجیتال

فعالیت شماره ۱) فناوری‌های دیجیتال

پس از تکمیل این بخش دانش‌آموزان قادر خواهند بود که:

- درک وسیع‌تری بر تاثیر انتشار اطلاعات شخصی به صورت آنلاین بدست آورند.
- روش‌های دیگری را که اطلاعات شخصی از طریق فناوری دیجیتال منتشر می‌شوند را مشخص کنند.
- استراتژی‌های مطمئنی را برای استفاده از فناوری‌های دیجیتال مشخص کنند.

عبارت

«دوام و پایداری» - توانایی بقا برای یک بازه زمانی نامحدود

آیا تاکنون به دوام اطلاعاتی که به صورت آنلاین منتشر می‌کنید توجه کرده‌اید؟ برخلاف یک تصویر یا برگه کاغذ که ممکن است هر زمان تمایل داشته باشید آن‌ها را از بین ببرید، اطلاعات منتشر شده در فضای مجازی می‌توانند طول عمری نامحدود داشته باشند. عبارت دیگر، رهایی از اطلاعات آنلاین کاری بسیار دشوار و حتی غیرممکن است.

از آن چه که در بالا یاد گرفته‌اید در زیر استفاده کنید!

بر مبنای اطلاعاتی که هم‌اکنون در مورد روش‌های حفاظت اطلاعات خصوصی در فضای مجازی دارید، به ازای هر فعالیت مثبتی که در زیر آورده شده است، یک فعالیت منفی را بنویسید.

مثبت	منفی
استفاده از آدرس ایمیل مستعار مانند:	
RR.COM@اسم مستعار	
استفاده از نام کنیه و ناشناس در ارسال مطالب آنلاین	
استفاده از شخصیت مستعار و ناشناس در ارسال محتوای آنلاین	
انتشار تصاویر تنها در صورتی که اقدامات امنیتی نظیر رمز عبور حساب کاربری مطمئن انجام شده باشد.	
قرار دادن اطلاعات (غیر شخصی) تنها در حساب‌های کاربری دارای رمز عبور قوی	
استفاده از دوربین تنها برای برقراری تماس تلفنی و ایجاد ارتباط با خانواده و دوستان دنیای واقعی	

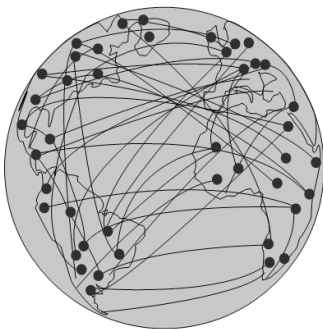
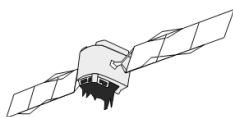

فعالیت شماره ۲) افشای اطلاعات از طریق تصاویر

فناوری‌های دیجیتال به ما اجازه به اشتراک گذاری حجم زیادی از اطلاعات از طریق چت کردن، وبلاگ نویسی، تکمیل کردن فرم‌های آنلاین، ثبت نام در سایت‌های مختلف و ... را می‌دهند که از این بین بخش قابل توجهی از آن‌ها اطلاعات شخصی است. آیا تاکنون این جمله را شنیده اید که یک تصویر می‌تواند ارزشی هزاران برابر کلمات داشته باشد؟ در زیر لیستی از روش‌هایی که یک تصویر می‌تواند از طریق فناوری‌های دیجیتال به اشتراک گذاشته شود را بنویسید (مانند گوشی تلفن همراه).

حال، انواع اطلاعاتی که یک تصویر شخصی از شما می‌تواند به دیگران منتقل کند را بنویسید.

فوت و فن فضای مجازی - سیستم تعیین موقعیت جهانی (GPS)

آیا شما تاکنون در مورد GPS شنیده اید؟ این فناوری در خودروها و گوشی‌های تلفن همراه برای یافتن مسیر و موقعیت مکانی استفاده می‌شود. گرچه GPS ممکن است یک ابزار مفید بوده و مزایایی داشته باشد، ولی می‌تواند موقعیت جهانی فرد را در اختیار همگان بویژه غریبه‌ها و دستگاه‌های امنیتی بیگانه قرار دهد.

اگر گوشی تلفن همراه شما این توانایی (GPS) را دارد، بایستی بدانید که از طریق این فناوری امکان دنبال کردن و ردیابی فرد بدون اطلاع ایشان وجود خواهد داشت که می‌تواند دردسرساز شود. معمولاً، دنبال کردن و ردیابی یک کاربر بایستی با اجازه و اطلاع

کامل کاربر صورت پذیرد، هرچند امکان دارد در مواردی بدون اطلاع کاربر این اتفاق رخ دهد.

مواظب باشید، اگر گوشی تلفن همراه شما از GPS بهره می‌برد، یاد بگیرید که چگونه اپلیکیشن‌های ردیاب را محدود و غیرفعال کنید تا از امنیت کافی برخوردار باشید. از این قبیل نرم افزارها تنها با اجازه والدین خود استفاده کنید.

پاسخنامه فعالیت ها (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۱) از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در زیر استفاده کنید. (پاسخ)

مثبت	منفی
استفاده از آدرس ایمیل مستعار مانند: alimohammadi@RR.COM	استفاده از نام واقعی در تولید آدرس ایمیل مانند: alimohammadi@RR.com
استفاده از نام کنیه و ناشناس در ارسال مطالب آنلاین	استفاده از نام واقعی خود در ارسال مطالب آنلاین
استفاده از شخصیت مستعار و ناشناس در ارسال محتوای آنلاین	ارسال اطلاعات شخصی که می تواند منجر به شناسایی شخصیت واقعی کاربر شود
انتشار تصاویر تنها در صورتی که اقدامات امنیتی نظیر رمز عبور حساب کاربری مطمئن انجام شده باشد.	انتشار تصاویر شخصی را در یک مکان عمومی آنلاین
قرار دادن اطلاعات (غیر شخصی) تنها در حساب های کاربری دارای رمز عبور قوی	منتشر کردن حوادث و خاطرات زندگی واقعی خود در یک مکان عمومی آنلاین
استفاده از دوربین تنها برای برقراری تماس تلفنی و ایجاد ارتباط با خانواده و دوستان دنیای واقعی	استفاده از دوربین و یا ارسال فیلم هایی از زندگی واقعی خود در یک مکان عمومی آنلاین

فعالیت شماره ۲) افشای اطلاعات از طریق تصاویر (پاسخ)

روش هایی که یک تصویر می تواند از طریق فناوری های دیجیتال به اشتراک گذاشته شود... (بعنوان مثال: مشاهده در وب سایت ها، آپلود و دانلود از طریق وب سایت ها، پیوست کردن در ایمیل، سیستم های پیام رسان فوری، تهیه تصویر از طریق تلفن همراه و بارگذاری آن بر روی اینترنت، از طریق دوربین وب کم کامپیوتر، ...)

انواع اطلاعاتی که یک تصویر شخصی از شما می تواند به دیگران منتقل کند... (بعنوان مثال: اطلاعات ظاهری، مشخصات فیزیکی، رنگ مو، رنگ چشم، و ... همچنین امکان حدس زدن سن، رفتارها، نوع فعالیت ورزشی، علائق، موقعیت جغرافیایی و ...)

کارگاه شماره ۴: شکارچیان آنلاین

فعالیت شماره ۱) شناخت شکارچیان آنلاین

پس از تکمیل این بخش دانش آموز می تواند:

- درک کند که یک غریبه آنلاین فردی است که تنها در فضای مجازی مشاهده می شود و هیچ شناخت و اطلاعاتی از او در دنیای حقیقی وجود ندارد.
- با فعالیت ها و رفتارهایی که در فضای حقیقی در برابر یک غریبه انجام می شود و قابل اعمال برای غریبه های آنلاین نیز هست، آشنا خواهد شد.
- اصول اساسی فرایند مهار کردن مهاجمان آنلاین را درک کند.
- یاد خواهند گرفت چگونه به روشی مناسب و مطمئن در محیط اینترنت به درخواست های مختلف پاسخ دهند.

عبارات

معنی هر یک از کلمات زیر را در مقابل آن یادداشت نمایید. معنای لغاتی را که نمی دانید به کمک فرهنگ لغت بیابید.

- شکار آنلاین -----
- شکارچی آنلاین -----
- قربانیان فضای مجازی -----

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید!

در مورد کارهایی که علاقه دارید در فضای مجازی انجام دهید، فکر کنید. آیا پست کردن و پیام رسانی آنلاین با دیگران جز علائق شما هست؟

به سوالات زیر با کلمات «بله» یا «خیر» پاسخ دهید:

بله	خیر	۱- آیا شما در محیط آنلاین با غریبه ها صحبت می کنید؟
بله	خیر	۲- آیا اگر فردی غریبه در محیط آنلاین درخواست گفتگو به شما داد آن را می پذیرید؟
بله	خیر	۳- آیا از بین افرادی که در محیط آنلاین با ایشان صحبت می کنید، افرادی هستند که بخواهید در محیط واقعی دوست و رفیق شوید؟
بله	خیر	۴- آیا شما می توانید به طریقی اطمینان پیدا کنید که افرادی که تنها از طریق آنلاین با آن ها آشنا هستید، حقیقت را به شما می گویند؟ (بعنوان مثال در مواردی مانند سن، جنسیت، ظاهر و ...)

چند قاعده و قانون را که در صحبت کردن با غریبه ها در فضای حقیقی رعایت می کنید را در زیر بیان کنید.

«چ خبر؟» - «What R U doing?»

درک پیام های متنی

مزیت استفاده از مخفف ها در پیام رسانی متنی چیست؟ سه مورد را بیان کنید.

به نظر شما یک نفر غریبه چگونه می تواند از طریق سیستم های پیام رسان فوری (متنی و غیر متنی) اطلاعاتی را نسبت به دیگران کسب کند؟

انجام دهید!

قوانینی که در بخش قبل ارائه کردید برای فضای آنلاین نیز اعمال می شود. هر فردی که تنها از طریق آنلاین او را می شناسید (نه دوستان و آشنایانی که در فضای فیزیکی آن ها را می شناسید و در محیط مجازی نیز با ایشان در ارتباط هستید) یک غریبه محسوب می شود. هیچ اطلاعات قطعی ای در رابطه با این افراد نمی توان بدست آورد.

برای در امنیت ماندن در هنگام ارسال پیام در فضای مجازی، یک قاعده مناسب تدوین کنید.

فعالیت شماره ۲) شکارچی و قربانی

ابتدا یک «شکارچی آنلاین» را تعریف می کنیم.

- در مورد اینکه کلمه «شکارچی» چه معنی و مفهومی برای شما دارد فکر کنید. آیا شیری که در تلاش برای شکار بعدی خود هست در ذهن شما نقش می بندد؟
 - شکارچی فردی است که با احتیاط و آرامی حرکت کرده و یا از دروغ، مخفی کاری، دزدی و ... استفاده می کند و به این طریق به دیگران نزدیک می شود تا بتواند به ایشان آسیبی وارد کند.
 - حال در مورد کلمه «قربانی» یا شکار فکر کنید. این کلمه چه مفهومی برای شما دارد؟
 - قربانی فردی است که هدف حمله یک شکارچی قرار می گیرد و طعمه او می شود (مانند شکار شیر!).
- این لغات در مورد اینترنت و فضای مجازی نیز مورد استفاده دارد:

برخی از افراد به دلایل مختلف در مورد شخصیت خود و هدف آن ها از حضور در اینترنت دروغ می گویند و حتی برخی اوقات شخصیت مجازی فرد دیگری را می دزدند. گاهی اوقات این افراد بدنبال این هستند که به جوانان و نوجوانان نزدیک شده و ارتباط غیرمناسب و غیر امنی را ایجاد کنند. به این افراد «شکارچیان آنلاین» گفته می شود و افرادی که اسیر و طعمه این مهاجمان می شوند، طعمه و «شکار» نامیده می شوند.

علائم یک شکارچی

اگر شما بدانید که در فضای مجازی مراقب چه چیزی باشید و به رفتار غریبه ها در فضای مجازی توجه کافی داشته باشید، شناخت فردی که ممکن است یک شکارچی آنلاین باشد کار دشواری نیست. شکارچی معمولاً قربانیان خود را به طرق مختلف آماده می کنند تا بتوانند به راحتی آن ها را مورد هجوم قرار دهند. در زیر برخی از این روش ها بیان شده است:

- ۱- شکارچی وانمود می کند که علائق و تمایلات مشترکی با فرد قربانی خود دارند و به این طریق با زمینه را برای ایجاد رفاقت فراهم می کنند.
- ۲- شکارچی با گوش دادن به هرآن چه که قربانی تمایل دارد بگوید، احساس اعتماد را در او ایجاد می کند.
- ۳- شکارچی تمایل به مخفی ماندن ارتباط خود دارد و به قربانی خود می گوید که هیچ فرد دیگری از این رابطه مطلع نشود.
- ۴- در مرحله بعد شکارچی سعی می کند که سدها و خطوط قرمز را از بین ببرد و به مخاطب خود این را بفهماند که هیچ چیزی وجود ندارد که نتوانند بین خود به اشتراک بگذارند. او حتی برای این کار از گفته ها و مطالب ناپسند و یا ارسال تصاویر نامناسب نیز استفاده می کند.
- ۵- گاهی اوقات مهاجم برای ساکت نگه داشتن قربانی خود، او را تهدید به مطلع کردن والدینش از موضوعی و یا بدتر از آن اطلاع دادن به خانواده و اقوام و دوستانش می کند.
- ۶- دیدار چهره به چهره با مخاطب هدف اکثر این شکارچیان است. آن ها قربانی را وادار می کنند که در دنیای واقعی به تنهایی به دیدار او بروند.

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید!

دوستی ها و ارتباط های آنلاین می تواند بعضا سودمند باشد! با این حال هرگاه در فضای مجازی شواهدی از یک حرکت مخفیانه و یا تحرک یک فرد غریبه در اطراف خود و یا دوستانتان را دیدید، به آن مشکوک شوید. رفتارهای فوق در اینترنت مناسب و منطقی نبوده و بایستی نسبت به آن حساس بود.

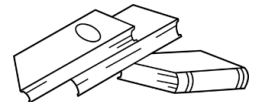

فوت و فن فضای مجازی - به حداقل رساندن خطر غریبه های آنلاین

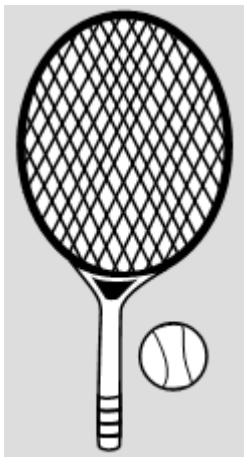
راهکارهایی وجود دارند که خطر و احتمال قربانی شدن در فضای مجازی توسط مهاجمان را به حداقل رساند. این اقدام های احتیاطی شامل انتخاب یک نام کاربری مطلوب، منتشر نکردن اطلاعات خود بر روی اینترنت و با دقت انتخاب کردن افرادی که در فضای مجازی با آن ها ارتباط برقرار می کنید، می باشد.

این مطلب خیلی اهمیت دارد که هرگاه شما در اینترنت احساس ناامنی کردید و یا با افراد مهاجم و یا درخواست دیدار در دنیای واقعی روبرو شدید، موضوع را به والدین خود انتقال دهید.

داستان

اکثر نوجوانان و جوانان امروزه به طریقی به اینترنت دسترسی دارند. دلایل بسیار زیادی برای استفاده از اینترنت وجود دارد که دیدار دوستان، تحقیق، بازی کردن، مطالعه و ... از جمله این دلایل هستند. متأسفانه با افزایش میزان اطلاعات شخصی که به صورت آنلاین منتشر می کنید، خطرات موجود در این فضا نیز افزایش می یابد.

برای مثال اتفاقی که برای بریتانی افتاد نمونه مناسبی است. بریتانی دختر جوانی بود که به بازی تنیس و چت کردن در اینترنت علاقه زیادی داشت. در بین افرادی که در فضای آنلاین با وی در ارتباط بودند فردی بود که ادعا می کرد یک تنیسور است و نام مجازی «دختر تنیس باز» را برای خود انتخاب کرده بود. آن ها هیچ گاه پیش از آن و در دنیای واقعی همدیگر را ندیده بودند. در این ارتباط بریتانی نام مدرسه خود، میزان تمرین هایش (زمان و مکان)، اطلاعات مربوط به تیم ورزشی خود و ... را در اختیار آن فرد قرار داده بود. او تصمیم داشت که از والدینش درخواست کند به اردوی تنیسی برود که آن فرد می رود. در این بین نکته ای وجود داشت و آن درخواست آن فرد برای حدس زدن نامش توسط بریتانی بود و بیان می کرد که او علاقه دارد که دیگران را با این کار شگفت زده کند. این اتفاقات برای بریتانی جالب بود و تاکنون چنین سرگرمی ای را تجربه نکرده بود.

بریتانی در فضای اینترنت احساس امنیت می کرد. او هیچ گاه علاقه ای به چت کردن با افراد ناشناس را نداشت و علاوه بر این او آدرس و شماره تلفن منزل خود را در اینترنت در اختیار غریبه ها قرار نمی داد. «دختر تنیس باز» تنها فرد ناشناسی بود که بریتانی با او گفتگوی آنلاین می کرد. با این که بریتانی هیچ گونه اطلاعات منزل خود را در گفتگوهای آنلاین خود بروز نداده بود، ولی با این حال آن «دختر تنیس-باز» اطلاعات کافی برای دسترسی به او در دنیای واقعی را بدست آورده بود.

یک روز بعد از ظهر، بریتانی متوجه شد که یک فرد غریبه در حال تماشای تمرین تنیس او پس از زمان مدرسه است. در هنگام ترک زمین تمرین، آن مرد نزد بریتانی رفت و به او گفت: «بریتانی، من یک شگفتی برای تو دارم!! من را می شناسی؟ من همان «دختر تنیس باز» هستم!!»

حال، با توجه به اطلاعاتی که از نکات امنیت در فضای مجازی بدست آورده اید و مواردی که در داستان فوق خواندید به سوالات زیر پاسخ دهید:

۱- با توجه به متن مواردی را نام ببرید که نشان می دهند بریتانی در برخورد با غریبه ها در فضای مجازی احتیاط می کند.

۲- بریتانی چه اطلاعاتی را در اختیار آن فرد غریبه گذاشته بود که منجر به این شد که به موقعیت او دسترسی پیدا کند؟

۳- حدس می زنید بریتانی هنگامی که شخصیت واقعی «دختر تنیس باز» را شناخت چه احساسی پیدا کرد؟

۴- روش درستی را برای عکس العمل بریتانی به رفتار آن فرد بیان کنید.

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید!

با مطالعه موارد زیر سناریوها را تکمیل کنید.

۱- ناهید اطلاعاتی شامل نام و سن خود را به یک مخاطب آنلاین ارائه کرده است.

- نتیجه: این مخاطب یک شکارچی آنلاین بوده و در تلاش است تا ناهید را وادار به دیدار حضوری بکند.
- سایر اثرات یا نتایج محتمل ناشی از انتشار اطلاعات ناهید را یادداشت کنید.

- چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

۲- وحید از آدرس ایمیل خود به عنوان نام کاربری یکی از حساب های کاربری عمومی خود استفاده می کند.

- اثر: صندوق دریافت ایمیل او هر روز حجم زیادی از ایمیل های اسپم و آگهی های تبلیغاتی را دریافت می کند.
- سایر اثرات و نتایج محتمل را یادداشت کنید.

• چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

۳- میثم یکی از طرفداران دو آتشه تیم فوتبال الف است و در مدرسه همه این مطلب را می دانند. او از رمز عبور «alef» برای حساب های کاربری خود استفاده می کند.

- یکی از هم کلاسان میثم این نکته را می داند و رمز عبور او را حدس می زند و با ورود به ایمیل او، تعداد زیادی ایمیل با محتوای نامناسب برای دوستان میثم ارسال می کند. بسیاری از دوستان میثم از این کار بشدت ناراحت شده و با او قطع رابطه کرده اند.
- سایر اثرات و نتایج محتمل را یادداشت کنید.

• چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

۴- مریم در یک اتاق گفتگو نام کاربری «دختر تنها» را برای خود انتخاب کرده است.

- اثر: مریم هر روز تعداد زیادی نظرات آزاردهنده دریافت می کند.
- سایر اثرات و نتایج محتمل را یادداشت کنید.

• چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

۵- سیامک نام کاربری ای را برای خود انتخاب کرده است که نشان دهنده یک خصوصیت منفی از او برای دیگران است.

- اثر: او اخیراً بیش از ۵۰ پیام مسخره کننده دریافت کرده است.
- سایر اثرات و نتایج محتمل را یادداشت کنید.

• چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

۶- زمانی که علی فرم ثبت نام در یک پیام رسان آنلاین را تکمیل می کرد، اطلاعات کاملی از خود را در این سایت وارد نمود بدون اینکه بخش تنظیمات امنیتی آن سایت را بررسی کند.

- اثر: هر فردی در اینترنت می تواند حساب کاربری علی را پیدا کرده و به اطلاعات موجود درون آن دسترسی پیدا کند و از این اطلاعات در هر جایی و به هر منظوری استفاده کند.
- سایر اثرات و نتایج محتمل را یادداشت کنید.

• چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

۷- میلاد در اینترنت یک مخاطب مجازی پیدا کرده است. او از میلاد درخواست ارسال تصویری را کرده است و میلاد تصویری از خود را برای او ارسال کرده است.

- اثر: میلاد پس از مدتی تصویر خود را در حالیکه دستکاری شده بود در اینترنت پیدا کرد. در این تصویر وزن او حدود ۱۴۰ کیلوگرم بود.
- سایر اثرات و نتایج محتمل را یادداشت کنید.

• چگونه این اثرات و نتایج قابل پیشگیری است؟

یک تذکر:

دوستی مجازی ممکن است جذاب باشد ولی این تنها ظاهر گول زننده آن است، همیشه توجه داشته باشید در حال به اشتراک گذاشتن چه نوع اطلاعاتی هستید. اگر شما متوجه شدید که یکی از مخاطبان مجازی تان در حال پرسه زدن در اطراف شما است خیلی دقت کنید. دلیلی ندارد که یک مخاطب آنلاین رابطه ای مخفی را با شما بوجود بیاورد و از شما درخواست کند که دیداری حضوری بدون اطلاع سایرین با هم داشته باشید. مراقب باشید فضای مجازی به محیط خلوت تبدیل نشود. اجازه دهید والدین و اعضای خانواده شما در مورد ملاقات های آنلاین شما اطلاعات کامل داشته باشند و در صورتی که خطر و یا احساس ناامنی برای شما در فضای مجازی بوجود آمد به والدین خود اطلاع دهید.

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش زیر استفاده کنید!

دوست شما در مورد یکی از دوستان مجازی خود با شما صحبت می کند. بعد از مدتی این دوست مجازی از رفیق شما درخواست می کند که به تنهایی برای مشاهده یک فیلم به سینما بروند. با زبان خودتان مواردی را به دوست تان بیاموزید که بتواند این موقعیت ایجاد شده را به بهترین و امن ترین روش پاسخ داده و مدیریت کند.

پاسخنامه فعالیت ها (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۱) شناخت شکارچیان آنلاین

عبارات (پاسخ)

- شکار آنلاین: روشی که توسط یک شکارچی و مهاجم آنلاین استفاده می شود تا شرایط را برای آسیب رساندن راحت به یک قربانی آماده کنند.
- شکارچی آنلاین: کسی که در فضای مجازی رفتارهای مشکوک و پنهانی انجام می دهد و در ارتباط خود از دروغ استفاده می کند تا به یک فرد نزدیک شده و بتواند به او آسیب برساند.
- قربانیان فضای مجازی: فردی که برای شکار شدن توسط یک شکارچی گزینش می شود.

به این مطلب فکر کنید و در مورد آن ها صحبت کنید (پاسخ)

چند قاعده و قانون که در صحبت کردن با غریبه ها در فضای حقیقی رعایت می شوند.
پاسخ های ممکن:

- با غریبه ها صحبت نکنید.
- اطلاعات شخصی را به غریبه ها ندهید.
- آدرس منزل خود را از طریق تلفن در اختیار یک فرد ناشناس قرار ندهید.

درک پیام های متنی (پاسخ)

مزیت استفاده از مخفف ها در پیام رسانی متنی چیست؟ (نوشتن سریعتر و کمتر، نگارش راحت تر در تلفن همراه، امکان استفاده از زبان محاوره ای، پیام رسانی به صورت کد و مخفی)
چگونه یک غریبه می تواند از طریق سیستم های پیام رسان فوری (متنی و غیر متنی) اطلاعاتی را نسبت به دیگران کسب کند؟ (امکان آشنا شدن با کاربر و ویژگی های اخلاقی او، امکان دسترسی به بخشی از اطلاعات فرد و قرار دادن آن در اختیار دیگران، امکان ارسال و دریافت تصاویر و ...)

انجام دهید (پاسخ)

می تواند مشابه با قواعدی باشد که در دنیای واقعی در برخورد و صحبت با یک غریبه رعایت می شود.

فعالیت شماره ۲) شکارچی و قربانی

داستان (پاسخ)

- ۱- او هیچ گاه آدرس و یا شماره تماس خود را در اختیار غریبه ها قرار نمی دهد.
- ۲- نام مدرسه، لباس تیم ورزشی، زمان های تمرین.
- ۳- پاسخ های ذهنی.
- ۴- سریعاً با یکی از والدین خود تماس گرفته و از او کمک بخواهد؛ از صحبت کردن با آن فرد خودداری کند.

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید.

دلیل و اثر سناریوها. (پاسخ ها می تواند ذهنی باشد ولی بایستی از هر یک از این دلایل و اثرات نتیجه نا امن بودن حاصل شود).

از آن چه که در بالا یاد گرفته اید در بخش های زیر استفاده کنید.

پاسخ ها بایستی مفاهیم و مهارت های امنیت آنلاین را در برداشته باشند که در این درس ها آموزش داده شده است.

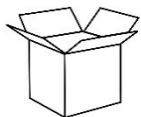
کارگاه شماره ۵: فعالیت گروهی

فعالیت شماره ۱) ساخت روزنامه دیواری

دانش آموزان از طریق این فعالیت با نحوه ایجاد طرح های مرتبط با امنیت اینترنت آشنا می شوند و خلاقیت آن ها در ارائه طرح های آموزشی در این مورد افزایش می یابد. توجه: با فراهم کردن محلی برای نصب پوسترهای دانش آموزان به نمایش دستاوردهای ایشان کمک کنید.

طراحی پوستر امنیت اینترنت، ایده های خلاقانه

یکی از بهترین راه ها برای رساندن پیام و آموزش به دیگران از طریق بیان تصویری آن است. یک پوستر خلاقانه که بتواند در مورد امنیت آنلاین و نحوه تعامل مطمئن در فضای مجازی آموزش دهد و دیگران را علاقمند کند، طراحی کنید.

موارد زیر را فراهم کنید.

- تخته و صفحه پوستر (وسیله ای که بتوان به راحتی بر روی آن نوشت و یا نقاشی کرد)
- رنگ و قلم مو
- مداد، ماژیک و ...
- نوار چسب
- قیچی
- چسب قطره ای
- اختیاری: نرم افزارهای کامپیوتری برای رسم بهتر و خلاقانه تر (مانند فوتوشاپ، Illustrator، نرم افزار paint)

ساخت پوستر

موضوع طراحی، امنیت اینترنت است. به خاطر داشته باشید که از کلمات و تصاویر موثر استفاده کنید تا بتوانید توجه هر فردی را جلب کنید. شما می توانید از نقل قول ها، اشعار و یا بخش هایی از یک کتاب خوب استفاده کنید (نام منبع این مطالب را نیز بنویسید). شما می توانید بخش های مناسبی از روزنامه ها و مجلات قدیمی را که مرتبط با موضوع بوده و جذابیت کافی دارند، انتخاب و جدا کرده و برای ساخت پوستر خود استفاده کنید. سپس، شروع به ساخت پوستر کنید. طرح خود را در نظر بگیرید و آن را خلق کنید!

به اشتراک گذاشتن و نمایش پوستر

پوستری که طراحی و تولید کرده اید را در مکان مناسبی که عده زیادی از افراد بتوانند آن را مشاهده کنند، نصب کنید. یکی از مهمترین عوامل در اثرگذاری یک پوستر، محل نصب آن است. حتماً قبل از نصب پوستر، از معلم و مسئولین مدرسه اجازه بگیرید. اگر تعداد زیادی پوستر در کلاس شما ساخته شده است، می توانید نمایشگاه «هنر فضای مجازی» را در مدرسه خود (مثلاً در کتابخانه، راهرو کلاس ها، نمازخانه، بوفه اغذیه فروشی و ...) ایجاد کنید. همچنین به کمک معلم خود از فروشگاه های آشنا درخواست کنید که پوستر شما یا طرح های برتر نمایشگاه را برای مدتی در فروشگاه خود نصب کنند تا به این طریق پیام خود را به جامعه و مردم محل نیز برسانید. توجه داشته باشید که هدف اصلی در تولید این پوستر، رساندن پیام خود در رابطه با امنیت فضای مجازی است.

فعالیت شماره ۲) مرور فصل

۱- بهترین روش برای محافظت از وب سایت شخصی خود این است که:

الف- اسم خود را اعلام نکنید.

ب- تصویر شخصی خود را به اشتراک نگذارید.

ج- به کمک رمز عبور از آن حفاظت کنید.

د- تنها در مورد دوستان خود مطلب ارسال کنید.

۲- یک رمز عبور بایستی:

الف- به راحتی به خاطر سپرده شود.

ب- کلمه ای عمومی باشد.

ج- تاریخ تولد شما یا دیگر اطلاعات شخصی باشد.

د- ترکیبی از کاراکترهای تصادفی باشد.

۳- مردم به اطلاعات در مورد امنیت اینترنت نیاز دارند؛ زیرا: (ممکن است چند گزینه صحیح باشند)

الف- آن ها فراموش می کنند که بیش از حد نیاز بخش اطلاعات حساب های کاربری را تکمیل نکنند .

ب- برای ورود به هر وب سایتی اطلاعات خود را وارد می کنند.

ج- آن ها بایستی اطلاع داشته باشند که برای استفاده از هر خدمت و سرویسی در اینترنتی حتماً نیاز به تکمیل فرم های اطلاعات ندارند.

د- اطلاعات شخصی آنلاین می تواند توسط دیگران جستجو و پیگیری شود.

۴- کدامیک از نام های کاربری زیر امن تر از بقیه است؟

الف- پسر قهرمان

ب- وحید معتمدی

ج- ناهید ۷۴

د- ثروتمند مشهور ۱۶

۵- ارسال تصویر شخصی در فضای مجازی

الف- همواره از امنیت کافی برخوردار است.

ب- هیچ گاه از امنیت کافی برخوردار نیست.

ج- گهگاه از امنیت کافی برخوردار است.

د- می تواند از امنیت کافی برخوردار باشد.

۶- نوشتن رمز عبور حساب های کاربری شخصی در مکانی نزدیک به رایانه شما ایده مناسب و مطمئنی نیست. درست یا نادرست؟

الف- درست

ب- نادرست

۷- رمز عبور حساب های کاربری را نبایستی با بیش از یک نفر در میان گذاشت. درست یا نادرست؟

الف- درست

ب- نادرست

۸- استفاده از وب کم (دوربین) در فضای مجازی کار مطمئنی نیست. درست یا نادرست؟

الف- درست

ب- نادرست

۹- نیازی نیست که والدین اطلاعات شخصی خود را در فضای مجازی به صورت مخفی و محافظت شده نگه دارند. درست یا نادرست؟

الف- درست

ب- نادرست

۱۰- در صورتی که آدرس ایمیل شما از مجموعه ای از کاراکترهای تصادفی تشکیل شده باشد، این آدرس انتخاب مناسبی برای استفاده بعنوان نام کاربری است. درست یا نادرست؟

الف- درست

ب- نادرست

پاسخنامه فعالیت ها (ویژه معلمان)

فعالیت شماره ۲) مرور فصل

در هنگام تکمیل این بخش به دانش آموزان راهنمایی های لازم را انجام دهید و به همراه هر پاسخ، توضیحات کافی را ارائه دهید.

پاسخ ها:

۱- ج، ۲- د، ۳- ج، د، ۴- الف، ۵- د، ۶- درست، ۷- نادرست، ۸- نادرست، ۹- نادرست، ۱۰- نادرست

موضوع شماره ۸

تعهدنامه / توافق نامه

فعالیت شماره ۱) توافق نامه های پایان دوره

توافق نامه محیط خانواده: رده سنی نوجوانان

من ...

موارد امنیتی را رعایت می کنم.

- من هیچ گونه اطلاعات شخصی مانند نام کامل؛ تاریخ تولد، آدرس و شماره های تماس و ... را بدون اجازه خانواده ام منتشر نمی کنم.
- رمزهای حساب های کاربری خودم را به صورت مخفی حفظ می کنم و آن ها را تنها در اختیار والدینم قرار می دهم.
- اگر هر فردی در فضای مجازی باعث ناراحتی، حس عدم امنیت و بی اعتمادی من شد، این مورد را والدینم و یا یکی از بزرگترهای مورد اعتماد در میان می گذارم و متوجه این موضوع هستم که امنیت من برای خانواده ام بیش از هر فرد دیگری اهمیت دارد.
- می دانم که کلاهبرداری های اینترنتی وجود دارد که می بایست از آن ها اجتناب کنم. بنابراین، بغیر از فرم های اطلاعاتی که کاملاً مورد اعتماد هستند، در موارد دیگر از انتشار اطلاعات شخصی خودداری می-کنم.
- سیاست های امنیتی هر سایت، شبکه اجتماعی، نرم افزار یا اپلیکیشن را که تمایل به استفاده از آن ها دارم را مطالعه می کنم و به نوع و میزان اطلاعاتی که مالکین این شبکه ها می توانند در مورد من کسب کنند آگاهی پیدا می کنم.
- می دانم که در مورد نوع ارتباطات آنلاین خود یک انتخاب مشخص دارم؛ یعنی از صحبت کردن با هر فردی که در من احساس ناامنی ایجاد می کند خودداری می کنم.

ابتدا فکر می کنم.

- من زمانی که از اینترنت و یا گوشی تلفن همراه خود استفاده می کنم با مهربانی با دیگران برخورد می-کنم. به دیگران آزار و اذیت نمی رسانم و موجبات ناراحتی آن ها را فراهم نمی آورم.
- متوجه این موضوع هستم که اینترنت یک فضای عمومی است و در هنگام استفاده از این فضا، احترام خودم و دیگران را حفظ می کنم.
- من در اینترنت وانمود به چیزی که واقعاً نیستم، نمی کنم.
- در محیط آنلاین رفتاری منطقی بروز می دهم. از آزار رساندن، اهانت کردن و یا آشفته ساختن افراد دیگر در فضای مجازی و هنگام انتشار تصاویر و ویدئوها خودداری می کنم و در فضای مجازی شایعه پراکنی و ایجاد حساب کاربری جعلی انجام نخواهم داد و مسئولیت آن چه انجام می دهم را می پذیرم.
- می دانم که هر تصویر و یا ویدئویی که منتشر کنم و هر مطلبی که در مورد خودم و یا دیگران در فضای مجازی درج کنم، می تواند بدون اطلاع من ذخیره شود. به همین دلیل من مواردی را که دوست ندارم غریبه ها و دیگران ببینند در فضای مجازی قرار نمی دهم.
- در هنگام انتشار یک مطلب در فضای مجازی از صحت منابع آن ها اطمینان حاصل می کنم و در مواجهه با مطالبی که دیگران قرار می دهند نیز ابتدا صحت منابع آن ها را بررسی می کنم.

تعادل را حفظ می کنم.

- می دانم که هرچیزی که در فضای مجازی می خوانم، می شنوم و یا می بینم صحت ندارد.
- من به تصمیم های خانواده ام برای آن چه که به من اجازه می دهند در فضای مجازی ببینم، بشنوم و بازی کنم و نیز زمان استفاده ام از اینترنت احترام می گذارم.
- من به خانواده ام کمک می کنم که محدودیت های زمانی را اعمال کنند و به این برنامه پایبند خواهم بود.
- من متوجه میزان زمانی که در مقابل صفحه نمایشگر قرار می گیرم هستم و زمان کافی را برای انجام دیگر فعالیت ها و نیز بودن در کنار دوستان و آشنایانم صرف می کنم.
- من در زندگی از سایر فعالیت های خارج از فضای مجازی و نیز از معاشرت با دوستانم به قدر کافی لذت می برم و زمان کافی را صرف آن ها می کنم.

در مقابل خانواده ام موافقت می کنند، ...

- درک کنند که اینترنت و محیط دیجیتال بخشی از زندگی من هست، حتی اگر آن ها همیشه نتوانند علت آن را بفهمند. حضور هوشمندانه و کنترل شده من در فضای مجازی را می پذیرند.
- قبل از گفتن «نه» به فعالیت های من، در مورد نگرانی هایشان و علت آن ها با من صحبت کنند.
- در مورد علائقم با من صحبت کنند و در حد توانشان به من کمک کنند تا شرایط و ابزار لازم برای آن ها را فراهم کنم.
- این حق را به من بدهند که بعضا دچار اشتباه های سهوی بشوم و به من کمک کنند تا از این اشتباهات خود درس بگیرم.
- به نیازهای من توجه کنند و اگر احساس نگرانی می کنند با من در رابطه با آن صحبت کنند.

امضای والدین یا سرپرست

امضای من

فعالیت شماره ۲) تعهد پایان دوره دانش آموزان

۱- پیش از ارسال مطالب فکر می کنم.

تعهد می دهم پیش از ارسال مطالب، اطلاعات و تصاویری که ممکن است من را در خطر بیندازد، باعث خجالت من بشود و یا در آینده به من آسیب برسانند، فکر کنم. مانند:

- شماره تلفن منزل و یا همراه
- آدرس منزل
- پیام های حاوی محتوای مستهجن
- تصاویر و ویدئوهای نامناسب

۲- در فضای آنلاین به دیگران احترام می گذارم.

من کارهای زیر را انجام نمی دهم:

- ارسال مطالب خشن، ناپسند، تهدید کننده و ...
- ارسال و دریافت تصاویر و اطلاعاتی که می تواند باعث خجالت، صدمه دیدن و آزار و اذیت دیگری شود.
- انتشار اطلاعات شخصی دیگران و یا سوء استفاده از آن ها برای آسیب رساندن به شخصیت مجازی یا حقیقی ایشان.

۳- هنگام گذاشتن قرار ملاقات با یکی از مخاطبان مجازی، احتیاط می کنم.

تعهد می کنم که:

- حتما موضوع را با والدین خود در میان گذاشته و از ایشان اجازه بگیرم.
- در صورت ضرورت داشتن ملاقات حقیقی مثلاً برای مصاحبه شغلی، یکی از والدین مرا همراهی کند.
- در صورت ضرورت داشتن ملاقات حقیقی مثلاً برای مصاحبه شغلی، در یک فضای عمومی ملاقات انجام شود.
- حتی المقدور از ملاقات های اینچینی خودداری کنم.

۴- از خودم در فضای آنلاین مراقبت کنم.

اگر کسی احساس عدم اطمینان در من بوجود آورد و یا با مطالب خشن و ناپسندی روبرو شدم، :

- به آن ها پاسخ نمی دهم.
- شواهد را حفظ می کنم و آن ها را از بین نمی برم.
- موضوع را به والدین یا دیگر بزرگسالان مورد اعتماد اطلاع می دهم.
- موضوع را به نهادهای مربوطه اطلاع می دهم.

امضای من

